

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

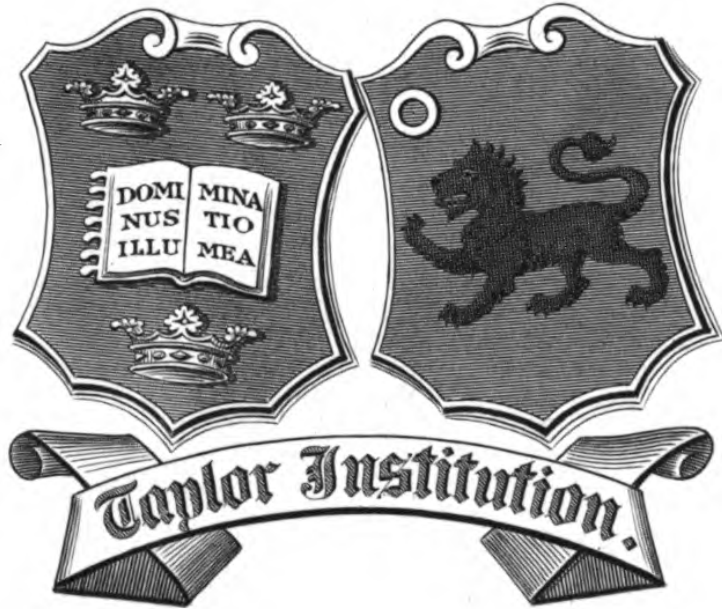
<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

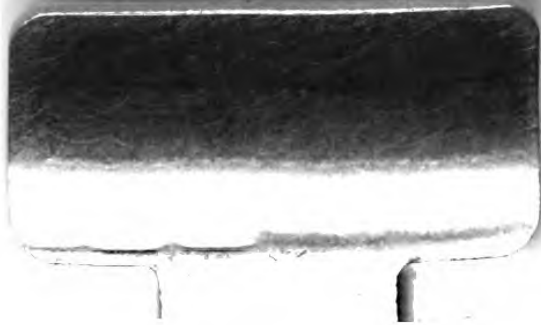

~~cat. 158764 A.1~~

~~24~~ 29

REP. CAT. 66

Tradicions Catalanas

FOLK-LORE CATALÁ

—VOLUM PRIMER—

TRADICIONS

RECULLIDAS Y ESCRITAS

per

APELES MESTRES

IMPRENTA D' ESPASA Y COMP., BARCELONA

1895

FOLK-LORE CATALÁ

EN PREPARACIÓ

VOLUM II. — *Vuyts y nous* (Supersticions — Anatomía popular — Personatjes proverbials — Respostas proverbials, &.)

VOLUM III. — *Rondallas*

A la Exma.

Diputació Provincial de Barcelona

representació la més important de la antiga Generalitat de Catalunya:

*dedica el present llibre de TRADICIONS CATALANAS,
mostra genuína del esperit del poble Catalá*

A. M

Prèfaci

PER regla general tot folk-lorista ha degut anar recullint ab un zel y una perseverancia casi heroychs, aqueixos bellíssims documents de la literatura del poble, qu' han traspasat las centurias corrent de boca en boca y d' una encontrada á l' altra. Yo, en cambi, he tingut la fortuna de poder fullejar á totas horas, y sense moure'm de casa, una vastíssima biblioteca folk-lòrica que durant trenta-sís anys he tingut sempre oberta.

Parlo de la meva Avia: un verdader *Thesaurum* de cansóns, quèntos, tradicións, corrandas, endevinallas y aforismes cataláns.

Nascuda al comensament d' aquet sigle, avessada de naixensa á fugir de francesos, d' epidemias, de carlíns, de matinés, de camancios; aguerrida en treure partit de tot y á no espantarse de res; obligada en sa infancia y part de sa joventut á corre els més amagats recóns de Catalunya; bressada per

criadas montanyesas, totes cantadoras, totes rondallayras; dotada d' una memoria prodigiosa y, per dirho aixís, d' intuició folk-lòrica, era una tradició viventa, un verdader monument de la literatura popular catalana.

El nombre de qüentos y cansóns que durant ma infància vaig sentirli contar, es en realitat incalculable; y fins á l' hora de la seva mort, pot dirse, eran contats els díes en què una tradició, una corranda, no brotés dels seus llavis. Sempre 'm veyá obligat á corre á apuntar *una cosa nova*, lo qual li feya esclafir una franca riallada, potser no del tot desprovehida d' un cert orgull verdaerament llegítim.

Desde molt petit—y sense ben bé saber per què, ya que no recordo que per aquell temps hagués arribat encare á noticia meva que la musa popular fós tal musa—vaig comensar á anotar els qüentos y cansóns qu' ella 'm dictava. Més tart —y confesso que no sense una certa dolensa—vaig veure qu' anavan apareixent impresos els qüentos y cansóns de la meva Avia, reunits en llibres que portavan á la cuberta noms qu' estimo tant com els de Pelay Briz, Milá y Fontanals, Maspons

y Labrós. Cada vegada qu' un d' aqueixos volums arribava á las mevas mans me semblava qu' aquells bons senyors me despullavan de lo meu; però quedava sempre compensat al llegir el nou volum á la meva Avia y sentirli dir casi invariablement al comensament de cada quiento ó cansó: «Ya ho sabia,» y acabar de memoria la lectura per mi comensada. Y més encare: sempre m' anava quedant un reonet com un tresor amagat, qu' ab la egoísta satisfacció del coleccionador maniátich no he vist encare en lletres de motllo.

Avuy he renunciat á *aquella gloria* que de marrech somiava y, francament, are 'm semblaría usurpar un dret al Sr. Maspons publicant quientos, ò al malaguanyat Briz publicant cansóns; però ¿y qué?... ¿Creyeu tal vegada que al donar á la estampa, aquèixos y altres coleccionadors, cansóns y quientos y jochs d' infancia y endevinallas y proverbis van arruinar folk-lòricament á la meva Avia? Encare li quedava — encare 'm queda á mi — un camp, petit en apariencia, del qual ningú ha semblat adonarse.

Me referesch á una cullita de narraciós breus, insignificants á primera vista, que no tenen el sabor de la cansó, ni la desenvoltura de la rondalla, però

que no obstant són plenas de poesia moltes vegades, d'interès sovint, d'ingeni sempre, y qu' en conjunt revelan bé 'l caràcter de un poble, com la conversa familiar sol revelar millor el caràcter d' un individu que no pas sas obras de major importancia.

Vaig á presentarvos un manat de joguinas, si voleu, que probablement tots hareu sentit *contar*, però que ignoro qu' en sa generalitat hagin sigut recullidas, ab tot y que bé mereixen els honors de la recopilació. No despuntan en sa major part per sa forsa poètica ò imaginativa, l' argument qu' enclouen sol ser apenas un argument, sovint no passen d' un epissodi, y podríam dir que són els *croquis* que la Musa popular s' havia guardat en cartera per ferne alguna obra major que no va fer may, y qu' algún indiscret ha donat á conèixer *sotto voce*.

¿Són *rondallas*? No hi arriban ni per la seva extensió ni per la seva trama. ¿Són *llegendas*? alguna cosa 'n tenen moltes d' ellas, però la paraula 'm sembla vaga y pretenciosa. Casi totas explican d' una manera ya poètica ya grotesca, però sempre enginyosa, concisa y gráfica, una costum, una idiosincrasia, un fet històrich, l' origen d' un monu-

ment, d' una dita, d' un fenòmeno natural, del ser d' una bestia ò d' una planta... Comunment se las anomena *qüentos* y aquet nom podria no anárloshi del tot malament si estiguessin ben establertas las fronteras que separan el qüento de la rondalla; però no existint científicament aquesta diferenciació no puch tampoch donárlashi aquet nom. ¿Còm, donchs, batejarlas?... ¿Anomenemlas TRADICIONS?

Las que m' han sigut ben narradas he procurat transcriurelas ab tota escrupulositat; desgraciadament, en sa immensa majoría—y no las pitjors—sóns tan breus, tenen per dirho aixís, un carácter talment proverbial que las emmotlla á las circunstancias que las provocan, que dupto que may hajan arribat á pendre forma peculiar y propia, y solen *dirse* en quatre paraulas, perdent casi la senzilla bellesa de son fons, la qual passa desapercibuda per molts dels que las diuen ò las senten dir. Aquèstas, donchs, las he escritas lo millor y més senzillament que Deu m' ha donat á entendre.

Y ya qu' incidentalment he parlat de com he transcrit aquestas tradicions, dech dir alguna cosa de com he fet aquet llibre.

Comensaré per confessar que s' ha fet sol, al

etzar, á forsa d' anys, sense plan preconcebut, sense criteri. Senzillament escrivint al pas qu' anava trobant; aplegantho tot, lo mateix el gra que la palla; tot es del poble, tot me sembla donchs digne d' atenció per estudiar son caràcter genuí, sa fesomía propia al través de las expressions de beatitut y de befa, de dolor y d' alegría, de serenitat y pavura.

Encare que hi hán en aquet llibre no pocas tradicions recullidas aquí y allí en mas excursions per Catalunya, la major part las dech á la meva Avia y per lo tant casi podria dur aquet llibre el subtítul de *folk-lore barceloní* si no fós cert y sabut qu' els grans rius se forman ab las rieras y xaragalls que de per tot hi afluheixen.

He suprimit totalment las notas comparativas —verdadera calamitat de las modernas obras folklòricas— que si poden ser interessants per algúns lectors, resultan inútils per la majoría. El fons de la poesia popular es ún mateix, y rara es la tradició que més ò menos cambiada no 's troba en todas las encontradas de la terra, fins en aquellas que semblan tenir menos afinitat entre ellas ni haver tingut cap relació històrica.

Avuy dia que la Musa popular té tants compí-

ladors, traductors y comentaristas, lo que podríam anomenar «erudició folk-lòrica» está al alcáns de tothom, y per xo crech sobrer enfarfegar las coleccions de literatura popular ab notas comparativas qu' arribarían á no tenir fi. Basta pensar, al recullir una cansó, una rondalla, una superstició, qu' existeix indefectiblement en altrás encontradas, per no dir en totas las altrás, ab variants més ò menos notables imposadas per la naturalesa, las costums y las vicissituts propias de cada encontrada.

Els pelegríns, els soldats, els mercaders, els pobres, devían ser en las passadas edats els *vehículs* que trasmetían el germen de poesia d' una terra á un' altra. El qüento ò la cansó que duyan, al passar de boca en boca, anava acomodantse á la localitat hont acabava de ser trasplantada, cambiant els detalls exòtichs pels indígenas; arrodonintse, en una paraula, com el tros de roca que l' aygua arrossega y qu' á forsa de rodar arriba á la platja convertit en un palet rodó, llis, sense una aresta. En aquet estat pot rodolarlo el mar durant sigles y sigles sense ferlo cambiar de forma; té ya ficsada la que li convenía.

Aixís m' explico la concisió y la precisió encan-

tadoras, sublimes ab freqüència, de la cansó popular; es que 'l vers que no es indispensable es inútil y lo inútil desapareix com la brossa que de vegades arreplega la pedra en son camí y de la qual se desprèn á la curta ò á la llarga.

Y ara m' adono de què l' amor á la materia que tracto m' ha portat á dir una pila de cosas que sobre no ser oportunas no deuen tenir res de novas, ya que segurament abáns que yo molts altres deuen haverlas ditas. Tornem donchs al meu llibre.

Es curiós y digne d' atenció en las llegendas que podríam anomenar relligiosas, —y qu' en forman la millor part— el *sans façon*, la familiaritat irreverent, la irreverencia mística ab què 'l poble parla de Deu, de la Verje y del Sants. Els fa injustos, dropos, tontos, mentiders, trapellas, pecables y pecadors com l' últim dels mortals; però tot això ho revesteix d' un vernís candorós tan especial, que d' una patotxada, d' una grollería, d' una impietat en fa sovint un verdader retaule gòtich. Per mica que 's gratés aquet vernís la pintura resultaría eminentment grotesca y per demés herètica.

Y no obstant, no hi há tal cosa. Cert es qu' aquí la Verje es injusta y venjativa, allá Sant Pere es un

tonto vanitós y un golut y un dropo, més enllá Deu es tan bonifaci qu' accepta juguescas del Dimoni ò 's deixa amenassar per una comissió d' abellas... no obstant, el fí no es herètich, es moral ò es simplement un tret d' ingeni divertit que pren á ulls cluchs per protagonista de la seva fábula els personatjes que té més á má y qu' en la Edat mitja eran els de la Cort celestial, com els poetas grechs feyan cometre indiferentment als seus déus heroycitats y baixesas. Y á propòsit del citat Sant Pere. ¡Quín estudi més curiós hi hauría á fer d' aquet Sant al través de la literatura popular!... En aqueixa odissea extranya en què, segóns el poble, Jesús, acompanyat de Sant Pere, recorre la terra á través dels sigles, Jesús es l' etern *Quijote*, desinteressat, justicier, cavallerós y algunas vegadas víctima; Sant Pere es el *Sancho* etern, subjecte á totas las passións sensuales, filosoph de secá, disposat sempre á evitar els perills y á gaudirse dels bens terrenals sense may alsar els ulls al ideal, y sempre botzinant de la bona fe del seu amo y estafantlo, si pot, en benefici propi. Però, sintetisant el pensament en un d' aquestos quèntos « sempre es ell qui reb las garrotadas. »

Y entenga's bé que no es sols á Catalunya, sinó

en todas las terras cristianas hont Sant Pere es el *Sancho* de la llegenda. Fins considerat com porter del Cel es la víctima expiatoria ¿y de qui? d' un perdulari, d' un *musích*, d' un altre Sant, si á má vé, com en la llegenda de Sant Ivo per exemple.

Terminaré afegint que aquet volum pot y deu considerarse com el preludi d' un llibre immens, sens fi, en el qual tal vegada he de continuar treballant yo mateix ò que podrá continuar tot altre que com yo senti amor á las cosas de la nostra terra. Cent y cent tradicions més podrían afegirshi, tan fètil es el camp qu' he espigat y tan abundosa la cullital Accepteu, donchs, folk-loristas cataláns, aquet llibre com un gra d' arena afegit al monument que 's mereix la Musa popular catalana, y rebeulo carinyosament, sinó per mi, pel bon recort de la meva Avia.

A. M.

La Terra

AL darrer dia de la Creació, després d'haver prescrit y limitat á cada ser sas propietats y obligacions, el Pare Etern digué á la Terra:

« Desde avuy, Terra, estás destinada á nudrir tot lo que demunt teu existeix.

— Senyor, respongué la Terra, ¿y d'hónt trauré yo forsas per sustentar tot lo qu' haveu creat en aquestos sis dias? ¿Còm ho faré per mantenir y renovar la vida de tantas criaturas y tantas plantas?

— ¿Còm? Devorantho tot.»

Y desde aquell dia la Terra comensá á devorar totas las vidas per produhir y alimentar vidas novas.

La Oreneta y el Kat/penat

EN aquell temps en què Nostre Senyor se dignava encara tenir tractes ab el Dimoni, aquest, maliciós com sempre, féu burla de lo creat, alabantse de lo qu' hauría fet si 'l creador hagués sigut ell.

Nostre Senyor se l' escoltà ab benignitat y el Dimoni, aprofitant una ocasió que li semblá propicia pera humiliarlo, li proposá una joguesca.

«Farem un aucell cada hu y á veure quín será el millor, digué 'l Dimoni.

—Siga.»

L' un se retirá al Cel, l' altre al Infern, y posaren mans á l' obra. Novament reunits, el Diable, orgullós, presentá 'l Rat-penat; Nostre Senyor llensá al vol la Oreneta.

Per això aquesta, buscant la llum, vola de dés

qu' el sol apunta fins que la fosca arriba, y el pobre rat-penat, com á fill de las tenebras, no surt fins qu' el sol es post, y corre á amagarse tantost s' acosta 'l dia.

Las Abellas

ENGREHIDAS las Abellas de veure que la cera que fabricavan servía pera fer llum al Altíssim, acordaren presentarse á son trono celestial en demanda d' alguna recompensa.

«Y ¿qu' es lo que desitjeu? — las hi preguntá l' Etern Pare.

— Ya que, gracias á nosaltras, resplandeix la teva casa, volem que 'ns dongas casa d' or.»

Nostre Senyor arrugá el front y, pera castigar tanta superbia, respongué:

«Donchs no tan sols no la tindreu d' or, sinó que la tindreu de buynas de bou.

— Donchs cuydarem matarte á picadas.

— Donchs picareu... però morireu.»

Y la divina paraula va cumplirse.

La Dona

UNA volta terminada la Creació, el bon Deu contemplá son obra y la trobá bona y bella.

Y va fer l' Home. Però no sé si degué trobarlo ni bell ni bo, ya que desde aquell moment va quedar-se tot capficat y malcontent.

El Dimoni se li va aparèixer y va preguntarli què li passava.

«Res, va respondre l' Etern Pare, he fet aquest tarambana... y francament: ara, ni sé què hi vé á compondre al mitj de la creació, ni sé què ferne. Tot lo dia roda per aquí fet un tonto, s' aburreix, badalla... ¡Fins ganas tinch de desferlo!

—¡Res d' això! exclamá el Dimoni. ¿Voleu creure'm? dongueuli una parella.»

Deu va gratarse 'l cap y després de reflexionar una estona va exclamar:

« ¡No es mala la pensada! »

Y va formar Eva.

Y heus' aquí com la dona, si no es obra del Dimoni com molts pretenen, va ser feta per consell del Dimoni.

Adam y Eva

ADAM anava pel Paradís fet un papanatas. Compadit d' ell Nostre Senyor, que no 'l perdía de vista, va dirli:

«¿Què tens, Adam? Me sembla que no 't distreus gayre.

—¡Y còm voleu que 'm distregui! Tots els animals tenen una parella per companyia; yo sol no tinch ab qui esbargirme.»

Nostre Senyor va ferse cárrech de la rahó y aprofitá el primer sòn del pare Adam per trèureli una costella ab la qual va fabricar la mare Eva que va donarli per companya.

Al dia vinent Deu se presentá de nou al pare Adam; si aburrit l' havia deixat la vigilia més aburrit el trobava encara.

« Y donchs, Adam,— va dirli,—¿no tens lo que desitjaves?

—Cert es que m' heu donada una companya, però de poca cosa 'm serveix; li enrahono y no 'm respòn. Per donarme una companya muda tant se valfa que l' haguésseu feta de pedra.»

Nostre Senyor s' arronsá d' espatllas y digué al nostre primer pare:

«¿Veus aquella planta que creix en aquell reconet? Véshi, arrenca'n una fulla, pòsala á la boca d' Eva y Eva parlará, ya que ho desitjas.»

Fos per distracció, fos per més ben assegurar l' èxit, el pare Adam arrencá no una, sino dugas fullas que posá á la boca d' Eva; y Eva comensá á parlar, á parlar pels cólzers, á parlar ab tal exuberancia qu' al vespre el pare Adam encara no havia pogut pendre la paraula.

Al dia vinent Nostre Senyor va trobarli una cara tan amohinada que no pogué menos de preguntarli:

«¿Què hi há de nou? ¿encara no enrahona?»

—¿Que si enrahona? ¡Ah, Senyor! no fa altra cosa; enrahona tant, que convindría que li paréssiu una mica la llengua.

—¡Què diantre! exclamá pensatiu el bon Deu. ¿Quántas fullas vas posarli á la boca?»

— Dugas, respongué tímidament Adam.

— ¿No t' havia dit una? Tu mateix t' has fet el mal, just es que 'n sofreixis las conseqüencias. »

Y Nostre Senyor li girá l' esquena.

* * *

Ara bé; ¿quina devía ser aquella planta fatal? La tradició no n' ha conservat el nom... però ¿què té d' estrany que fins el nom volgués ferne perdre l' Home?

El Negre

DEU y el Dimoni recorrián el Paradís. L'Etern Pare ensenyava ab satisfacció son obra al que devía serne l'enemich més implacable.

Finalment, ensenyantli l'Home, va exclamar:

« Y bé, ¿què m'en dius de la més perfecta de las meas criaturas? »

— ¿Això? respongué el Dimoni, fent una ganyota de despreci. ¿D'això us alabeu? ¡també ho faría yo si volgués ferho! »

El Pare Etern se posá á riure, y el Dimoni, picat en son amor propi, va sostenir la paraula.

Al efecte 's retirá al Infern, agafá argila, pastá un home y el posá al forn á coure; quan li semblá á punt, el presentá á Nostre Senyor. Però com ab el fum del Infern se li havía tornat de color de sutje, Deu al veure'l esclafí una riallada y exclamá:

« ¿Hónt vas ab això tan negre?... ¡Treume'l del
devant, ó sinó...! »

Y ab el revés de la má dongué una plantofada
á la cara del Negre.

De quals resultas li quedá el nas aixafat y els
llavis... que no semblan llavis.

Els Pobles del Camp

DESPRÉS de fet el mon Deu va fer las ciutats y pobles; els prengué en una faldada y 'ls aná distribuint per la terra.

Ya havia colocat tots els que corresponían á Europa y anava á distribuir els del África quan passant pel Camp de Tarragona n'hi caygueren uns quants dels que tenia destinats al altre continent.

Diu la tradició que al prompte li escapá un renech — que no transcriuré per no semblarme allò verossímil — però després d' una breu reflexió murmurá:

« No valen la pena de que m' ajupi á cullirlos; ya que hi són que s' hi quedin. »

Y no faltan malas llenguas que fins vos anomenarán un per un quíns pobles foren aquestos, — però yo 'm guardaré mólt bé de ferho.

El Mussol

ALIGAS y pardals, elefants y formigas, tothom havía anat prenent lloch y aposentantse en l' arca de Noè qu' estava plena á seny com un ou.

Al precís moment en què Noè anava á tancar la porta va presentarse el Mussol —¡ no podía serne d' altre! —que demaná entrada.

«Has fet tart, li respongué Noè; tot está pres y no queda lloch ni per una pussa.

—No hi fa res, respongué 'l Mussol, en qualsevol lloch y de qualsevulga manera m' encabiré.

—Donchs arregla't com puguis.»

Noè digué y tancá la porta.

El Mussol, á las palpentas, empenyent per aquí y topant per allá, va arribar al demunt de la esquina del ase y arrapántseli al clatell y arraulintse va pensar:

« Aquí estaré bé; may menos. »

Però l' ase no trobá del seu gust la càrrega, sinó que comensá á bregar per desferse'n y á sacsejar y aixecar la gropa. El Mussol no va descloure las urpas, però com el sostre era molt baix y á cada batzegada que donava el ruch, pegava cop de cap al sostre, arronsá el coll tant com pogué, enfonzant el cap entre las espatllas.

Y d' aquesta feta quedá espatllut — y tots els mussols han seguit sentho.

Moysès

QUAN Moysès baixá del Sinaí ab las taulas de la lley, reuní á son entorn á tot el poble del Senyor y comensá á ensenyar y á explicar un per un els manaments del Decálech. Tot aná bé y restorbá la profunda atenció y la completa adhesió del auditori fins que arribá al sisè manament.

« En quan á això, terminá Moysès, Deu vos ho priva terminantment.

— ¡Mentida, mentida! cridá desaforat el poble. ¿No 'ns hauría conformat altrement si aquesta hagués sigut la seva intenció?

— Però avuy Deu mana y ordena...

— Donchs no 'ns hi conformem! »

Veyent Moysès que 'l carro anava pel pedregam suspengué la explicació del Decálech demanant una treuga per parlar ab Deu y exposarli las protestas del seu poble.

Un cop se trobá sol, després de molt recapacitar y no trobant solució satisfactoria per resoldre el conflicte acordá en sí mateix sacrificar la part per salvar el tot y aixís, al sentdemá, presentantse novament al poble, li digué:

«He fet present á Deu vostra protesta y per provarvos lo bé que os vol y que no es el seu intent contrariarvos, me fa dirvos per resposta que: *respecte al sisè manament... farà 'ls ulls grossos.*»

Herodias

Fos per odi á la nova religió que predicava, fos pel despit d' una passió no corresposta,— que tot això pretén la tradició, — la muller del Rey Herodes covava en son cor tal desitj de venjansa contra Sant Joán, que moltes vegadas havia demanat á son real espòs la vida del Baptista.

No havent trobat may el Rey Herodes motiu per un cástich tan exemplar, havia refusat compláurela, ab qual negativa s' encenia encare més en la Reyna l' odi contra el Precursor del Messías.

Un día tingué lloch en el palau del Rey Herodes una festa,— festa de rey segóns se conta,— y tan maravellosament ballá aquella nit Herodías, filla d' Herodes, que aquest li digué en un transport d' entussiasme que la gracia que li demanés li concediria.

Herodías, tímida é irresoluda, no sabent quina gracia demanar, s' acostá á sa mare per pendre consell, la qual li digué á la orella que demanés el cap del Baptista.

Sense considerar Herodías la gravetat d' aquesta demanda, la formulá ab sos llavis ignocents, y al sentirla 'l Rey son pare l lensá una mirada pesarosa y reprensiva á sa muller, com acusantla de mala consellera; no obstant, tingué paraula de rey y la gracia fou concedida.

Però apenas caygué tallat el cap de Sant Joán, un horror tan gran s' apoderá de tota la gent del palau, que tothom fugí l' un per aquí l' altre per 'lla deixant sol y ple de remordiments al Rey Herodes.

Las que més horroritzadas fugiren, foren Herodías y la seva mare, que cada una per son costat comensaren una caminada de maledicció que devía ser ben llarga y ben penosa sobre tot, ya que, perseguidas pel remordiment, no podían may descansar ni deturarse.

Mil anys havían transcorregut, desde 'l día que comensaren á caminar donant voltas á la terra sense trobarse may. Un día, la mare d' Herodías baixava per una de las vessants del Segre, quan per l' altra

banda del riu, vegé baixar com un' ombra blanca y vaporosa que reconegué ser sa propia filla. ¡Ab quina alegría al cor, ab quinas llágrimas en els ulls corregué la mare dret al riu per abraçar després de mil anys de separació, á la filla á qui ella mateixa havia perduda!

Mil voltas va cridarla, però fou en vá: Herodías no va sentir-la. La blanca apareció s' acostá al riu qu' estava gelat. Cullí una pedra que tirá sobre 'l gel... la pedra rebotí. Llavoras la donzella, posá un peu sobre 'l gel, feu un pas, un altre, y 's posá á corre, fins que al ser á la meytat del riu, el glas s' obrí, Herodías s' enfonzá fins al coll y el gel torná á tancarse dexantli tallat el cap á la superficie.

¿Què s' oferí á la vista de la esgarrifada mare? El cap de sa filla sangnant sobre la blanca capa de gel se li aparegué com el cap del Baptista sobre la safata de plata en que fou presentat á la cort del Rey son marit, el día de la festa.

Y plorant desesperadament prosseguí sa eterna caminada.

Sant Joan

SABUT es que 'l rey Herodes, empredat de sa filla Herodías, va concedirli el regalo qu' ella li demanaria, y qu' ella, per insinuació de sa mare, li demaná 'l cap de Sant Joan que son pare tenia pres.

El Rey Herodes, sorprès per la petició de sa filla, cridá al butxí y li digué paraula per paraula:

« Tallarás devant meu el cap del Baptista; ab la condició de què si no li llevas d' un sol tall faré que 't llevin el cap á tu.»

El butxí, qu' era un home experimentat y destre, s' incliná respectuós y esmolá incontinent la espasa.

Arribada l' hora de l' execució mena al Baptista devant del Rey, s' arrebuissa de mànegas, pren la distancia y pega tallada.—Però 'l cap no va caure.

«¿Recordas lo que t' he dit?» exclamá furiós el Rey Herodes.

—Fassi's, senyor, la vostra voluntat; vostra es la meva vida; però permetame abáns de morir que prenga una ensumada de rapè.»

Demanda tan modesta y feta ab tanta humilitat no pogué menos d' aténdrela 'l Rey; y el butxí, trayent la capsa, prengué ensumada acostant després la tabaquera al nas del Baptista.

El bon Sant estornudá... però tan ben partit estava 'l coll, que al primer estornut el cap saltá en terra.

Llavoras el Sant va cullirlo, y *clavantli una mirada capàs d' eternir las pedras*, exclamá:

«¡Pobre Joán! ¡Còm t' han posat!»

El Bou y la Mula

TOTHOM sab qu' en l' estable hont nasqué el Redemptor del mon hi havia un Bou y una Mula; lo que ningú podria jurar, es si Joseph y Maria portavan ab ells aquellas bestiolas, ó si casualment se trobavan en l' estable.

Lo cert es, que mentres el bon Jesús plorava de fret, el Bou procurava escalfarlo ab son alè, mentres l' egoísta de la Mula se li menjava la palla que de llit li servia.

Aquesta es la causa, segons diuen els qui poden saberho, de que Nostre Senyor per recompensar al Bou lo deixés entrar al cel ab Sant March, y en cambi per castigar á la Mula la fes per sempre estèril.

La Menta

QUAN el Rey Herodes ordená matar á tots els infants d' un any per avall, Joseph y María, prenent al bon Jesuset, fugiren dret á Egipte.

Mes no degué faltar qui ho sabés y 'ls delatás als soldats del Rey Herodes, que 's posaren á perseguirlos. Lo qual, vist desde lluny per Joseph y María, digueren á un pagès que semblava un camp, que corregués á cercar la fals.

El bon home ho féu y quan torná al camp, el blat era ya espigat y ros; y el pagès se posá á segar-lo y engarbarlo, amagantse 'ls fugitius á dins de la primera garbera.

En aquell moment, arribaren els soldats del Rey Herodes, que digueren al segador:

« Bon home, ¿hauríau vist passar per aquí un home y una dona ab un noy, que fugían? »

—Per aquí passaren quan sembrava aquest blat qu' are sego, respongué 'l pagès.

—No serían pas els que cerquem,» murmuraren els soldats.

Però una Menta que bora 'l camp hi havia, se posá á cridar:

« ¡Sota la garbereta! ¡sota la garbereta!»

Fos que 'ls soldats no la sentissin, ò fos que no entenguessin lo que volía dir, lo cert es que s' entornaren.

Llavoras la Mare de Deu, surtint de dintre la garbera, exclamá:

« Ets menta y mentirás, florirás y no granarás.»

La Perdiu

Es aquesta tradició una variant de la anterior. Tantost el bon segador hagué respost als soldats del Rey Herodes, que la dona y el noy que buscavan havían passat per allí quan ell sembrava aquell blat que are estava segant, una Perdiu se posá á cridar qu' estavan amagats sota la garbera. Naturalment que 'ls soldats, ò no la sentiren ò no 'n feren cas, però la Mare de Deu la malehí; de resultas d' això sembla que s' ha perpetuat el llensar el cap de la perdiu al dimoni, qual cap no surt may á taula, ni tan solament se fa coure; y més de quatre pobres, dihuen, de primer se morirían de fam que no 'n tastarían.

Afortunadament el bon sentit, ò el bon paladar dels creyents, ha fet caure la maledicció sobre 'l cap de la perdiu y no sobre las cuixas ò 'l pit, lo qual fóra més llamentable.

El Gaig

Y van tres. La imaginació del poble ha senyalat també el paper de traydor de la anterior llegenda al Gaig, al qual després que hagué dit:

«Derrera la garberota, derrera la garberota...»
l' anatematisá la Verge dihentli:

«Gaig ets y Gaig serás! per molt que mengis no engreixarás.»

Y en efecte, el gaig es tan magre, que sa magror s' ha fet proverbial en Catalunya; y no ya 'l seu cap sinó tot ell está proscrit de la taula, patint en això cástich més inclement que la perdiu; á bé que la carn d' aquesta es sabrosíssima, al pas que la del gaig es pudenta, fada y malsana.

El Romaní

FUGINT la Mare de Deu á Egipte, se veyá perseguida molt de prop pel Rey Herodes. No sabent hont amagarse, demaná aculliment á una mata de Romaní.

El Romaní va acullirla molt amorosament y per millor abrigar á n' Ella y á son Fillet Deu va revestirse d' una nova brotada.

Quan se vegé lliure dels soldats d' Herodes, la Verge surtí de la mata y en premi de tan bon aculliment, li concedí que florís á cadascuna de sas festas.

Y per xo el romaní floreix quatre vegadas l' any, ò com sol dirse, á cada Mare de Deu.

La Cadenera

A la mort de Jesús, tan gran fou el dolor que sentí la naturalesa entera, qu' el sol se tacá de sanch, el firmament se cubrí de tenebras, els morts s' alsaren de sas tombas, Montserrat va partirse de daltbaix y esmicolarse, y contan que la Cadenera en un excés de compassió se llensá a arrancar la corona d' espinas qu' ensangrentava 'l front del mártir sublim.

Però haventse ferit ab una de las punxas de la corona, son cap se posá á sangnar y aquella taca de sanch s' ha perpetuat en el plomallet vermell que desde aquell día ha adornat el front de las caderneras.

La Serra

EN temps de Sant Joseph,—me deya un antich fuster,—pujavan més els tontos qu' els sabis. Per això 'l dimoni els en feya tantas com volía, y encare més d' un cop havían de donarli las gracias, porque 'ls espavilava.

En aquell temps, donchs, serravan ab ganivetas. Sant Joseph, havia passat tot un dematí, suha que suha, per serrar, ò millor, per tallar un cap de viga. A l' hora de dinar, deixa la ganiveta y se 'n va, quedant la botiga abandonada

El Dimoni, que sempre pensava quina n' hi faría, surt de sota 'l banch, trova la ganiveta y agafant un' altra eyna va umplirli tota d' oscas. Feta aquesta hassanya 'l Dimoni esclafeix una riallada y 's capbossa sota terra complahentse per endevant ab la quimerada que Sant Joseph havia forsosament de pendre.

En tornant de dinar Sant Joseph, tot bon home qu' era, agafa la ganiveta sense adonarse de res y reprèn la feyna. Però tot estranyat de veure la vía que 'n passava, observá la ganiveta atentament y exclamá:

«Aquí ha vingut algú que sabía més del ofici que yo; desde avuy las ganivetas tindrán dents y en direm serras.»

Y aixís s' ha anat fent fins avuy día, ab no poca rabia del Dimoni.

La Ferradura

UN día anavan de camí Jesús y Sant Pere. Caminant, caminant, trobaren una ferradura que Jesús aconsellá á Sant Pere que cullís y guardés á la bòssa.

Sant Pere va fer l' orni.

« Cull-la, Pere — insistí Jesús — que tot pot fer servey en aquest mon. »

Però Sant Pere, seguí *dihentse Pere*.

Jesús, que caminava derrera d' ell, la cullí sens dir res y la guardá, fins que passant per un poble, y sense que son company se n' adonés, la cambiá per un grapat de cireras.

Seguiren caminant y el sol picava fins á esbade-llar las pedras. Sant Pere esbufegant de calor s' anava quedant ressgat que de set s' escanyava.

Jesús, caminant endevant y com si de res s' ado-

nés, deixava caure de tant en tant una cirera, que Sant Pere cullia adalerat y ab la qual se refrescava la boca.

D' aquesta manera, las cireras anaren cayent d' una á una, y d' una á una se las aná menjant sens dir res el bon Sant Pere.

En fí, quan foren acabadas, Jesús girántseli li digué:

« ¡Ah, Pere, Pere! Ya t'ho deya yo, qu' en aquet mon tot pot fer servey. Si t' haguessis ajupit á cullir la ferradura, no t' haurías hagut de ajupir tantas vegadas per cullir las cireras.»

La Sega

EN aquell temps Jesús y els Apòstols anavan pel món treballant á preu fet.

En efecte, Jesús s' empenqué un camp per segar-lo, però quan al mitjdia las donas los hi portaren el dinar ¡ab quina sorpresa vegeren á la colla dormint ò conversant á l' ombra sense haver segada una sola espiga!

«¡Valents dropos ha llogat l' amo!» murmura-
van escandalitzadas.

No obstant, vinguda la posta de sol, va alsarse Jesús, pegá foch al camp y en un obrir y tancar d' ulls quedá segat el blat y las garberas fetas.

Jesús aná á cobrar la soldada y partí la colla.

«¡Ya he vist com s' ho fa! — pensá Sant Pere.—
Lo mateix puch fer yo qu' ell.»

Y s' empenqué un altre camp ell tot sol. S' age-

gué á l' ombra de bon matí, dormí tot el día y en fentse vespre pegá foch al camp... que quedá convertit en un munt de cendras. Ni garberas ni espigas.

Irritats els pagesos varen agafarlo y tancar-lo á la presó.

«Y tant es aixís —afegía un vell de Selva de Mar (1) qu' això va contarme — qu' encare avuy día 'l tenim tancat á la presó, hont lo podrà veure sempre que hi vagi.»

(1) Entre Cadaqués y Llansá.

La calva de Sant Pere

QUE Sant Pere era calvo ho sab tothom; de què li provenia es lo que molts ignoran y yo vaig á contarvos.

Anant pel món Jesús ab els Apòstols, Sant Pere s' empassava de gana, tant, que passant prop d' una casa no pogué resistir á la tentació de separarse de la colla y anársenhi á encarregar que depressa y corrent li fessin una truyta.

La truyta feta, y en el moment en què xauxinant y fent bombollas, Sant Pere anava á trèurela de la pahella, entrá de cop Jesús causant tan desagradable sorpresa á aquèll que no féu sinó veure'l y amagarse la truyta en la gorra, que s' enfonzá fins á las orellas.

¿Va ser la bullentor de la truyta ó va ser que

Jesús volgué castigarlo?... ¡Misteri! Lo qu' aseguran els cronistas de picot y aixada es que desde aquell día Sant Pere 's quedá calvo.

El Soldat castellá

SANT Pere — Sant Pere havia de ser — anava pel món. Heuse aquí que anant pel món passá pel devant d' un quartel en ocasió en què un soldat castellá s' estava á la finestra. El soldat comensá á burlarse de Sant Pere y acabá per insultarlo; Sant Pere va tornarli las pilotas á joch, y de burlas en veras el soldat castellá treu de sota 'l llit un cert fòtil que per etzar se trobava ple y va tirar-lo pel cap del Sant.

El bon apòstol se posá furiós com podeu creure y aná á queixarse á Jesús que no més de veure'l en tal estat va ferse un panxó de riure.

« Senyor, li digué 'l Sant, heu d' acordarme una gracia y es que 'm deixeu exterminar á tots els soldats castelláns.

—No t' ho prengas tan á la valenta, Pere; si n' hi han de dolents n' hi han també de bons.

—Tots son uns, replicá Sant Pere; el millor no fóra bo ni per cremar. Deixeume que 'ls extermini á tots.

—No n' hi há per tant; sossega't y demana'm per ells un cástich més suau que te 'l concediré.

—Donchs feu que cada cop que vagin de camí se 'ls posi á ploure...

—Siga.

—Feu que quan cobrin la soldada ya la tingan jugada per endevant...

—Siga també.

—Feu que quan se casin la dona 'ls fassi portar banyas...

—Siga també y no demanis més que prou castigats quedan.»

Y la maledicció de Sant Pere va cumplirse, y es fama que segueix cumplintse y 's cumplirá mentres quedin soldats castelláns sobre la terra.

Las Garrotadas

JESÚS y Sant Pere, anant, naturalment, pel món, varen llogarse per treballar á jornal.

Al sentdemá al matí, veyent l' amo qu' ab tot y ser alta hora els treballadors no 's llevavan, exclamá:

«¡Vaya un parell de tocassòns m' he ficat á casa!» Y agafant un bon bastó se 'n aná al llit hont dormían Jesús y Sant Pere y comensá á descarregar garrotada sobre garrotada. Com Sant Pere dormía en la banda forana del llit y son Mestre arrimat á la paret el deixeble rebé tota la calamarsada.

En fi 's llevá Jesús com ignorant lo qu' havia succehit, y Sant Pere ple de blaus y de vergonya no s' atreví á dirnhi una paraula.

Però aquell vespre, al ficarse al llit, digué 'l bon Sant Pere, que per ser calvo 's figurava no tenir pèl de tonto:

« Mestre; m' hauríau de deixar dormir en el recó, perquè no está bé que sent vos qui sóu ocupeu el lloch més desventatjós; la paret es humida y malsana, ya dormiré yo en el recó.»

Jesús condescendí, y tant sossegadament s' adormiren qu' al sentdemá quan els demás mossos treballavan, el's dos no havían donat encare senyal de vida. L' amo indignat torná á agafar el bastó y 's dirigí cap al llit com la vigilia.

Però al anar á descarregar la primera garrotada pensá: « Aquèt de la bora ja 'n té prou ab la llisada que va rebre ahir; avuy toca al del recó.» Y aplansoná á Sant Pere, que no semblava sinó que piqués roba.

No cal dir en quin estat se llevá aquèt, però tampoch osá badar boca devant de la tranquil·litat solemne ab què 's llevá Jesús.

Vinguda l' hora de tornarse'n al llit, digué 'l Mestre al Deixeble:

« ¿Hont t' estimas més dormir, Pere, en el recó ó á la bora?

— Dormiu allá hont volgueu, Mestre, — respongué Sant Pere; en quant á mí ya sé qu' allá hont yo dormi allá caurán las garrotadas.»

Els Rahims

Si d'una flaca pecava Sant Pere era la passió que pels rahims sentia, y aquesta passió sols podia compararse á la repugnancia que li inspiravan las figas.

Un día estava menjantse un rahim d'amagat de Jesús, y aquèt, que prou sabia lo qu'el seu apòstol menjava, li digué fent l'orni:

« ¿Què menjas, Pere? »

Sant Pere, mogut per la por d'haverse de partir els rahims ab son Mestre, li respongué:

« Figas.

— T'agradan molt las figas ¿oy, Pere?

— No hi há cosa al món que més m'agradi.

— Donchs, mira: per complaure't, desde avuy endevant dos cops al any la figuera farà figas.»

Y contan que si Sant Pere no hagués sigut calvo

s' haguera arrencat tots els cabells del cap al pensar que si hagués parlat ab veritat, dos cops al any hagueran donat fruyt las vinyas, en lloch de las figueras que tan aburridas tenía.

L' equivocació de Sant Pere

PASSANT un día Jesús y el fidel Sant Pere per prop d' una vila, veieren de lluny una gran munió de gent y 'ls semblá com si del mitj del rotllo surtissin crits y esbalechs.

«Veyas, Pere,—digué Jesús—arrí bathi, que hi deu haver barallas.»

Sant Pere, carregat com sempre de bons intents, s' hi arribá y després de llarga estona torná hont Jesús s' havia quedat esperantlo.

«¿Què has fet, Pere, tanta estona? li preguntá Jesús veyentlo arribar tot butzinós y acalorat com qui acaba de passar una quimerada.

—Res, Mestre, no val la pena; era una dona que 's barallava ab un dimoni.

—Y bé, ¿has lograt ferlos fer las paus?

—¿Las paus? ¡per paus estava!

—¿Y això? Còntamho, còntamho, Pere; no 't fassis pregar tant.

—Donchs, com vos deya, arribo y 'm trobo una dona y un dimoni que 's barallavan. M' hi acosto ab bonas paraulas y m' insultan, els agafo per descompartirlos y llavoras se 'm tiran demunt tots dos y m' apunyegan. Francament, dech confessarho, he perdut la paciència, y veyent que á las bonas en surtiría malament, m' he tret el sabre y en un obrir y tancar d' ulls els he llevat el cap á tots dos.

—Mal fet, Pere, molt mal fet; una cosa es matar polls y un' altra arrencar cabells. Ya pots tornártenhi corrents y veyas d' arreglar el mal qu' has fet.

—¡A bon' hora! no sé que puga arreglarhi gran cosa.

—Veshi 't dich y feshi tot lo que hi sápigas.»

Sant Pere, tot refunfunyant y malhumorat, se 'n va tornar á las portas de la vila hont trobá en una mar de sanch els dos cossos escapsats per sa má propia. Los aixeca, 'ls arrima á la paret, cull els caps, los els posa demunt del coll y ab gran sorpresa veu als dos contrincants anarsen tan campants cadascún per la seva banda.

Però ¡oh error imperdonable! Sant Pere en son despit havia posat equivocadament el cap de la dona sobre las espatllas del dimoni y 'l d' aquèl sobre las espatllas de la dona.

Y per xo desde aquell día la dona té tant mal cap y en cambi 'l dimoni posseheix tots els atractius y astucias de la dona.

L' Eixam

JESÚS y Sant Pere caminavan per la platja; de sopte Sant Pere tot esgarrifat exclama:

« ¡Mestre, oh Mestre, salveulos!

— ¿A qui, Pere?

— ¿No veyeu allà mar-endíns aquella barca que s' en va á fons.

— ¡Bahl ¡que se n' hi vagi!

— Però ¿no sentiu com vos imploran els pescadors?...

— Bé ho sento, però allà dins hi há algún pecador tan pecador que 'm treu las ganas de fer cap miracle.

— ¿Y per un pecador han de perdre's els justos?.. »

Jesús prosseguí son camí sense respondre. Coneixent Sant Pere qu' era inútil perfidiejar més,

refunfunyant per sí mateix va emprendre el camí darrera el Mestre.

Heus' aquí que tot caminant caminant, varen toparse ab un eixam d' abellas perdut que tot brunzint van ficarse á la pitrera de Sant Pere, no sense qu' una abella li pegués fiblada.

Sentirse'n el Sant y comensar á apunyegar y aixafar abellas fou tot hu. Llavoras, girantse Jesús, va dirli:

«¿Què fas Pere? per una abella que t' ha picat ¿tot un eixam destrueixes?...»

Sant Pere compregué la intenció del Mestre; deixá de botzinar y seguí caminant sens badar boca.

Els dos Carreters

ANAVAN pel món Jesús y Sant Pere. El temps estava á la pluja y els camíns fets uns fangars, que no se sabia hont posar el peu sense enfangarse fins á mitja cama.

Anavan, donchs, pel món Jesús y Sant Pere quan varen trobar al mitj d' un camí un carreter ab el carro encallat. El bon home, agenollat al bell mitj de la fanguera, aixecava las mans é invocava á Deu y la Verge y tots els Sants perquè 'l treguessin d'aquell mal pas en què 's trobava.

Sant Pere, condolgut d' aquell desventurat, va dir á Jesús ab sa natural bonhomía:

«Mestre, ¿crech que tindriam d' anar á ajudar á aquell bon home á arrencar el carro.

—¡Ca, ca! que s' arregli.

—Però ¿no veyeu que no 'n surtirá may?

—¡Prou que 'n surtirá!

—Però ¿no sentiu ab quin fervor nos invoca?

—Anem, anem; no estich per ajudarlo.

—Però, Mestre...

—Ya t' ho he dit: que s' arregli!»

Y prosseguí son camí sense ni mirar al piadós carreter, seguintlo Sant Pere botzinant pel baix com de costum.

No eran gayre lluny quan van sentir una veu desaforada que feya tremolar els marges y que no era sinó la d' un altre carreter que tenia també 'l carro encallat á la fanguera.

L' home 's movia com un mal esperit, are agafantse á una roda, are agafantse á l' altra; ya probant d' aixecar el carro, ya repençantse al morro dels animals y tirant ab totas sas forsas; però acompanyant tot això ab una lletanía d' impropis y juraments d' hont surtían com á draps bruts Deu y la Verge y tots els Sants del calendari; renegant, en fi, com un carreter qu' era.

«Anem, anem, Mestre!—digué Sant Pere escandalitzat y tapantse las orelas.

—Res d' això, respongué Jesús; justament vindrás ab mi á ajudarlo á arrencar el carro.

— Però, Senyor, ¿no sentiú com renega?

— No, no ho sento. Anem á ajudarlo.

— ¿Còm s' entén, ajudar á aquèl renegat y heu deixat al mitj del fanch á aquell altre que 'ns invocava?

— Aquí veurás, Pere. Aquèl nos invocava però no feya res més; tot ho esperava de nosaltres. Aquèl hi posa de lo seu tot lo que pot y no demana res á ningú. ¿No vaig dir al home: ajuda't y el cel t' ajudarà? Aquest home compleix ab el meu precepte; anem á ajudarlo, Pere.»

El primer Catalá

EL bon Deu acababa de fer la terra y comensava á poblarla d' homes. Per més extraordinari que sembli l' acompanyava, y l' ajudava tal volta en aquesta entretinguda tasca, Sant Pere en persona.

Havían poblada ya tota la Espanya quan al passar el Pirineu exclamá el Senyor:

« ¿Y per què té de quedar abandonat aquest recó de terra?

—No l' honreu tant, Senyor, que no s' ho mereix. Deixeulo com está si m' heu de creure.

—¿Y per què? ¿Tal vegada es de pitjor condició que las demás parts del món?

—¿Què voleu que us diga? O molt m' enganyo ò d' una terra tan rebeca y rocallosa no pot surtirne res de bo.

—Digas lo que vulgas, Pere, aquesta terra es

obra meva y els homes que 'n surtin no serán més dolents qu' els altres; abáns juraria qu' han de ser més suferts, més virils y més enèrgichs.

— Podrá ser aixís, però ben segur qu' el primer home que surtí d' aquestos pedruscalls calsinats pel sol no bé obrirá la boca serà per renegar de vos.

— Deixa mals pensaments de banda, Pere, y fassi's ma voluntat.»

Y estenent sa má creadora sobre una pedra la benehí.

Al mateix instant s' operá la transformació; la pedra s' agitá... y decidit, arrogant, ab la barretina vermella al cap y el trabuch á las mans saltá un home cridant:

« ¡VOTO Á DEU! »

Era 'l primer Catalá que acabava de néixer.

Sant Pere y Sant Pau

QUE Sant Pere era un bon home acabat, un tros de pa beneyt, no cal repetirho. Are, en quant á Sant Pau, no es que no fos un bon sant, però era tot un altre geni; intransigent, disputador y arrimat á la seva, se diferenciava de Sant Pere com el dia 's diferència de la nit.

Fos que la bonhomía de Sant Pere 'l fastidiés, fos que l' exasperés sa transigencia ab els pagáns, inútilment prová moltes vegadas de buscarli bronquina.

Un dia, en fí, no podent tolerar ya més aquella armonía monótona tan en contradicció ab el seu carácter, cridá á Sant Pere de banda y va dirli:

«¿Sabs què penso, Pere? Que tu y yo deixem de cumplir aquell precepte del Mestre, que diu: reconcilía't ab ton enemich; y ¿còm hem de recon-

ciliar nosaltres si no hem renyit un trist cop en la vida?

—Y bé, ¿què vols dir ab això?

—Qu' es precís que cumplim ab el precepte evangèlich; qu' es precís, per lo tant, que renyim á fi de què poguem després reconciliar nos.

—¿Y còm es possible això? exclamá tot acoquinat Sant Pere.

—Molt fàcilment. Yo me 'n pujaré á dalt d' aquell turó; tu voldrás ferme'n baixar de totes passadas, yo no voldré baixar; tu que sí, yo que nó, forsosament acabarem per barallarnos.

—Ya qu' aixís ho creus convenient... siga.»

Y Sant Pau pujá al cim del turó hont se plantá ab arrogancia, mentres Sant Pere, desde baix, comensá á cridarli:

« ¡Paul!

—¿Què vols?

—Baixa.

—No vull baixar.

—Yo 't dich que baixis.

—Yo 't dich que no vull baixar.

—Donchs yo t' asseguro que baixarás.

—Donchs yo t' asseguro que no baixaré.

—¿Es dir que no vols baixar?... Alashoras mira, Pau: si tan bé estás aquí dalt... quédathi en nom de Deu, qu' á mi tant me fa que t' hi estigas com que 'n baixis.»

Y Sant Pere se 'n torná per hont havia vingut, sens donar á son company el logro de cumplir ab el precepte evangèlich.

El Músich

UN Músich arribá ab el violí sota l' aixella á las portas del Cel. Truca, surt á obrirlo Sant Pere y ell li demana per entrar.

«Impossible, impossible, — respón el Porter celestial; — ets *musích* y això basta.

—Y ¿quin mal hi há en ser músich?

—No pas poch! es un ofici qu' está proscrit de la Gloria. ¿No has tocat per ventura en mil saraus y embalats?

—També he tocat en mil iglesias.

—Però no hi anavas pas per sentir l' ofici, ¡truhán! sinó per la paga.

—Per la paga treballa tothom ya que tothom té de menjar per viure; però deixant això de banda es lo cert que rara era la festa que no assistía á un ofici.

—Però arribavas sempre á última hora; aprofitavas el moment de la prèdica per surtir ab els teus á fora á contar quientos; fugías tan bon punt havías donada la darrera nota... en fí, no pot ser; tinch ordre de què no entri al Cel cap *mustch* y aquí al Cel solen cumplirse totas las ordres.»

Però 'l Músich no 's doná per vensut; insistí, protestá y perfidiejá tant y tant que finalment Sant Pere, bonifaci de sí y no tan curt d' ingeni com sembla, desitjós de desentendre's d' aquell importú va dirli:

«Bé, mira: entra si vols y en parlaré á Nostre Senyor, però haurás d' esperarte una bella estona perquè ara están predicant á dintre...»

Apenas sentí 'l Músich parlar de prèdica 's posá de nou el violí sota l' aixella y s' allunyá murmurant:

«Ya tornaré d' aquí á una estona.»

Y el bon Sant Pere li tirá la porta per la esquena.

El Rich y el Pobre

CARREGAT de virtuts y bonas obras, tantost acabá de morir va dirigir-se al Cel un Pobre. Arribava gayre bé á la daurada porta, quan aquesta 's tancava darrera d'un Rich á qui Sant Pere rebé ab las més afectuosas mostras de satisfacció y entusiasme.

El Pobre, prudent de mena, no s'atreví á trucar immediatament y 's resigná á mirar pel forat del pany la rebuda qu' en el paradís se féu al home rich. ¡Y quina rebuda fou aquella! ¡Semblava qu' el Cel se 'n entrava! Tots els justos se regositjavan de la nova adquisició, els Sants cantavan y picavan de mans, els Ángels tocavan harpas y tota mena d'instruments; tot eran músicas y cansóns y alabansas.

« Si això 's fa per aquest home — pensá 'l Pobre

—qu' alguna coseta ó altra porta sobre la conciencia ¿què no farán per mi que no tinch res de què penedirme?»

Y 's decidí á trucar y Sant Pere l' obrí sense com qui diu ni dignarse mirarlo. Y ¡quina no fou sa sorpresa al veure que penetrava fins al trono del Senyor sense que ni un Sant cantés, ni un Àngel toqués un' harpa, ni ningú s' adonés de què tal home hagués entrat al Cel.

Condolgut y ferit en son amor propi, se n' aná á trobar á Sant Pere y li digué en so de queixa:

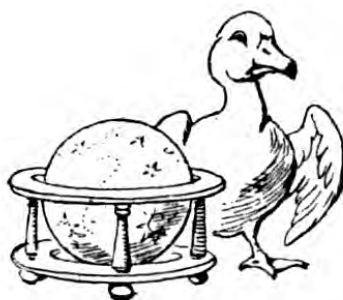
«¿També en el Cel están en voga els cofis y mofis de la terra? Estaba ben lluny de imaginarmho y sinó que ho veig ya may ho hauría pogut creure.

—¿Per què ho dius?—preguntá extranyat Sant Pere.

—Salta á la vista. Quan ha entrat aquell rich semblava que tothom en el Cel hagués perdut el senderi d' alegría; tot se n' entrava de músicas y canturias y picaments de mans. He entrat yo, y com soch un pobre...

—No es això, interrompí 'l porter del Cel; però de pobres com tu n' entran á fornadas tots els días

y per això no 'n fem cas; mentres que de ricatxos, estem tan poch avesats á veure'n qu' el día que n' arriba ún no sabem lo que 'ns passa. »

El Rey d' Espanya

ACABAVAN de trucar á la porta del Cel. Sant Pere—carregat com sempre de bonas intencions—aná á preguntar per la portella qui trucava.

«El Rey d' Espanya,» respongué una veu solemne y magestuosa.

Sant Pere va gratarse 'l clatell y murmurá:

«¡Mosca! el cas es grave; no es qüestió d' obrir la porta de bòbilis bòbilis.»

Y entrá á donarne part á Nostre Senyor.

No gayre menos perplexo va mostrarse aquè que Sant Pere; y després de moltas vacilacions, de molt mirar enlayre y de passarse molt la má per la barba, exclamá:

«...No obstant ¡no podem pas deixar-lo á la porta!... Vés, Pere, obra'l; però abáns... ¡corre á tancar las onze mil Verges!»

Sant Ivo

TANTOST morí Sant Ivo se 'n pujá dret al Cel y trucá á la porta. Sant Pere al veure'l no s' atreví á obrirlo, desestimant las pretensions del bon Sant.

« Tot lo que vulguis —repetía 'l porter del Cel— però no vull creure que dega deixar passar un advocat, ya que no tan sols no n' hi há cap entre 'ls Sants sinó que, al revés, juraría que son tots al Infern.»

Sant Ivo no 's desconcertá, abáns, com á bon advocat, trobá tan bonas rahóns per somoure las de Sant Pere, qu' aquèt li permeté entrar al Cel ab la condició de què no s' havia de moure del costat de la porta.

L' hoste entrá tímidament y ocupá el lloch que li havia senyalat Sant Pere, el qual aná á donar coneixement á Nostre Senyor de lo que passava.

«Mal fet, Pere, molt mal fet!—li respongué aquè després d' escoltarlo.—Tenía intenció de què cap advocat entrés al cel y no en vá la tenía. Ya qu' es á dins que s' hi quedi, però sobre tot que no 's barreji ab els demás Sants perquè, sinó, s' ha acabat al Cel la pau y bona armonía. Feslo quedar á la porta.»

Sant Pere s' entorná tot moix hont era Sant Ivo, al qui comunicá las ordres del Senyor. Sant Ivo arronsá las espatllas y á tall de passatemp comensá á entaular conversa ab Sant Pere.

«Y ¿quin càrrech desempeñeu vos aquí al Cel?

—¿Quin càrrech? Só 'l porter.

—Y ¿per quan temps ho sóu?

—¡Còm per quan temps!... Per sempre.

—Ah, á perpetuitat. Llavoras ¿deveu tenir escriptura firmada?

—No hi há tal escriptura ni tal aca ni tal barraca, ni falta que fa.

—¡Còm que no! ¡Ay, sant cristiá! Però ¿no co-neixeu vos mateix qu' al millor día qu' á Deu li passi una rauxa, vos destitueix del càrrech qu' ab tant de zel veniu desempeñant tants anys fa y no teniu medi de fer valer els vostres drets...?»

Sant Pere va gratarse el nas y tot amohinat aná á trobar á Nostre Senyor.

« ¿Sabeu, Senyor, què penso?

— ¿Què pensas, Pere?

— Que m' hauríau de firmar una escriptura en què consti que só porter del Cel á perpetuitat, perquè fins are hem anat á la babalá y al millor día, si os en passa la rauxa, podeu destituirme sense que yo tinga medi de fer valer els meus drets...

— ¿No veus lo que 't deya? Això son candongas d' aquell dimoni d' advocat que ya ha sapigut entabanarte. Vés, corre, feslo entrar, que més m' estimo que s' estiga prop meu que no pas á la porta. »

El Sarró

ERA un Pobre tan pobre, que després de mort, carregantse á coll el sarró d' anar á captar, únich bé que possehía, s' en aná á trucar á las portas del Infern.

¡Poch podía creure's ell que la indiferencia que va perseguirlo en vida havía de perseguirlo fins després de mort! El cas es qu' el porter del Infern, després de mirar per la reixeta, li va respondre ab mals modos:

«¡No 'n obrim aquí de canallussa de tan baixa má! Ves al Cel si t' hi volen.»

L' home, avesat de tota sa vida á veure's tancar las portas, va carregarse altra vegada el sarró á coll y s' en pujá á trucar á las portas del Cel.

Sant Pere entrobrí la porta y després de mirar-se'l ab mal ull li va respondre:

« Deu vos fassa bé, germá.

—Per xo vinch, va respondre el Pobre.

—Haureu de trucar á un' altra porta, que lo qu' es en aquesta...

—¡Ahont tinch d' anar, donchs! exclamá el Pobre comensant á perdre la paciència.

—Al Infern.

—No m' hi volen.

—Donchs al Purgatori.

—Y ¿hónt cau això?»

Sant Pere obrí més la porta per explicarli el camí, però el Pobre, tot fent el ganso, li digué:

« Ab el vostre permís, estich molt cansat y m' asseuré una mica perquè pugueu explicarmho ab tota calma. ¿No us fa pas res que deixi, mentrestant, aquet sarró aquí darrera la porta, qu' aixís no destorbará el pas? »

No trobanti inconvenient el bon Sant Pere, el Pobre allargá el bras, arrimá el sarró darrera la porta com havia dit, y pregá al Porter del Cel que seguís explicantli quín camí havia de pendre per anar al Purgatori.

Quan Sant Pere hagué acabat de parlar, l' home va aixecarse, y tot donantli las gracias, va fer un

pas endintre com distretament per agafar altra vegada el sarró.

Però tot d' un plegat girantse á Sant Pere va dirli:

« Digueume una cosa: ¿els que son al Purgatori en surten un día ó altre?

— Y es clar que 'n surten; vénen al Cel.

— Però del Cel ¿en surt algú?

— Ningú n' ha surtit may.

— Donchs si es aixís... ya que hi soch m' hi quedo. Que vinga Deu á trèuremen.»

Y á passos de frare convidat s' en va anar cap á dintre rihentse de Sant Pere.

¡Pobre Sant Pere!

¡Pobre Sant Pere!

I

OH sí, ya podeu ben dirho y tornarho á dir:
¡Pobre Sant Pere!

Com heu pogut veure per las anteriors tradicions, el paper que representa en la literatura popular es el més desayrat que puga representar no ya un sant de la seva categoría sinó el sant de la més baixa estofa. Befat, escaldat, garrotejat, esguerrant tot lo que toca es el verdader Sanxo Panza de la Cort celestial.

¡Y pensar que tot lo apuntat no es res encara! Perquè heu de saber qu' ab tot lo que de Sant Pere diu el poble n' hi hauría prou per fer un llibre.

II

Si de la llegenda passem á las cansóns, trobarem al bon Sant representant el mateix paper poch edificant.

¿Què direm d' aquesta, per exemple?

«Sant Pere, bon home,
Sant Joán, bon sant,
van per las tabernas
tastant el vi blanch,»

que involuntariament, me fa avinenta aquesta altra:

«Sant Joán, bon sant,
Sant Pere, bon home,
s' han menjat tots dos
els talls de la cassola.
¡ Ara vejeu!... etc. »

III

Si de las cansóns passem als modismes trobarem que també en aquet camp el porter del Cel es el *burro dels cops*.

Sant Pere 's muña de casa, dihem quan sentim tronar; y hem de convenir que té un modo molt barruher de traginar els mobles, además de que un estadant que tan sovint cambía de domicili no 's posa á sobre cap bona nota.

Hi han certs peixos que tenen al clatell dugas ganyadas que, segóns dihuen els pescadors, no son més que dugas ditadas commemorativas d'haverlos agafat Sant Pere; lo qual no provaría res en favor de la netedat de las sevas mans.

Cobrant Sant Pere canta, 's diu per significar la venalitat d' alguna persona; lo qual tampoch prova res en favor de la probitat del bon Sant.

Quan parlem d' una calamitat pròxima é inevitable no se 'ns ocorra millor manera d' avalorar tota sa intensitat sinó comparantla ab l' alegría qu' aquell flagell té de causar á Sant Pere. — *Fará un fret que Sant Pere se 'n riurá; hi haurá un desori que Sant Pere se 'n riurá, etc.*; equival á dir que farà un fret horrorós, que hi haurá un desori que ningú 'n surtirá ab las costellas senceras.

¡Extranya idea dels sentiments caritatus de tan gran sant!

Fins á la mort, á la horrible idea de la mort,

ha unit el poble el nom de Sant Pere. En efecte, ¿còmm definim aquell fatal traspàs que 'ns roba totas las afeccions y goigs de la vida? *Anar á sopar ab Sant Pere.*

IV

Y com si el nom de Pere —jjustament el del primer apòstol, el bras dret de Jesús, *la pedra* de la Iglesia, el porter del Cell — portés *malastrugancia* als que l' han heretat ab el baptisme, trobarem qu' entre 'ls personatjes proverbials el nom de Pere no indicá may cosa bona.

Aixís tenim an en *Pere Viret* — sinònim de *nano patarrell*, criatura despreçiable; — en *Pere sense por* — que s' aplica en burla al que blasona d' un valor ridícul y fora de lloch; — en *Pere s' esquitlla* — que s' aplica al egoísta que fuig sempre de fam y de feyna; — en *Pere que s' escalfa ab l' esquena á' en Pau* — qu' es el que 's xauta del treball d' un altre; — en *Pere Llefra* — qu' es sinònim de brut — en *Pere Micas* — qu' es el que 's

preocupa de nimietats y petitesas;— en fi, el *Pobre Peret*, el que tothom *pela*, té de dirse Perel...

Y ¿què direu del hipòcrita que *fa l' orni* ó que *no hi sent de la orella que no li convé?* — Que 's diu *Pere*.

Y en parlant d' un tunante associat á un altre tunante, ó d' un matrimoni que si poch hi há que fiarse de la muller no cal fiarse més del marit? — Que *tan bo es Pere com na Berenguera...*

¡Sempre en Pere!

¡Y què més! es dolorós confessarho però es aixís: el mateix dimoni, al ser batejat pel poble ha rebut el nom de *Pere Botera*.

¿Què té, donchs, d' extrany, atesa la fatalitat que persegueix aquet nom, que tots els Peres tingan, com sol dirse, *cosas de Pere?*

Y això es una creencia tan arrelada que no hi há qui la trega del magí del nostre poble. L' amo que pren un aprenent, un mosso, un operari, si al preguntarli com s' anomena obté per resposta «Pere» no podrá contenir una mitja-rialleta, fatal també, que diu moltes cosas, ¡tantas... que 's poden incloure en aquesta: «*Ya tinàrà cosas de Pere!*»

v

Y això 'm du com de brasset á contarvos una anècdota de familia.

El meu avi cultivava el tracte d' un canonje, persona il-lustrada, d' ingeni molt agut y tingut en molta estima á Barcelona al comensament d' aquet sigle.

Un día l' avi va trobar al canonje tot amohinat; certament, estava amohinat de debò; acabava de despatxar al criat.

« Sí, semblava bon xicot, fins no li negaré que ho siga... pero no podíam fer l' un per l' altre. Té la desgracia de dirse Pere y ho tinch massa observat á costa meva: tots els Peres *¡tenen unas cosas de Pere!...*»

En fi, el canonje encarregá al avi que si li trobava un bon minyó per criat li atrassés, pero això sí, ¡sobre tot que no 's digués Pere!

En efecte, entre 'ls seus treballadors, l' avi va clavar l' ull en un xicot llest, feynós, amich de cum-

plir y que poch ó molt havia *servit* alguna altra vegada.

«¿Vols entrar de criat á casa d' un canonje?» va preguntarli.

El xicot no va fersho dir dugas vegadas; però no bé l' avi 's despedia d' ell, — després d' haverlo imposat de tot lo que cregué apropòsit — quan pegantse un cop al front, exclamá: «¡Voto á listo! Escolta, Pere; quan el senyor canonje 't pregunti com te dius, dígali que 't dius Pau, qualsevol nom menos Pere, ó sinó no hi há res fet.»

Passat algun temps varen trovarse 'l canonje y el meu avi.

«¿Què tal el criat que vaig enviarli? va preguntarli aquèt; ¿varen fer fira?»

—¡Oh, sí! n' estich molt content, molt content; es un xicot de totes prendas, treballador, obedient, modós, puntual... però...

—¡Ah! ¿hi há un però?»

—Però... ;miri! entre mitj de tot, té *unas cosas de Pere*, que si no fos que 's diu Pau juraría que 's diu Pere.»

Personatges del Nou Testament

PONÇ PILAT.— Al pas qu' una tradició ab pretensions d' històrica vol que Pilat acabés pacíficament sos días de governador á Tarragona, una altra més fatídica conta, que fugint horroritzat de la sentència qu' havia firmada, va caure en un pou molt fondo, molt sech y molt negre, d' hont no surtirá fins que 'l mon s' acabi. Per això quan sent qu' algú passa per la bora de la boca del pou se posa á cridar:

« ¿Encara pareixen las donas? »

Com fins are tothom li ha respost que sí, torna á entregarse á sa desesperació, donchs es sabut que set anys abáns d' acabarse el món, las donas deixarán de concebir.

D' aquesta tradició vé sens dupte el què d' un

pou ó forat fondo y fosch s' en diga que sembla el *pou de Pilat*.

Aquestas dugas tradicions me 'n recordan dugas més: l' una francesa, de Vienne (en el Dofinat) hont pretenen que Pilat acabá tranquilament sos días y hont vos ensenyarán el seu sepulcre; y l' altra suissa que fa acabar desesperadament á Pilat precipitantse en el llach de Lucerna, sobre las ayguas del qual s' apareix un cop al any vestit de jutje.

* * *

MALCUS.—El cástich del pou sech, l' aplica també la tradició á Malcus, criat de Caifás, que va bofetejar á Cristo. Sols qu' aqueix desventurat está condemnat á bofetejar sens interrupció la paret del pou fins al día del judici.

* * *

JUDAS.—D' aquet mal deixeble en sab la tradició qu' era roig de pel, qu' era fill d' Esparraguera y que va penjarse en un sahuquer. Pretén además qu' acompanyará al Antichrist en sa campanya desoladora al acabarse el món.

* * *

LA VERGE.— La tradició 'ns fa saber que tenia la Verge tal aburrició á la vellesa, que pregá sempre á son fill que no li permetés arribar á vella, per lo qual li fou concedit morir en edat relativament jove sense qu' els anys haguessin desmerescut son rostre.

* * *

SANT PERE.— Després de tot lo qu' he apuntat d' aquest apòstol ¿què més puch afegir, sinó que la tradició ens el pinta calvo—ya hem vist perquè—y de baixa estatura?

« Calvo com Sant Pere » es un mot proverbial.

* * *

SANT PAU.— La tradició s' ha complascut en fer d' aquet Sant el tipo oposat al anterior, per lo qual nos el presenta molt pelut, molt alt y molt fornit. D' aquí vénen els modismes proverbials « alt com un Sant Pau » « pelut com un Sant Pau. » En

una paraula, « ser un Sant Pau » es sinònim de ser « un homenás. »

* * *

SANT JAUME.—No sé perquè aquest apòstol havia de ser més pobre que 'ls demés, però es lo cert que diu d' ell el poble « que no tenia més barret qu' el que portava y encara era vell y foradat. » Per aixó 's diu del que 's troba miserable « qu' está com Sant Jaume de barrets. »

* * *

SANT BARTOMEU. — A Sant Bartomeu li varen llevar la pell : aixó ha passat en la nostra llengua á ser poca cosa menos qu' un proverbí.

Però va ser tanta la fortaleza del Sant apòstol, que, lluny de morir d' aquet martiri, tantost sos butxíns varen deixar-lo 's carregá al coll la seva propia pell y s' en va venir á Barcelona.

Arribarhi ray, va ser lo de menos ; lo pitjor va ser que 'ls guardas del portal no volían deixarli entrar la pell sense que pagués dret.

Y segons sembla, va desplegar el Sant tanta eloqüència per convence'ls de lo injust del impost tota vegada que sent la seva aquella pell, lo mateix era que la portés á coll com qu' ell hi anés á dintre, qu' acabá per convertir als guardas.

Sant Agustí

EN sa joventut era Sant Agustí tan impío com piadosa era sa mare Santa Mònica; enemich empedernit del cristianisme no perdía ocasió de fer escarni de las prácticas relligiosas de sa mare, que solía respòndreli pacientment:

« ¡Ay fill meu, Deu t' il-lumini! »

Cansat l' aixalabrat minyó de sentir aquesta exclamació, va presentarse un día á Santa Mònica ab el barret tot guarnit de candeletas encesas.

« Ya ho veyeu, mare, — va dirli rihent — no necessito per res qu' el vostre Deu m' il-lumini; ya sé il-luminarme yo mateix. »

* * *

Una tarde, tot passejantse per la platja, vejé de lluny un noyet ros y bonich com una estrella que

s' estava bora mar tot aqueferat ab una petxina á la má, la qual umplía d' aygua y vessava en un clotet qu' havia fet en la sorra.

Agustí se 'l mirava encantat y sorprès al mateix temps esperant veure el resultat d' aquell anar y venir; però com portava camí de no acabar may, va decidir-se á preguntar al noy qu' era lo que 's proposava.

«Ya ho podeu veure — li respongué ab senzi-
llesa; — ficar la mar en aquet clot.»

Agustí esclafí una gran riallada; però no bé havia tornat en sí de riure, que veure el sot ple, l' aygua sobreixirne, inundar la platja y trobarse ell rodejat de mar va ser tot una mateixa cosa.

«¡Qu' has fet, noy!» va cridar aterrat.

Però el noy — l' Infant Jesús, com haureu comprès — ya havia desaparecut.

Agustí va postrarse, va creure y va adorar. Desde aquell moment la seva conversió quedava operada y las plegarias de sa santa mare escoltadas y cumplertas.

Sant Llorenç

TOTHOM sab que Sant Llorenç abáns que renunciar á la ley de Jesuchrist preferí morir cremat demunt d' unas grahellas; tothom sab que sa fortaleza en el martiri va ser tanta, qu' ell mateix avisá á sos butxíns que 'l tombessin de cantó perquè ya estava prou rostit del altre.

Lo que no tothom sab es còm y de quína manera va ser santificat, y no obstant ho esplica també la Tradició — que tot ho esplica.

Passaren anys y potser centurias, y malgrat la devoció qu' á molts cristiáns Sant Llorenç inspirava, no podían obtenir del Sant Pare que fes sant á tan excels mártir.

«No mereix ésser sant — responía el Papa als que l' instavan — qui no va demostrar en el martiri la serenitat qu' el cas requereixía. Al demanar que 'l

giressin de costat ó ho va fer per reconfortarse l'esperit que li defallia, ó per alardejar; donchs, ni d'una manera ni d'un'altra va sufrir el martiri com Deu vol que se sufresca.»

Y no podían treure'l d'aquí els devots de Sant Llorenç per més que perfidiejessin.

Una nit, el Sant Pare estava dormit quan de sobte va despertar-lo una xardor extraordinaria, y figureu-vos si podeu el seu esfarehiment al veure's el llit tot rodejat de flamas. En aquell moment pensá en lo que devia patir Llorenç sobre las grahellas y suposant que lo que li sucsehía era un cástich enviat per ell, exclamá:

«*Sant Llorenç, festa y dejuni!*»

Al sentdemá al despertarse no pogué donarse compte de si havia somiat ò nó, però recordant las paraulas qu'havia pronunciat las posá en obra.

Y heuse aquí perquè Sant Llorenç no tan solzament es *sant* sinó que porta *dejuni*.

Sant Sever

SANT Sever era un teixidor barceloní, casat ab una dona tan rara, tan rara, que segurament no n' hi há al món un' altra de més rara.

Haventse mort el Bisbe en aquell temps, la Catedral va tocar *à fer Bisbe*, que consistía en tancar-se en la Catedral tanta gent com volía ò com hi cabía y deixar anar un colom. Aquell á qui 'l colom se li posava demunt del cap era elegit bisbe.

Sentint, donchs, qu' á la Catedral tocavan, digué Sever:

« Me n' hi baixo á veure si 'm fan bisbe.

— ¡Ximple! refunfunyá la seva dona, ¡á tu 't farán bisbe justament! A tu ¡beneyt, poca-solta, dropu! Més valdría que treballassis! »

El cas es que Sever se n' hi aná y que demunt del seu cap va pararse el colom; aixís es que un

moment després tornava á casa seva el pobre teixidor seguit y aclamat per tot el poble de Barcelona.

En fi, fou tal y tan gran la enrabiada que prengué la seva muller al veure'l bisbe, que 's va ferir, y que 's va morir al cap de molt pochos días. La enterraren á la Catedral y en la tomba que com á esposa de bisbe li pertocava — y ningú 's recordá més d' ella.

Però heuse aquí qu' á Sever li havia quedat una filla: la qual va morir-se alguns anys més endavant y els fossers se disposaren á enterrar-la en la mateixa sepultura en què jeya sa difunta mare.

Imagineuvos, si podeu, la sorpresa dels fossers al veure que malgrat lo fonda y ampla qu' era la tomba estava tota plena per la caixa que contenia la muller del bisbe. Fos que la rabia l' hagués inflada, fos que 'l dimoni s' hi hagués ficat y n' hagués fet una de las sevas, el cas es que la Severa umplía tota la tomba.

Apurats y espantats els fossers corren á donarne part á Sant Sever.

« ¡Oy Jesús! ¡diable de dona!... Ya me n' hi baixo.»

Y posantse la mitra y empunyant el báculo, el

bon Sant se 'n baixá á la Catedral, hont vegé per sos propis ulls la maravella que contat li havían.

Llavoras, abocantse á la tomba y picant ab el báculo sobre la caixa, digué ab veu forta y que no admetía rèplica:

«Severa, Severa, forta en vida, forta en mort, ¡fes lloch á ta filla!»

Y la caixa comensá á enxiquirse, enxiquirse, fins á fer prou lloch perquè la filla fos enterrada.

Y aquèt fou, segons sembla, el primer miracle que obrá Sant Sever.

Sant Sever y Sant Medí

PERSEGUIT pels románs, que volían ferli abjurar la fe de Christo y adorar els falsos déus, Sant Sever va fugir un dematí de Barcelona y traspassá la vehina serra.

En sent á l'altra banda, á la bora de Sant Cugat del Vallès, trobá á Sant Medí qu'estava sembrant favas.

«Al meu darrera pujan els soldats que 'm persegueixen,—diguéli Sant Sever;—si 't preguntan si m'has vist passar, dígalshi que sí, y que só á dalt d'aquell castell fent oració.»

Y despedintse del sant hortolá partí deixantlo tot apesarat, perquè no sabía entre descobrir al piadós bisbe ó dir mentida quín mal era el pitjor.

Però Nostre Senyor li vingué en ajuda, ya que tantost havia desaparegut Sant Sever, com las favas

que acabava de sembrar ya eran granadas á punt de cullir.

En aquesta feta arribaren els soldats, els quals no deixaren de preguntarli si havia vist passar per allí al Bisbe de Barcelona.

«Bé vareig veure'l passar que se'n anava á fer oració á dalt d'aquell castell, però aixó era quan semblava aquestas favas que ya son granadas y que vaig á cullir ara.»

Com de sembrar á granar las favas hi van alguns mesos, els soldats cregueren qu'el bon hortolá feya mofa d'ells, sabent com sabían que Sant Sever els duya poca ventatja, per lo qual, agarrotant á Sant Medí, se l'endugueren; però havent pujat al castell qu'ell els havia indicat hi trobaren á Sant Sever, al quin s'endugueren també, baixantlos á tots dos á Barcelona, hont los mataren després de ferlos patir martiri.

Sant Vicents Ferrer

EL PORTAL DEL ÁNGEL

EN aquell temps la peste delmava la meytat de la terra; á Barcelona no hi havia entrat encara, lo qual causava prou extranyesa á tothom, no sabent á què atribuir aquesta gracia.

Sant Vicents Ferrer, cedint á las vivas instancias dels barceloníns que tant desitjavan veure'l y sentir sa mágica paraula, va venir á Barcelona surtintlo á rebre al portal que mirava á Gracia una multitud immensa y fervorosa.

De sobte tothom vegé el Sant aturarse y guaytar al demunt del portal preguntant ab veu alta:

« Angel de Deu, ¿què fas aquí? »

Y se sentí una veu que semblava venir d' allá dalt que responía:

« Estich guardant Barcelona per ordre del Altíssim. »

Tothom va quedar-se com veyent visions, preguntant-se ab quí havia parlat Sant Vicents, mirant y no veyent; fora un noyet qu' estirant á sa mare per las faldillas s' esforsava en ferli veure l' Àngel qu' ab l' espasa desenvaynada vetllava al demunt del portal, y qu' ell describia com la cosa més natural del món.

En commemoració de semblant prodigi va donarse á aquell portal el nom que va portar fins á sa desaparició — en 1854 — y que porta encara el lloch qu' ell ocupava.

A principis del sigle XVIII va pintarse en una de las parets del propi baluart l' escena qu' acabo de referir, tal com la tradició l' havia perpetuada.

D' aquella pintura era copia l' estampa que reproduheixo adjunta.

EL MANOBRA

Poderosíssima degué ser la influencia exercida per Sant Vicents Ferrer sobre la imaginació del poble barceloní, á judicar per las molts llegendas

Reproducció d' una estampa copia de la pintura qu' existia
en el Portal del Angel de Barcelona

á què doná origen. Una de las més populars es sens dupte la següent :

Era tanta la multitud que 'l seguía per tot arreu y que l' assetjava tumultuosament exigintli curas y prodigis, qu' el Bisbe de Barcelona se cregué obligat á privarli obrar miracles en públich.

Un día s' ensopegava á passar pel carrer de Moncada en ocasió en què de dalt de la bastida d' una casa hont feyan obras caygué un manobra.

« ¡Salveulo! » cridá unánimement la turba al veure'l caure.

« ¡Espera't! — exclamá Sant Vicents — vaig á demanar permís al senyor Bisbe per salvarte. »

En efecte, 's dirigí al palau episcopal precedit d' una multitud á cada pas més nombrosa; sentint aquella maror que s' acostava, el Prelat s' abocá á una finestra per enterarse de lo que succehía.

Arrivat devant d' ell el Sant li exposá el motiu de sa intempestiva visita.

« Y bé, ¿y entre tant què fa el manobra? » va preguntarli el Bisbe.

« L' he deixat suspès enlayre esperant la vostra venia perque puga obrar el miracle de salvarlo. »

El Bisbe sonriqué y li va respondre :

«Vés, vés; ¿per què necessitas la meva venia si ya está obrat el miracle?»

Sant Vicents s' entorná al carrer de Moncada hont, ab gran estupor dels que passavan, el manobra permaneixía suspès enlayre.

«Ya pots baixar sense por,» va dirli el Sant. Y efectivament, com si unas mans invisibles l' arriessin, el manobra devallá ab tota lentitut fins á terra.

LA MARE DE SANT VICENTS

Popular fins á lo proverbial era aquesta altra anècdota.

Cansat Sant Vicents de sentir á la seva mare exclamarse de la vellesa que l' aclaparava, y de las suplicacions de la pobra velleta demanantli avuy y demá que deturés per ella la marxa del temps, un día va ficarla á la fornal y posantla després demunt de l' enclusa, á cops de mall va ferla tornar jove.

EL TIMBAL

Havent manifestat Sant Vicents sa resolució de partir y desitjant retenirlo el Prior del convent hont s' hospedava, ordená tancarli totas las portas.

Sant Vicents, sens replicar paraula, prengué un timbal, y redoblant, redoblant, comensá á seguir corredors y á baixar escalas anantse obrint totas solas las portas al ressò d' aquella extranya diana, fins á obrirse de bat á bat la porta forana que doná surtida al Sant sense que ningú s' atrevís á oposárseli.

EL PUJADOR DE LA PLASSA DEL REY

Fins ya molt entrada la present centuria va conservarse en la plassa del Rey de nostra ciutat y en la paret del Palau dels Reys d' Aragó un pujador el quín la tradició pretenía qu' havia servit de trona á Sant Vicents Ferrer per predicar las célebres profecías « vindrán uns temps que ningú 'ls haurá vist... »

Sant Vicents de Llavaneras

ERA costum — y dich *era* porque no 'm consta que avuy día semblant costum subsisteixi — era costum, donchs, á Sant Vicents de Llavaneras rentar ab vi la cara al Sant, en el dia de sa festa, perquè dongués al poble una bona verema.

No sé fins á quín punt debía ser meritoria als ulls del Sant aquesta práctica, el cas es que sembla que produhía els resultats més satisfactoris.

Y tan eficás la creyan aquells pagesos, que l' any que flaquejava la verema ó 's perdía, tothom creya fermament que 'ls encarregats de festejar á Sant Vicents li havían rentat la cara ab aygua y s' havían begut el vi.

Sant Martí y Sant Zenón

SANT Martí y Sant Zenón, anant de camí per la nostra costa de Llevant, tingueren la debilitat — debilitat imperdonable en personas de tan sagrada categoría — de traguejar ab massa freqüència fins al punt d' emborratxarse.

Y borratxos com una sopa — ò millor dit, com dugas — y no volentlos portar més las camas, acabaren per tombarse al peu d' un marge, hont s' adormiren com dos benaventurats qu' eran.

Entretant el cel s' havia anat ennuvolant y esclatá una tamborinada tant forta qu' aviat n' anaren plens torrents y rieras. Torrent era 'l camí hont s' havían adormit els dos sants, é hi baixá tal torrentada que se 'ls endugué avall y 'ls deixá: Sant Martí á Arenys de Munt, y Sant Zenón á Arenys de Mar.

Al despertarse entre la grata sorpresa dels ve-híns d' aquestos dos pobles, van pendre'ls cada un per patró, l' un á Sant Martí y l' altre á Sant Zenón.

Y si bé 's degueren ben guardar d' explicar á sos feligresos el còm y el perquè de tan maravellosa aparició, es de creure que no faltá qui n' hagué esment, tota vegada que la historia n' ha passat á las generacions presents per edificació de las futuras.

Sant Benet

SANT Benet, ab la seva virtut, lográ apoderar-se del Dimoni. Fos qu' ell li transformés, fos que l' agafés baix aquesta figura, lo cert es qu' ell lo possehia en forma d' ase, que va posarli morrallas y que va ferli tragar una per una totes las pedras d' un convent qu' en aquell temps edificava.

Un pagès, que á la bora del camí en son camp treballava, veyent aquella pobra bestia carregada de pedra, anant y venint tot el sant dia sense parar, suhant, bufant, y treyant brumera per la boca, va compadirse'n tant, que un dia digué al frare:

«Fra Benet, ¡tingueu un xich de compassió d' aquesta bestia! ¿No veyeu que no pot arribar á respirar? Afluixeu-li una mica las morrallas!

—¡Cal yo m' en guàrdaré prou, — respongué Sant Benet.— Ya 's veu que no 'l coneixes aquet ruch; es mala bestia, molt mala bestia!»

Un altre dia l'home insistí en què Sant Benet afluixés las morrallas al burro, però aquèll li respongué també:

«No faré tal cosa; si sapiguessis quí es, poch me demanarías lo que 'm demanas.»

Però tant y tant perfidiejá 'l pagès, que un dia Sant Benet, y á temps en què 'l convent estava á punt d' acabarse, condescendí en afluixar las morrallas.

Tantost se sentí deslliurat; el Dimoni tira á terra las pedras que duya y apretá á corre cridant:

«¡Ah, Fra Benet, no n' agafarás maymés cap de dimoni!

— ¿No veus? — digué 'l bon Sant al pagès. ¡Ya t' ho deya yo qu' era una mala bestia y que no convenía desfermarlo!»

El salt dels Sants Metjes

SOBRE la vall de Sellés — á la Segarra — existeixen dugas capelletes, ó millor dos pilars votius, un á cada costat de timba, en commemoració d' un fet miraculós que vaig á contar de la mateixa manera qu' al devant d' una de las capelletes va contarme'l el mosso de peu que m' acompanyava.

Perseguits en aquell temps els Sants Metjes — Sant Cosme y Sant Damiá — *pels moros* qu' infestavan no tan sols Catalunya sinó l' Espanya entera, fugían á cavall á través de la Segarra.

Ya gayre bé 'ls aconseguían els enemichs de Jesuchrist quan la vall de Sellés se presentá á sos peus bocabadant en tota sa amplada. Llavoras, per un voler de Deu, pegá el cavall qu' els portava tal embranzida, que, apretant en la roca de part ensá las potas del derrera, plantá tantost las del devant en la roca de part enllá de la vall.

D' un salt acabava de salvar una distancia de tres horas.

« Y guayti: — afegí el mosso de peu — encara 's veuen marcadas en la roca las dugas ferraduras; de la mateixa manera que si passéssim per allá al devant podria veure las otras dugas al costat de l' altra capelleta.»

Contada en aquell lloch, al mitj d' aquella muda soletat y á la boreta del precipici, la llegenda resulta altament poètica y grandiosa.

Lo que no us juraría, perquè ni poch ni molt m' en recordo, es que realment s' hi vegin las ferraduras marcadas en la roca.

La font del miracle

DE la mateixa encontrada que la anterior es la tradició que vaig á contarvos, y qu' esplica el naixement d' una font que tal vegada haja donat al santuari del Miracle, bora Pinós, el nom que porta.

Una pobra noya d' una casa de pagès estava desesperada d' haver d' anar cada nit á umplir d' aygua els cantis á una font distant un' hora de la pagesía.

Cansada de las fatigas del dia, esporuguida per las dugas horas de camí que 's veyá obligada á fer entre la fosca de la nit per aquellas montanyas desertas, tornava sempre á casa més morta que viva.

Una nit, á mitj camí de la font, la feresa y la fatiga van exasperarla á tal extrem, que cansada de sufrir exclamá:

« Si el dimoni fés qu' aquesta font me surtís al

costat de casa, li donaría tot lo que volgués demanarme »

Tantost acabava de pronunciar aquestas paraulas, qu' un cavaller va eixirli al devant com surtit de sota terra.

« ¿Estás resolta á cumplir lo qu' acabas de prometre? Tindrás l' aygua conforme desitjas al mateix costat de casa, ab la sola condició de què 'm dongas la teva ánima. ¿Fet?

—Fet, respongué la noya.

—Donchs ya pots tornarte'n amunt, que trobarás la font al peu de la porta.»

La noya s' entorná dret á casa seva sense donarse ben bé compte de lo qu' acabava de passarli. Untros més amunt comensá á sentir una remor estranya, qu' aviat pogué distingir més clarament, semblantli com si sentís treballar una colla de minayres.

Com més anava acostantse á la casa, la remor se feya més intensa, y més clars ressonavan els cops de picot y magalla. ¡Quín feynejar! ¡Quín dringar de ferramenta! ¡Quín rodolar de pedras!...

Quan va serhi més á la bora, el terratrèmol era tan espantós, se sentía un tal bramul d' aygua com

si una torrentada 's destimbés per las montanyas, que la noya esglayada cridá ab totas sas forsas:

«¡Mare de Deu, amparaume!»

Y en efecte, va ampararla la Mare de Deu; el trerratrèmol va cessar com per encís y la noya vejé ab gran admiració una font d' aygua fresca y cristallina brollar de la roca al peu mateix de la casa.

La font encare existeix y s' anomena *La font del Miracle*.

El miracle de Sant Mus

UNA comitiva de joves aixalebrats, lo que s'en diu quatre gats dels frares, varen pujar á l' ermita de Sant Mus, — en el terme de Rubí — no precisament á visitar l' ermita ni á saludar al Sant, sinó á fer una xefla.

Una volta cuyt l' arròs y rostits els pollastres, en lloch d' asseure's bonament y posarse á dinar sota d' un arbre, s' els va ocorre la mala idea d' entrar-se'n á la capella, parar taula al devant del altar y convidar al Sant ab tota lley d' irreverencias y escarnis.

« ¿En vols, Mus? No sigas tonto, baixa á dinar ab nosaltres.

— « ¡No t' en donguis vergonya! » — va dirli el més alegre de la colla.

Y enfilantse al altar posá á la boca de la imatje un os de pollastre.

El dinar va seguir fins á acabarse entre la major tabola, quan un dels joves, adonantse no sense certa inquietut de què s' havia fet completament fosch, aconsellá als seus companys sortir de la ermita.

¡Oh sortir!... ¿Per hont havían entrat? Bé van donarne de voltas y més voltas; bé van palpar las parets... en lloch van trobar porta. Y no tan solzament se convenceren ab terror de què las parets s' havían clos al voltant d' ells, sinó que las tenebras que 'ls enrotllavan privantlos de veure res, eran unas tenebras extraordinarias, tota vegada que no era hora encara de què la nit fos vinguda.

«¡Minyóns, estem perduts! — cridá un d' ells.— Això es un cástich de Sant Mus!»

Aixís ho compregueren soptadamente y com si 'ls fums de la taral-la haguessin fet lloch á la llum de la fe, caygueren de genolls en terra y ploraren amargament demanant perdó al Sant de las injurias y ultratjes.

Llavoras, com per miracle, las tenebras s' aclariren, la porta s' obrí allá mateix hont abáns era oberta y per ella va eixir la colla més devota de Sant Mus que may n' hagués surtida.

El Tibidabo

No vos heu preguntat may per què porta aquet nom la cima més alta de la serra qu' enclou á Barcelona, y per què aquesta mateixa Barcelona porta 'l sobrenom — casi olvidat avuy — de *Ciutat del Diable?*

Donchs tan d' aquell nom com d' aquet sobrenom n' esplica satisfactoriament l' origen una mateixa llegenda.

En una d' aquellas horas — freqüents en la teogonía del poble — en què sembla que Deu no podent olvidar completament que abáns que, tot es pare, admetía á lliure plática al ángel caygut y 's dolía de sas miserias, va preguntarli quín desitj el duya capficat y concirós.

Llavoras el Dimoni portá á Nostra Senyor á la cima d' una montanya y ensenyantli una ciutat este-

sa á sos peus li digué que son desitj més viu era possehirla.

« *Tibidabo,* » respongué 'l bon Deu que per lo vist parlá en llatí aquell dia.

Y d' aquella hora endevant Tibidabo s' anomená 'l gegant guardador de Barcelona, y aquesta ciutat — que no era altra la que desitjava possehir el Dimoni — *la ciutat del diable* « nom que no es certament mal apropiat — diu mon distingit amich en Víctor Balaguer — si 's tenen en compte 'ls desfets, revolucions y rebullinas, bullangas y rebomboris de què ha vingut sent teatre la capital catalana. »

La nit de Nadal

No s' ha perdut encare la costum de deixar en las llars, xemeneyas y fogóns un bon caliu durant la nit de Nadal.

Aquesta costum es filla d' una tradició que suposa que durant aquesta santa nit baixa en cada casa la Verge ab l' infant Jesús y li escalfa 'ls bolquers allá hont troba caliu.

La casa hont no hi troba res preparat per rebre sa visita, lluny de honrarla y benehirla, la abandona tornantse'n per allá hont ha vingut, es á dir, pel canó de la xemeneya.

Inútil es dir ab quína ilusió contemplan las criaturas al sentdemá aquellas cendras bora las quals han degut seure la Mare de Deu y el seu Fill y que la imaginació infantil fácilmente hi retroba.

El dia dels morts

SEMBLA qu' el dia dels morts es més que un dia consagrat á la commemoració dels que han deixat de ser; sembla que realment es un dia de festa y de llibertat pels qu' esperan el fallo decisiu del *Rex tremenda majestatis*.

A las dugas de la tarde del dia de Tots Sants, las ánimas del Purgatori tornan totas á la terra á habitar las casas que habitaren en vida y á enrotllarse de las personas ab qui las lligan llassos més ó menos estrets. Durant la nit vetllan entorn dels llits dels seus parents ó successors, pacíficas y resignadas.

Al sentdemá, això es á las dugas de la tarde del *dia dels morts*, tornan altra vegada al Purgatori, desde ahont parteixen directament dret al Cel las que durant las vintiquatre horas que han

permanescut en la terra han recullit bons recorts y pregarías.

Las desgraciadas que no han trobat més que olvit é indiferencia tornan á entrar al Purgatori á esperar, tal vegada inútilment, qu' el dia dels morts del any següent las hi siga més propici.

El Purgatori

No sé si algú ha tornat del altre món, lo que sé es qu' els nostres avis donavan noticias molt exactas y precisas de lo que hi passa — ò á lo menos de lo que hi passava, ya que tal vegada ab els anys s' hi han mudat també 'ls usos.

Es, donchs, altament curios y edificant saber com sabem que tots els dimecres y dissaptes — si mal no recordo á la tarde — baixa del Cel la Mare de Deu y s' en entra al Purgatori á redimir las ánimas que mereixen entrar á la Gloria. Per més que sembli que no, aquesta visita pareix ser molt satisfactoria per las ánimas que, ya per no haver cumplert tota sa condempna, ya perquè no han recullit prou oracións de la terra, miran partir als benaventurats y 's quedan á esperar pacientment que 'ls hi arribi son dimecres ò son dissapte.

L' Infern

MÉS comunicat ab el nostre món qu' el Purgatori, segons pot deduirse de las pocas noticias que s' en tenen, no ha arribat á las meas orelas, á propòsit del Infern, sinó que *está empedrat de bonas intencions*, y que *de malagrahits l' Infern n' está ple.*

El dia del Judici

VOSALTRES, criaturas d' avuy, quan torneu de fervos arrencar un caixal no vos recordeu més que del mal que vos ha fet el dentista; nosaltres, criaturas d' altre temps, després d' aquella dolorosa operació, nostre primer cuydado era recullir el caixal arrencat y guardarlo ab tot el mirament possible en un lloch hont fos fácil trobarlo.

¿Sabeu per què? Perquè al dia del Judici, quan tots ressucitarem, quan la carn s' unirà als ossos, tots hem de comparèixer devant de la Majestat Divina tan enters com surtírem de sas mans y el desventurat qu' hagi perdut algún caixal será condemnat irremissiblement á anarlo á buscar al través d' aquell terratrèmol y d' aquelles tenebras, ab una candeleta clavada... ¿ahont? No precisament en la cara, sinó al contrari.

Y aquesta perspectiva nos horripilava tant, que el dia que no trobávam un caixal que havíam entaforat massa ò qu' havíam perdut, plorávam las més amargas llágrimas.

El dia del Judici será anunciat ab set anys d' anticipació perquè deixarán de bramar els ases y de parir las donas.

Aquell dia ressucitarem tots tenint trenta-tres anys d' edat, — *els de Christo* com sol dirse.

L' Antichrist

SEGONS m' havia assegurat, quan yo era criatura, una minyona molt entesa en la materia, poch anys abans del Judici Final l' Antichrist s' apareixerà en la terra per destruir la doctrina de Christo. Aqueix terrible personatge serà un enviat del Dimoni, á qui Deu permetrà que porti á cap sa tasca de desolació y horror, encenent guerres, perseguint á la Iglesia y somovent la gran obra de Jesuchrist, á fi de què las ánimas de prou tremp per resistirlo 's presentin al Tribunal Diví ab tota sa forsa y pureza; ¡las que sucumbirán, pitjor per ellas! haurán sucumbit per sempre.

El seu regnat durará « tres anys y mitj; » el seu exèrcit serán tots els juheus, que 'l proclamarán son Messías, y ell, l' Antichrist, « anirá vestit de borras encesas » per lo que sembrará l' incendi y la ruina per tot allà hont passi.

L' Anacoreta

UN cavaller anant de cassera va perdre's dintre un bosch. Separat de sa companyia y desco-neixent el lloch que trepitxava caminá á la ventura fins á veure si trobava algún pastor ó llenyatayre que 'l dugués á bon camí.

Caminant, caminant, arribá á una cova hont trobá un Anacoreta que agenollat resava. El cavaller escoltá, y ab estranyesa sentí que tota la oració del solitari se reduhía á aquestas paraulas:

Passa tú, passo yo
passa tú primer que yo.

Y qu' el bon home anava repetint sense semblar que may hagués de deixarsen.

«Bon home, ¿qu' es això que diheu? — li preguntá 'l cavaller acostantshi.

—Passo 'l rosari — respongué senzillament l' Anacoreta.

—¿Y aixís passeu el rosari, sant cristiá? ¿si això que diheu no té cap ni centaner? ¿Voleu que vos l' ensenyi?»

Y ab gran satisfacció del Anacoreta li ensenyá, á forsa de dirho y tornarho á dir, la *Salve* y la *Santa*.

« M' haveu donat més goig de lo que podeu creure y tingueu per segur que may més he d' olvidarho.

— Donchs are — féu el cavaller — m' hauríau de dir per hont tinch de passar per surtir del bosch y tornarmen á casa.

— Baixeu per aquesta banda, trovareu un riu, molt ample y molt fondo; però anant á cavall com aneu y buscant el gual, qu' es á tal indret, podreu passarlo sense temensa.»

Se despediren, el cavaller seguí el camí que li havia indicat l' Anacoreta y gracias á son bon cavall y ab aygua á genoll passá 'l riu y comensá á orientarse.

Però totjust havia passat á l' altra banda, que sent uns grans crits, y com si 'l cridessin á n' ell. Detura el cavall, se gira y ¿qu' es lo que veu?

L' Anacoreta que corria dret ahont ell era y qu' en arribant al riu continuá corrent per demunt de l' aygua igual que per terra ferma y sense adonarse de què tal riu passava.

«¡Bé he tingut de corre per aconseguirvos! — digué al cavaller quan fou devant d' ell. — M' hauriau de tornar á dir allò que m' heu ensenyat, perquè he comensat per embrollarme y he acabat per no saber lo que 'm patollo.

— Aneu, aneu, bon home; — respongué 'l cavaller— digueuho com ho dèyau ò com més vos agradi, que millor será lo que vos digueu que tot lo que yo puga ensenyarvos.»

L' Ermitá

UN Ermitá que vivía retirat en el Montseny, tenia la costum, cada matinada abáns de dir la missa, de surtir de la ermita y menjar unas quantas floretas.

Deu sab el temps qu' el sant home seguía practicant aquesta costum quan una nit albergá un pelegrí en sa ermita. El qual pelegrí havent vist al sentdemá que l' Ermitá menjava abáns de dir la missa, corregué escandalitzat á contar al Bisbe lo que acabava de veure.

El Prelat enviá un propi al Ermitá per què 's presentés en son palau. Y l' Ermitá, prenent sas alforjas, se feu montanya avall y 's presentá incontinent al palau del Bisbe.

Esperant á què aquèt lo rebés y no trobant el bon Ermitá clau ni cosa apropòsit en la paret hont

penjar las alforjas, las penjá en un raig de sol que per la finestra entrava.

Maravellat estava el patje del Bisbe de lo que veyá, quan el Prelat féu entrar en sa cambra al Ermitá, al qui preguntá si era cert que menjava abáns de celebrar la missa.

« Senyor, — respongué aquèt ab modestia — yo crech fet el nostre cos d' una materia tan impura que m' ha semblat sempre bé, abáns de ferhi penetrar el sacratíssim cos de Nostre Senyor, pararli un llit de floretas que son més dignas de rebre'l.»

No satisfet el Prelat ab aquesta resposta va reptarlo ab duresa y li privá terminantment perseverar en semblant práctica baix pena de llevarli la celebració de la missa.

L' Ermitá s' incliná humilment y partí. Despenjá las alforjas del raig de sol dont las havia deixadas y baixá las escalas del palau. Però el patje, meravellat encare, entrá á contar al Prelat el prodigi que acabava de realisarse á sa vista.

« ¿Y s' aguantavan? — preguntá al patje.

— S' han aguantat fins qu' ell las ha despenjadas.

— Donchs, corre á buscarlo y feslo pujar altra vegada.»

Arribat l' Ermitá á la presencia del Bisbe, digué-li aquèt:

«Torna á penjar las alforjas, que tinch de parlar-te.»

L' Ermitá obehí y s' operá de nou el prodigi; penedit llavoras el Bisbe de la reprimenda esclamá:

« Ves, ves, sant home; pren tas alforjas y torna á ta ermita. Olvida desde ara la privació que t' he imposada y segueix practicant lo mateix qu' has practicat fins are.»

La Devota

UNA Devota pregava á Deu Nostre Senyor ab tanta insistencia y ab tant fervor que se servís avisarla ab tres dias de temps quan la seva hora fos vinguda, per prepararse á ben morir, que Deu accedí á sas súplicas.

Tres dias abáns de cridarla á sí li enviá un ángel á què la fes sabedora de la voluntat divina.

L' ángel partí y trucá á casa de la Devota.

« ¿Què 't porta, ángel de Deu? — digué aquèsta.

— Vinch de part de Nostre Senyor á ferte saber, segóns has suplicat tantas vegadas, que d' aquí á tres dias la mort vindrá á buscarte.

— Escolta, ángel, exclamá la Devota; fesme un favor. Entórnaten al Cel y digas á Nostre Senyor que no m' has trobada á casa.»

Las tres heretjías

LAS paraulas no tenen més intenció que la que se las hi dóna.

Un dia 's presentá á una rectoría de montanya una bona dona vinguda d' algunas horas lluny, suplicant al rector que tingués la bondat de confessarla y donarli la comunió, pues la quaresma s' acabava y entre la feyna y la miseria y lo distant que vivía de la iglesia, no lí havía sigut possible cumplir com devía y volía.

El rector, qu' era un sant home, lluny d' oposar la més mínima observació, s' en entrá al confessonari, va escoltar la confessió de la bona dona y després de donarli l' absolució li digué:

«Are aneu á ajenollarvos allá al devant del altar major, que yo vaig á voltar per la sacristía.»

La dona, que duya á bras una criatura de pit,

aná á ajenollarse devant de la barana del presbiteri, mentres surtint el rector, degudament revestit, ab la claueta á la má, aná á obrir el sagrari.

* * *

Fos per lo que fos, la claueta no volía donar volta y el sant home, ab bondadosa impaciencia, després de molt forfollejar, exclamá:

« ¿Què dimoni hi há aquí dins? »

Primera heretjía.

* * *

En fi, va obrirse la portella y el rector, ab la sagrada forma als dits s' acostá á la penitenta, però al moment d' avansarli l' hostia la criatura allargá la maneta per agafarla.

« ¡No toquis qu' es caca! » — exclamá vivament el sant home.

Y diguem dugas.

* * *

Terminat l' acte, el rector torná á tancar el sagrari, y al moment en què anava á desaparèixer per la porta de la sacristía, sentint que la dona 's

desfeya donantli gracias, respongué ab una rialleta seráfica:

« *De res, filla, de res; ¡aixó no val la pena!* »

Diguem tres qu' es compte rodó.

* * *

Y ben segur qu' aquell patriarca va morir sense sospitar jamay qu' hagués ditas tres heretjías tan formidables y en tan poca estona!

L' home dels arsos

UN home molt rich possehía tantas terras que més no li 'n calían per ser un dels homes més richs del món. Però tan usurer y tan egoísta era aquest home, que dolentli el bossí de terra perdut en un camí que traspasant per sas terras era freqüentat de tothom, resolgué un dia taparlo.

A aquest efecte feu gran provisió d' arsos per estendre'ls al través del camí y adalerat se posá mans á la feyna tantost se féu vespre.

Y comensá á rastellar arsos y més arsos, y restallant hauría passada tota la santa nit si la Lluna, al surtir, veyent tan manifesta la mala acció del rich, no l' hagués xuclat y se 'l hagués endut junt ab el manat d' arsos.

Y are com sempre, al fer lo ple, nos lo mostra la Lluna per exemple y escarment del egoisme.

El Cassador de la Lluna

Aixís com molts suposan qu' en el Sol hi há la cara de Nostre Senyor, suposan molts altres que la cara que 's veu en la Lluna es la de la Mare de Deu. Molts altres negan en cambi, que la cara de la Lluna siga tal cara sinó... Val més que us ho conti tal com de petit vaig sentir contarho:

Hi havia una vegada un Cassador tan cassador, de tan bona cama y millor punteria, que no hi ha hagut ni hi haurá may un altre cassador que posi al món més en perill de quedar-se sense cassa.

Las bestias y bestiolas del bosch, estremordidas, reventadas, sense lloch segur, sense nius, sense caus, sense jassos, demanaren, en fi, á Deu que 's compadís dels moradors de las selvas.

Compadescut Deu, cridá al Cassador á la seva presencia y li ordená que desde aquella hora no s' atrevís á cassar més que lo just per mantenirse.

El Cassador no tingué altre remey que arronsar las espatllas, y no es cosa de dir si l' home devía frisarse y consumir-se. Però 'l precepte de Deu se imposava á son consumiment y á sa frisansa.

Un diumenje mentres el Cassador era á missa, volgué probar Deu fins ahont arribaríá sa virtut, y al efecte, al moment d' elevar l' hostia féu passar per devant d' ell un cunill qu' entrá per una porta y surtí per l' altra.

El Cassador s' encegá, s' aixecá, corre á pendre l' arma... ¡Pobre Cassador! De sobte 's trobá transportat á la Lluna hont té de córrer y córrer eternament derrera d' aquell cunill espectre.

Y quan la Lluna es al ple, podreu veure'l encare avuy dia en aquellas tacas que la pobra gent que desconeix aquesta historia anomena la *Cara de la Lluna*.

El Mal Cassador

EL *Mal Cassador*, *El Gran Cassador* y *El Cassador Negre* vé á ser un sol y mateix personatge, encare que partint de diferents orígens, ya que devegadas se 'l confón ab el *Cassador de la Lluna* y més freqüentment ab el llegendari Comte Arnau d' esgarrifosa memoria.

Aqueix fatídich Cassador—que corre també pels Vosgos y pels Alpes, lo mateix que per las boras del Rhin y las montanyas d' Escocia, y qu' es conegut en el centre de Fransa ab el nom de *Chasseur de Fontainebleau* — es desgraciadament á Catalunya un tipo de contorns tan borrosos com d' esfumada llegenda.

Quan se confón ab el Cassador de la Lluna, corre desesperadament darrera d' aquell cap de cassa infernal d' eterna galopada; quan se confón

ab el Comte Arnau cabalca en companyia d' una monja impia y desinvolta robada al monastir de Sant Joan de las Abadessas ò del de Sant Amant.

De totas maneres, lo invariable, «lo cert y sabut» per parlar com el poble, es qu' en las nits de tempestat, quan el vent xiula y brunz, y espetega el llamp y bramula el tro, llavoras el Mal Cassador va de cassera y els pagesos asseguts als escóns ò arraulits en sos llits, senten ben distintament lladrar els gossos, roncar els corns, renillar y galopar els caballs, atiar y renegar el Cassador y els dimonis que li fan sèquit.

La nit de Sant Joan, tan abundosa en fets extraordinaris, es, en algunas encontradas, la senyalada per la cassera anyal del Cassador Negre. En aquet cas no se 'l veu, se sab que roda la montanya, però no obstant no hi há cap perill en surtir á la mitja nit á aplegar «la flor de la falguera.»

El Patró Divendres

HI havia altre temps en la costa un mariner que; burlantse de las supersticions del poble, deya «que tot son vuyts y nous y cartas que no lligan.»

A tal extrem portá sa temeritat, que no content ab haverse fet anomenar el Patró Divendres, construhí una pollacra-goleta qu' anomená Divendres y prometé partir en divendres dret á Amèrica, hont estava segur d' arribar sense cap contratemp ni avería.

En vá tractaren sos amichs y demás personas que li volían bé de dissuadirlo. La pollacra s' acabá y fou batejada, la tripulá ab els braus que volgueren seguirlo y prometent escriure á la arribada á Amèrica el Patró 's féu á l' aygua.

Y manada pel Patró Divendres, la pollacra

Divendres partí un divendres de Badalona. No hi havia un núvol al cel, no feya un alè d' ayre y el mar estava quiet com una bassa d' oli; però tantost la pollacra 's perdé de vista pels pescadors de Badalona, s' hagué perdut per tothom y per sempre; al Masnou no la varen veure passar... á Barcelona tampoch; á Mallorca ni 'n tingueren noticia, d' Amèrica han escrit sempre que no n' han vist ni l' ombra.

May més s' ha sapigut res del Patró Divendres, y encare s' ignora ahónt y quán naufragá la pollacra Divendres, però aquesta es l' hora que ni n' ha aparegut la més mínima despulla ni s' ha sentit á ningú dir que l' haja vista desde aquell divendres en que surtí de Badalona.

¿L' haurá xuclada també la Lluna com al *Cassador* y al *Home dels arsos*?

La gent de la por

QUÈ es *La gent de la por*? Una nissaga terròrfica, vella com el món, poderosa com els més poderosos tiráns, temuda y acatada com els déus de una mitología vaga y nebulosa, en la qual hem cregut y á la qual hem tremolat en la nostra infantesa, — com las primitivas rassas, com la Humanitat, també en sa infantesa, tremolá els primers fantasmas de sa monstruosa teogonía.

Però al igual que la Humanitat un cop gran va sacudirse el jou d' aquells déus el día qu' en sa edat madura va reconeixé'ls ficcions sense consistencia, aixís mateix nosaltres várem sacudirnos en sent grandets el jou de la *Gent de la por*, y tan bé várem sacudirlo, que casi casi ab la nostra generació desapareix fins la seva memoria y ni gayre bé 'ns en recordem per posar á ratlla las rebequerías de la

maynada que 'ns vé al derrera. En quan á mi dech dirvos que sols en aqueixa temporada del any, quan el cel es gris y el vent fret arriba del Montseny com un vell que rondinés esqueixos de rondallas, es quan me sembla veure brotar de la negror de la xemeneya, en forma d' espirals de fum, las ombras macilentas d' aquells déus ferotxes y destronats dels días de ma infantesa. Llavoras me sembla veure'ls voltar per darrer cop sota 'l faldar y desaparèixer mostrantme 'l puny, tan irritats com indefensos.

Els veig un per un, y un per un tal com els veig vaig á presentárvosels.

* * *

Un dels més típics d' aquestos personatjes es *El Follet*.

Invisible, incoloro, impalpable—tota vegada que ni el més petit detall que 'ns permeti reconstituir sa imatge 'ns ha llegat la llegenda—entra per las xemeneyas, pels forats dels panys, per las escletxas de las portas; tot ho mira y ho palpa y ho cerceneja. Visura si 'ls plats son rentats, si son escorregudas las aygueras, si son escombradas las cuynas, y ¡ay de

la minyona que s' ha atrevit á ficarse al llit deixant alguna feyna á mitj fer ó mal feta! *El Follet* es inexorable; sens altre mirament la descotxa y li estira 'ls peus ó li dóna una surra com ell sab donarlas.

Generalment aquet personatge no va sol; *El Follet* sol anar sempre acompanyat de la *Fantasma*.

Més curta d' ingeni ó de millor pasta qu' el seu company no 's conta ni se sab d' ella cap malifeta, no 's diu quina es la seva missió!... No obstant, siga com siga, es cert y sabut que solen anar sempre junts y ben avinguts *El Follet* y *La Fantasma*.

* * *

El Papo es un altre personatge misteriós, no més definit qu' els anteriors, però sobradament conegut y temut de la quitxalleta, que se 'l imagina negre, pelut, colossal, implacable. Las mares l' invocan per fer callar á la criatura que plora y rebequeja, y li cridan que no vinga tan bon punt ha cessat la rebequería. ¡Obediencia molt digna de ser estimada en lo que val tractantse d' un personatge tan poderós! En fi, *El Papo*,—es dir, el sol ressò del seu nom,—

aplaca rabiolas, fa ficar al llit quan es hora, fa rentar cara y mans... y sobre tot, fa anar á estudi.

* * *

No es tampoch cosa de riure *Las Ánimas*. ¿Qui son *Las Ánimas*? Las ánimas... son las ánimas. Hi há una *ánima* en la casa hont se senten sorolls molestos é inusitats durant la nit; y á primera vista sembla qu' á tot aixó se reduheixen las entremaliaduras de las *Ánimas*, si bé ya es prou cástich no poder acluclar l' ull en tota la nit sentint remenar els plats en l' escudeller, fer cruixir els mobles, obrir y tancar portas, arrossegar cadenas, y fins—¡Deu nos en quart!—estirar el llensol y els peus si massa s' hi engrescan.

Las Ánimas son comunment ánimas en pena; aixís es qu' en fentlos dir algún bé que 'ls fa falta per disfrutar del repòs etern; ò cumplir alguna voluntat no cumplerta.—ya per ellas en vida, ya pels seus hereus després de la mort—las *Ánimas* solen entornarse'n molt enrahonadament y deixan d' arrossegar cadenas.

Sabut es que las *Ánimas* s' han aparegut visibles

y palpables en diverses ocasións y que fins alguns temeraris s' han atrevit á embestirlas y férloshi foch, resultant atrapat ò malferit un bromista de mal gènere, un acreedor inexorable ò un sagristá ávit de missas...; però com are fem tradició y no historia, deixaré de banda tota consideració sobre aquet punt tan delicat, dihent com molts bons creyents: *qu' aquestas no son ánimas de veras*, y que 's fan per medi d' un llensol y un' olla posada demunt del cap, ab dos forats per ulls y una candela encesa á dintre.

Terminaré el capítol de las *Ánimas* consignant la existencia de dugas, condemnadas segurament á errar sens fi ya que no demanan que se 'ls hi *fassi cap bé* ni que se las redimeixi de cap cárrech. Es la una l' *Ánima d' En Rosega-cebas* y l' altra l' *Anime-ta d' En Cantiret que salta y balla per la paret*.

Recordo que quan yo era petit, aquestas dugas *ánimas*, la una pàlida com una ceba, tufejant á ceba y rosegant cebas pels sigles dels sigles—aixís me la imaginava yo,—y la segona vidriosa, transparenta, en forma de canti tal vegada, saltant y trincant á ran de la paret, pujant y baixant ab la llestesa vertiginosa de la *rata-pinyada* que 's fa ab un tros de

mirall... me glassavan la sanch y 'm posavan la pell de gallina.

* * *

Dos altres espantalls evocan també las mares quan agotats tots els recursos lògichs y naturals no queda altra manera d'acallar raresas y tossunerías.

L'un es *L'home del sach*, qu'arriba ab un sach á coll, hont fica els noys que no volen creure y se 'ls endú lluny molt lluny, Deu sab ahont; á un lloch d'hont may més tornan... tal vegada perquè se 'ls menja. Aquet personatge es, de més prop ò més lluny, parent del *Croquemitaine* qu'á Fransa s'endú las criaturas en una d'aquellas típicas banastas de drapayre.

* * *

L'altre espantall es el *Sereno*, pesadilla de la criaturas.

També s'endú, segóns sembla, las criaturas que no fan bondat, y com l'edat relativament breu d'aquet personatge no li permet tenir llegenda,—que segurament no tindrà ya may—no pot dirse d'ell

sinó, que l' anar de nit quan las criaturas no hi van, ò al menos no hi anavan abáns; el veure'l embolicat ab un capot ab caputxa, prenda que no solía vestir cap altra criatura humana, y armat d' una llansa y un misteriós fanal; el seu cant inopinat y si es no es llòbrech; tot això bastava perquè realment el *Sereno* s' aparegués á la imaginació de la maynada com un mal home quan menos.

Recordo perfectament que sent criatura, quan el sentía cantar, la sola idea que se 'm ocorria era: ¡còm dintre una societat de gent de bé podia permetre que aquell home dolent rodés tota la nit per fer mal!—qu' altra cosa no podia fer un fantasma de tal estofa. Y recordo ademés que quan el veyia de dia ab sa jaqueta blava, cenyida, enribetada de vermell y botonejada d' or, ab el sabre penjant d' una corretja irreprotxablement blanca, ab cara d' home de bé, assistint á las professons ó acudint puntualment per Nadal á presentar la dècima per las casas; me feya l' efecte d' un dimoni hipòcrita disfressat de sant á la llum del dia, y opinava que la pesseta que li donávam per la dècima se li donava per no provocar sas iras, qu' en arribant la nit devían esclatar terribles.

D' aquesta manera 'm semblava que 'ns hi fèyam ben voler y que res teníam que témer d' ell; però aixís y tot... ¡muixoni!

* * *

Es hora de parlar de la *Bruixa de Prats*. Bruixa alta, molt alta, molt alta y molt magre, prototipo de bruixas y personatge misteriós que visitava per art d' encantament las casas y camíns; si bé en honor de la veritat deu consignarse que—segóns se desprèn de lo que d' ella 's contava—menos manefla que l' altra *gent de la por*, no s' apareixía sinó als que la invocavan.

La *Bruixa de Prats* deixava encantat á qui ella volía y pel temps que volía; lo qual doná pasta á un popular entremès del sigle passat, en el qual un pobre estudiant, criat d' un marquès atrabiliari que li fa patir la pelegrina, cansat de la miseria y dels mals tractes de què es víctima en la casa del marquès, invoca á la *Bruixa de Prats*, la qual li dóna un anell que ab sols presentarlo deixarà encantat á qui vulgui ofendre'l. Y en efecte, encantat deixa al marquès quan aixeca 'l bastó per pegarli, encantada

á la marquesa que l' amenassa ab la xinella; á tots els de la casa, en fí, que no 's desencantan sinó al retornar l' anell á las mans de la *Bruixa*.

Aquest epissodi compendia segurament totas las fetas y ditas que se li acumulavan y que anavan corrent de boca en boca. Y, segons els vells del meu temps recordavan haver sentit contar als vells del temps seu, sembla que la *Bruixa de Prats* havia sigut una dona de carn y ossos com totas las altres, á la qual més ò menos injustament havia adjudicat el poble el títol de bruixa.

* * *

Altre personatge pavorós, més pavorós encare qu' els ya citats, es *La Mort*. Però com á tal no 'm referesch al esqueleto aventurer, desinvolt, viu de geni y de figura, trapacer y divertit á voltas, y víctima sovint de l' astucia dels mortals, qu' es com sol aparèixer en las rondallas y llegendas.

No; ara dech concretarme á n' aquella *Mort* que la gent poruga veu de nit, indispensablement embolicada ab un llensol, que vé á fer por y á estirar els peus dels que dormen agobiats pel mal qu' han fet

ò pel bé qu' han deixat de fer; y qu' el vulgo, la quitxalla sobre tot, designa ab els noms poch literaris sens dupte de *Mort Pixarella* ò *Pixa-reixas*, noms deplorables si voleu, però sancionats per algunas generacións y que 'm recordan el sobrenom de *Pedanella* que dóna á la Mort el poble de Còrcega.

* * *

Com á personatge paralelo al anterior se 'm presenta fatalment el Dimoni de la por, anomenat *Banyeta* ò *Pere Botero*; dimoni entremaliat y bonifaci, que no fa firmar pactes ni s' endú ánimas; sinó que al revés, es assot y espantall dels qu' obran malament, y fins es just y bon compare per aquells á qui la consciencia no remordeix; dimoni que no hi há cap temor de què entri á casa si 'l nen cuyta á ficarse al llit y á fer la senyal de la creu com mana la Santa Mare Iglesia.

Y aquet es, al meu entendre, un dimoni vermell ab quá y banyas y aletas de rata-pinyada; dimoni que l' antich carnestoltas posava molt en boga durant tres dias y qu' el carnestoltas modern ha

desterrat completament, tal vegada per considerarlo cursi é inepte fins per fer por á las criaturas.

Per pocas que sigan es precís dedicar algunas paraulas als *Nanos*, coneguts també ab el nom de *Follets*, que s' en entran en las casas pel forat del pany, que fan la malifeta de menjarse lo que las criaturas voldrían menjar contra la voluntat dels seus pares y 'ls amagan las joguinas, sobre tot en las nits de las festas, pèrfidas nits que tan rápidas caminan á la aurora fatal que senyala la tornada á estudi. Algunas vegadas se confonen ab el mateix *Follet* de qui he parlat més amunt y casi sempre tenen la picardia dels *Gnomos* de las llegendas alemanas.

Y per contrast, els *Nanos* me portan á la memoria el *Pare Gegant*. ¡El Pare Gegant! ¡Veus-en aquí ún que fa por de debò y que fa erissar els cabells sols d' anomenarlo! No 'l confongueu ab aquells gegants estaquirots que precedeixen las professóns de Corpus y qual majestat de cisteller es riota de la quitxalla que 'ls apedrega ab paperets y ginesta.

No; el *Pare Gegant* es un gegant de veras, ferés-

tech, sanguinari, golut, alt com un roure, ab una barba com una bardissa y uns uyals com un sanglá; y aquèt sí que se las menja las criaturas! ¡còm que no viu de res més que de carn cristiana! ¡Ell sí que 's menja un noy com si fos una tòfona! ¡Oh y que acabat s' escura las dents ab la barra de la porta ò ab el mánech de l' escombra!

El *Pare Gegant* es un aristòcrata selvatje; viu allunyat del món, en un fondal de montanyas, però viu en un castell ò palau que té las portas d' or y las parets de plata incrustadas de pedras preciosas... ¡Ay de la criatura, que desatenent tota mena de observacions obligués als seus pares á portarlo allá baix, molt lluny y á deixar-lo sol y abandonat á la soletat y á la fosca de la montanya! No hi há remey per ell; el *Pare Gegant*, que d' una hora lluny sent la farum de la carn cristiana y n' es altament gormant, se l' enduría á casa seva y la pavorosa porta d' or may més tornaría á obrírseli.

* * *

Y per terminar aquesta llista parlaré, encare que no siga sinó de passada, de las *Donas d' aygua*,

Alojas, Gojas ó Encantadas, com se las anomena també segons l' encontrada.

Aquestos esperits son propis dels llochs hont hi han ayguas, y gayre bé pot dirse que son moradors exclusius dels gorchs, estanys y pèlachs.

A las nits se las sent com rentan, y 'ls cops de picador y las rialladas ressonan á grans distancias. Durant la nit estenen la bugada que al rompre el dia está ya aixuta, plegada y aconduhida; aixís es que ningú l' ha vista may, perquè ¡pobre del qu' imprudent s' arrisqués á cedir al funest desitj de convèncers de la realitat per sos propis ulls!... Las *Donas d' aygua* l' ofegarían ò al menos el deixarían encantat.

Sembla, que d' ellas dependeixen moltes vegadas las inundacions y altrás calamitats consemblantas, y si hem de creure las rondallas y no pocas llegendas qu' ab pretensions d' historias viuen encara no molt lluny de Barcelona, més d' una vegada s' ha donat el cas d' enamorar-se y fins casar-se algún jove ab una *aloja*, lo qual á la curta ò á la llarga ha ocasionat la desgracia d' una familia ò la ruina d' una casa.

Sobre las *Donas d' aygua*, contan 'ls nostres

pagesos moltes y altament poètiques tradicions—que no es d' aquet lloch referir—no sent las menos interessants las que subsisteixen encare en el Vallès y qu' ab tant d' amor ha recullidas mon distingit amich l' il-lustre folk-lorista D. Francisco Maspóns y Labrós.

Lo que sí afegiré es qu' he conegut pagès que may s' ha acostat á tal pèlach ò ha baixat á tal torrent perquè havia sentit contar als seus avis que hi habitavan *Donas d' aygua*, sense que s' haja pres may la pena d' esbrinar si encara realment hi son ni quín mal podía pervenirli si arribava á toparse ab ellas.

Aixís ho ha trobat y aixís ho deixa.

* * *

Avuy dia, al menos á ciutat, el *Follet* y la *Fantasma*, el *Pare Gegant* y 'ls *Nanos*, las *Animetas d' En Cantiret* y d' *En Rosega-cebas*, la *Mort Pixarella* y en *Banyeta*, la *Bruixa de Prats* y las *Donas d' aygua*, son fantasmas desvanescudas, lletra morta, menos que res, ya que fins els seus noms s' están barrant de la memoria de las joves mares. La

quitxalla ya no 'ls coneix ni 'ls coneixerá may més. ¡Son morts, y ben morts pels sigles dels sigles aquestos descendents de divinitats antiquíssimas!

La tovallola de las Encantadas

AQUESTA tradició no l' he recullida de boca del poble y ho sento; vaig llegirla en un periòdich catalá y la transcrich poch més ò menos com recordo haverla llegida:

Una nit de lluna cabalcava pel camí de Santa Coloma de Farnès l' hereu Rovira, de Sant Hilari; al passar per devant de la Roca d' en Pla, vejí una estesa de roba, blanca com un glop de llet, y unas donas qu' anavan plegantla. Eran las Encantadas.

L' hereu Rovira saltá de caball, cullí una pessa, que resultá ser una tovallola, torná á muntar y fugí al galop de sa cabalcadura. Las Encantadas prou varen córreli al drarera cridant desafortadament, però un cop hagué traspasat la riera, com ellas *no poden tocar aygua* y havían de fer un pont per passarla sense mullarse, varen tocárlashi las dotze, hora en què tenen de desaparèixer.

Llavoras, veyent que no podían aconseguir al robador ni recobrar la tovallola, van posarse á cridar:

« Hereu Rovira, guárdala bé que maymés serás pobre.»

Y efectivament, d' aquell dia endevant la casa Rovira prosperá de tal manera qu' encare avuy diuen qu' es una de las millors hisendas de Sant Hilari.

La tovallola encare s' hi conserva y el dia de Corpus, al passar la professó, guarneixen al devant de la casa un altaret hont estenen la maravellosa tovallola, al demunt de la qual el senyor Rector hi descansa la Custodia.

Sembla qu' aquesta tradició es coneguda de tothom de la vila y sos encontorns y creguda, generalment, com article de fe.

L' Home dels nassos

POT donarse creació més monstruosa que la de un home que té *tants nassos com dias l' any?*

Donchs aquesta horrenda è incomprendible criatura compareixía, quan éram petits, cada any á Barcelona y per tot arreu al mateix dia; y al mateix temps que una inexplicable sensació d' horror, ens despertava la més viva curiositat de corre al Pla de Palacio quan ens deyan els grans:

«Demá de bon matí hi compareixerá l' Home que té tants nassos com dias l' any.»

Bé es veritat qu' això 'ls grans ens ho deyan la vigilia de Sant Silvestre, quan l' any no té més que un sol dia... Però aquesta segona part quedava per dir y cada any tornava á despertarse més intèns el desitj de veure per nostres propis ulls al *Home dels nassos...*

Fins al dia en què l' *Home dels nassos* se presentá á nosaltres baix la figura de la primera persona que arribá á casa el dia de Sant Silvestre.

El fort Farell

ENCARE qu' aquet personatge no tinga una llegenda completa, arrodonida, las anècdotes aïsladas è incoherents que d' ell se contan bastan per dibuixarne la colossal silueta en la qual encarná la Catalunya oriental l' home fort, el gegant, l' Hércules, el Samsó que necessita la imaginació de tot poble.

El Sr. Maspóns y Labrós en son llibre *Tradicions del Vallès* ha reunit varias d' aquestas anècdotes, precedidas de las probabilitats històricas del hèroe d' aquella encontrada; podria, donchs, excusarme d' escriure aquí las tres que recordo haver sentit contar en ma infancia, ya que casi paraula per paraula tal com las recordo yo las té ell transcritas.

No obstant, en gracia als que no tingan á má el citat llibre, apuntaré aquestas tres anècdotes que

quan yo era petit sentia contar als vells ab cert caràcter de fets històrichs ocurreguts la vigilia.

* * *

Una vegada el Fort Farell vingué á Barcelona á veure unas festas, y com per bastó portava un pi, els guardas dels portals volgueren ferli pagar la entrada. El Farell s' hi resistí alegant que cap ordre del rey manava que 'ls bastóns haguessin de pagar dret, ya que per ell era bastó el pi que portava.

Que si es bastó ó es abre, que si es abre ó bastó, va armarse tal rebombori entre 'ls guardas y el Farell qu' aquèt, per probarlos qu' entraria el bastó sense pagar, va tirarlo á dins de la ciutat per demunt de las murallas.

Llavoras la guardia va posarlo pres y trobantse al servey del rey un Negre agegantat que passava per ser l' home més forsut que 's pogués veure, demaná permís per combatre ab el Farell, propo-santli abáns una juguesca sobre qui menjaría més.

Després d' un gran dinar va ferli servir un bou sencer que 'l Farell va menjarse com una bresca, mentres el Negre ensuperbit anava dihentli:

« Menja, menja, Farellás,
que ya més no menjarás. »

Arribada l' hora de combatre y quan creya tothom qu' el Farell no sería bo sinó per jeure, agafá al Negre pels peus á la primera embestida, y fentlo voltar com si fos un mandró va tirar-lo á dalt de las teuladas hont va estrellarse.

* * *

Un altre dia 'l Farell s' estava llaurant quan passá un soldat castellá que havent sentit parlar de la seva forsa volgué meravellarlo. Al efecte se li acostá y li preguntá quin camí havia de seguir, si 'l de la dreta ò 'l de la esquerra; y per signar els dos camíns va ficar un dit á la boca del fusell qu' aixecá ab el bras estirat.

« Aquèt, li respongué 'l Farell. »

Y per signarli no va fer més qu' estirar el bras ab que empunyava el cama-timó, aixecant junt ab la rella la parella de bous que la tiravan.

* * *

En fi havia sentit contar que: un dia d' istiu anant el fort Farell de camí s' escanyava de set, quan veyent l' aygua que passava pel Congost, posá un peu en el Pla de la Calma y un altre á las *montanyas de la neu* y s' acotá fins á tocar de boca á l' aygua.

Això varen veureho un sens fi de pobles á la rodona.

* * *

Segóns el ya citat Sr. Maspóns y Labrós—que al parlar del Fort Farell parla de son company y rival el *Noy de Vacarissas*—la casa del Farell existeix encare en el Vallès, lo qual podria fer suposar que realment hagués existit un Farell extraordinariament forsut al qual la imaginació popular hagués agegantat y convertit en hèroe llegendari.

*

Sant Patllari

Si pobra era la iglesia, més pobre era 'l rector y això que no es pas qu' els parroquiáns fossin dels més pobres. En fi, apenat el rector per la suma necessitat en què 's trovava, passejá la mirada pels altars, se ficsá en la olvidada imatge de Sant Patllari y exclamá pegantse una catxeta al front:

«¡Tu 'm farás la vida!»

Y cridant al escolá va dirli:

«Aquesta nit, m' agafas aquet sant y t' el emportas al mitj del bosch, però ab la condició que demá al matí tu tens de descobrirlo.»

L' escolá ho féu aixís mateix. Al sentdemá al matí s' en torna al bosch, y com esfarehit s' encara ab un pastor.

«Vingueu, que ò molt m' enganyo, ò allá més endíns hi há un home mort.»

S' hi acostaren poch á poch, vegeren un bulto

en terra com d' un home estès y acostanshi més reconegueren la imatge de Sant Patllari. Entre l' un y l' altre esbombaren la nova y el rector, al saberho, no féu sinó corre al altar de Sant Patllari que trobá desprovehit de sant.

Cridá als feligresos, surtiren banderas y gonfanóns y ab creu alta s' aná á buscar á la santa imatge que fou col·locada de nou en el lloch que li pertocava.

Al cap de pochos dias, el rector dóna nova ordre al escolá de tornar el sant al bosch. Nou descobriement, nova admiració dels feligresos y nova professó per tornar la imatge á la iglesia.

Per tercera vegada 's repetí la treta del rector, el qual reunint llavoras als espasmats feligresos va dirloshi:

«Inútil es que tornem á la iglesia al gloriós Sant Patllari, puig es cosa vista que tantas vegadas com ho farem altras tantas s' en escapará. Ben bé 's coneix que la intenció del sant es tenir una capella en el bosch y en el lloch hont l' havem trobat tres vegadas. Per lo tant, poseuvos tots las mans al pit y comensem avuy mateix á construirli la capella qu' ab tanta insistencia demana.»

Y en efecte, els feligresos no s' ho feren dir dos vegadas; brassos y diners se posaren á disposició del rector per construir la capella, de la qual, naturalment, fou capellá 'l rector, y de tal manera se despertá en el poble la devoció á Sant Patllari,—de qui ningú abáns se recordava,— que de cera, d' almoynas y presentallas, may varen faltarnhi.

Y el bon rector, mirantse'l ab satisfacció, solía dirli:

«¡Ah Patllari, Patllari! ¡ya vaig dirtho yo que m' havías de fer la vida!»

El ciri del Dimoni

UN pobret escolá al tancar cada vespre la iglesia y veyent que á cada sant li quedava un ciri ò una llantia encesa, fora á ún al qui sempre deixavan á las foscas, s' en compadí y li encengué un ciri, lo qual féu durant molt temps fins que un dia el rector va adonarsen.

« ¿Què fas, condemnat! ¿Còm es que encéns llum á aquet canalla?

— Perquè veig qu' es l' únich sant que 's queda á las foscas.

— Calla, beneyt, que no es cap sant.

— ¿Qu' es donchs?

— Es el Dimoni, es el nostre més gran enemich y l' enemich de Nostre Senyor, per lo qual está condemnat á viure eternament á las foscas. »

L' escolá callá y arronsá las espatllas.

Molts anys més tart, sent ya home, l' antich escolanet anava de camí, quan l' arplegá una gran tempestat y arribá á bora un riu que, com venía eixit de mare, no hi havia que pensar en arriscarse á passarlo.

Desatinat el pobret, no sabia com surtirse del pas, quan se li aparegué el Dimoni tal com l' havia vist altre temps en l' altar de la iglesia.

«No tingas por, digué al escolá, soch aquí per servirte. Yo 'm recordo que fa molts anys, sent tu escolá, m' encenías un ciri cada vetlla, mercè que ningú s' havia cuydat may de ferme; per tant, yo que soch molt agrahit, vuy recompensarte are passante á l' altra banda de riu. Puja á coll y bè y agafa't fort.»

El Dimoni tingué paraula de rey; y d' això vé 'l dir «que per tot es bo tenir amichs, fins al infern,» y qu' es convenient estar bé ab tothom ni que siga ab el mateix Dimoni.

Els diners del Dimoni

EN el primer ters d' aquest sigle vivia á Arenys de Munt un home tan pobre que arribá un any á no poder pagar la contribució. Apremiat se 'n aná á Ca la vila hont estava reunit l' Ajuntament y exposá la trista situació en què 's trobava.

«Si no tens diners buscan — li digué l' arcalde.

—¿Y ahónt?

— A l' infern. »

L' home partí desesperat, tan desesperat que 's posá á cridar al Dimoni ab veu desaforada.

Al mitj del camí vegé de sobte un senyor que li preguntá la causa de sa congoixa.

«No tinch diners — li respongué — y com no puch pagar la contribució l' arcalde vol pendre'm la perola, qu' es la sola pessa bona que 'm queda; á

menos, m' ha dit, que anés al infern á buscar diners ab què pagarlo.

—Segueixme y t' hi acompanyaré.

—¿Me prometeu tornarme després aquí hont som?

—Al mateix puesto.

—Donchs anem.»

Y encauantse pel bosch baixaren per un forat fins á trobarse al bell mitj del infern al cap de poca estona.

«Aquí tens els diners que necessitas—li digué aquell senyor, que no era altre que 'l Dimoni—però abáns de partir mira't totas aquestas caderas vuydas. ¿Veus aquellas dugas? son destinadas al arcalde y al rector del teu poble.»

El Dimoni el tregué del infern, conforme li havia promès, y 'l torná al camí hont l' havia trobat.

Arribat l' home á Ca la vila trobá encare al Ajuntament reunit y 'ls tirá 'ls diners sobre la taula.

«¿D' hont los has trets?—li preguntá l' arcalde.

—Del infern, qu' es hont vos m' haveu dit que anés á buscarlos. Y per cert que m' alegro d' haverhi estat, perquè de passada he tingut el goig de

veure las cadires que vos esperan á vos y al senyor rector.»

Y no fa pas molts anys que aquet mateix home contava ab molta formalitat á tothom que volgués sentirlo això que acabo de contarvos.

El pont del Diabale

EN aquell temps que ningú sab quin era, els vehíns de Martorell tractavan de fer un pont per passar á l' altra banda de riu sense mullarse.

Un dia la Casa de la vila era plena de gent com sempre que 's tractava de resoldre qüestió tan important; però 'ls uns per poch els altres per massa ningú s' entenía. Y en realitat lo que verdaderament faltava era diner.

A lo més fort de la discussió y quan tot estava per anarsen á las trampas, se presenta en la sala de Ca la vila un senyor ab capa vermella y un peu de cabró, que 's ofereix á ferlos el pont en una nit, ab la sola condició de què siga per ell la primera ánima que hi passi.

Aixís el batlle com els circumstants no foren tan tontos per no conèixer qu' aquesta proposició

podia á sofre, es á dir, que se las havian ab el mateix Dimoni y per lo tant no volgueren comprometre's sense consultar abáns al rector del poble. El qual, després de reflexionar com lo cas s' ho requereixia, els digué que acceptessin.

Se firmá escriptura, desaparegué 'l Dimoni, es de creure que aquella nit á Martorell poch foren 'ls que aclucaren 'l ull, y al sent demá, al llevarse, vegeren tots qu' el pont estava fet y acabat com si sempre s' hagués trobat en aquell lloch hont estava.

Tot el poble de Martorell en pes aná á veure'l y á ferne la recepció ab l' Ajuntament en cap y 'l rector ab salpasser y estola. Al altre extrem del pont estava 'l Dimoni esperant al primer que passés per endúrsehi l' ánima. Y més de quatre del poble, ya per endevant, devían resarli un parenostre.

Però heuse aquí que, després de visurat el pont y trobat bo y admissible, el rector s' avansa y cridant al Dimoni «¡pren aquesta ánima!» fa passar un gat pel pont y desseguida vingan aspergis á dreta y aspergis á esquerra.

Va sentirse un gran terrabastall com si 'l pont s' ensorrés, y era que 'l Dimoni al veure's enganyat

va probar d' enderrocarlo, pero com ya estava benehit no hi pogué res y no tingué altre remey que fugir al infern ab l' ánima del gat á coll y la qua entre camas.

Y en quant al pont allá hont ell va ferlo s' está y allá 'l pot veure y passar tothom que ho desitji

La Catedral de Barcelona

SEGÓNS contan, la construcció d' aquet soberch monument va sortir barata d' andamiatjes.

Es fama que al pas qu' anavan aixecantse las pedras, anavan umplint els constructors las naus y las capellas de terra; de manera que arrivaren á cloure las voltas sense necessitat de clavar un sol peu dret ni guarnir una bastida. El medi de què se serviren per treure aquesta terra un cop terminat l' edifici no podía ser més enginyós ni més econòmic: havían anat colgant en la terra grapats de *creuets* y quan la Catedral estigué llesta s' invitá al poble á treure la terra. El qual poble, per l' afany d' apoderarse de la moneda que hi havía colgada, aná treyent la terra fins á deixarne la Catedral completament vuyda.

* * *

Durant molts sigles s' ha mantingut vivíssima la tradició de què al abandonar la construcció de la fatxada principal de la Catedral—en el segle xv— las estatuas de la portalada eran fetas y perquè no 's malmetessin esperant el día de rependre las obras comensadas pel bisbe Sopera, van ser enterradas sota las escalas de la Seu.

Aquets últims anys, al portarse á cap aquesta *obra de la Seu*—proverbialment inacabable—molts barceloníns se dolían de què 's procedís á fer estatuas novas en lloch de buscar las vellas que, indubtablement, devían trobarse hont las enterraren els antichs.

Desgraciadament, al renovarse en l' any 1890 aquellas escalas, las estatuas no varen comparèixer, y ¡quí sab! tal vegada no falta qui crega que si s' hagués remogut més fondo s' haguera trobat l' apostolat dormint un són de quatre sigles.

* * *

He sentit dir que una Reyna—no sé quina— visitant la Catedral y havent baixat á la cripta de

Santa Eularia, va tenir la funesta curiositat de volerne veure 'l *cos sant* qu' en son urna s' hi conserva.

Prou va exposárseli la impossibilitat de complaure aquet desitj que podia revestir el caràcter d' una profanació, però la temeraria Reyna va insistir tant, tant va pregar y amenassar que l' urna fou oberta. ¡Mala ventura n' hi vingué, puig lo mateix va ser aixecarse la tapa de l' urna com quedar cega la Reyna.

Llavoras compregué sa imprudencia; tan gran fou son arrepentiment y tals promesas féu á Santa Eularia, que aquèsta tingué á bé tornarli la vista; en recompensa de qual mercè la Reyna li regalá 'l riquíssim mantell que portava.

Y que —sent yo criatura—deyan que 's conservava en la Catedral y qu' en diadas assenyaladas cubría l' urna de la Santa.

Las pussas de Santa Eularia

A propòsit de Santa Eularia, recordo haver sentit contar qu' un dels martiris que li varen fer sufrir els románs va ser tirarla en un corral qu' estava ple de pussas. Las donas asseguran que devía ser un martiri horrorós.

En arrepentiment y pena de sa crueltat envers la Santa, las pussas s' amagan á entrada d' hivern y no surten fins per Santa Eularia en què probablement aquèsta 'ls en acorda la permissió.

Per aixó es qu' á las primeras pussas del any —ó siga las que surten á mitj Janer— se las anomena comunment *pussas de Santa Eularia*.

Y asseguran —las donas, també— que aquestas pussas fiblan més que totas las de tot l' any plegadas.

Sant Miquel

Vos recordeu, barceloníns, de la iglesia d' aquest nom?

Els que os recordeu de fets y cosas anteriors á la Revolució de 1868 sí; els que nó, no 'n coneixeu sinó la fatxada que 's conserva en el carrer Ample, enclavada en la iglesia de la Mercè.

La iglesia de Sant Miquel, qu' estava adossada á la fatxada de la mà dreta de Ca la Ciutat—mirant desde la plassa de Sant Jaume—y construïda sobre restos d' un temple romá, va derrumbarse una nit, segóns sembla, en part ò partida.

Y, segóns sembla també, en una nit varen reedificarla els àngels.

Quals àngels—conforme 's vegé en 1868—respectaren molt humilment l' ordre de demolició que contra la mateixa iglesia de Sant Miquel fulminá la Junta revolucionaria.

Las Catacumbas de Sant Just

CREYAN y propagavan els vells de Barcelona que en lo que va ser més tart—y segueix sent—plassa de Sant Jaume, hi havia hagut en temps dels románs un amfiteatre ó *arenas*.

Creyan, además, que aquest amfiteatre comunicava per sota terra ab la parroquia de Sant Just per medi d' una galería per hont anavan á la nit els cristiáns á recullir els cadavres dels mártirs, als quals donavan sepultura relligiosa en las catacumbas que sota la iglesia existían.

Desgraciadament, també, aquesta creencia quedá destruida per 'llá á la meytat d' aquet sigle pel reconeixement que 'l meu propi pare va fer d' una mina que real y verdaderament passa per sota de la iglesia, però que no resultá ser més qu' una mina per conducció d' ayguas.

* * *

El meu pare havia sentit contar de jove que l'organista de Sant Just junt ab l'andador varen decidir-se un dia á baixarhi á 'n *aquellas catacumbas*, però que may van voler, ó may van poder dir lo que hi havían vist.

Sols un d'ells va descobrir á la seva dona que hi havían penetrat, però sense may revelarli el misteri que contenían.

La Catedral de Tarragona

Y aquestas tradicions relatives á monuments me portan á la memoria aquella que 'm contaren á Tarragona y que pretén que á cada entrada de sigle cau un dels apòstols de pedra que s' aixecan á cada costat de la porta principal.

Ignoro l' origen d' aquet misteriós decret iconoclasta.

LA MAGESTAT DE CALDAS
 (Reducció d' una estampa del sigle passat)

Els Sant/Cristos

MOLTAS són las imatjes del Crucificat existents en Catalunya, que — més ò menos poètica, més ò menos extraordinaria — tenen la seva llegenda. La materia es per cert abundantíssima y demana per sí sola una monografia que resultaria altament interessant per poch que recaygués en mans aptes.

No valdria, donchs, la pena de desflorar aquest assumpto publicant las escassas notas qu' en possehesch si no fos qu' en una colecció com la present, aquet vuyt resultaria imperdonable.

* * *

En primer lloch crech digne de menció la *Majestat de Caldas*, tant per lo notable qu' es en sí la

imatje com perquè sa llegenda 'm sembla ser el motllo en què s' en han fosas moltes altres.

Deixant de banda las qu' he sentit contar ò he llegit més tart, sols faré menció de la que varen contarme sent criatura, la primera que vaig sentir y que, naturalment, m' ha semblat sempre «la bona.»

Uns gitanos, errants com tots els d' aquesta rassa, van ser els que portaren á Catalunya aqueixa sagrada imatje, obra del mateix Nicodemus. Conta la tradició qu' els dits gitanos la feyan servir de passera, estenentla de part á part del riu ò torrent que tenían d' atravessar. Arribats á Caldas, la imatje va quedarhi com clavada, tan fortament qu' aquella vegada no pogueren endúrsela.

Conegut el prodigi pels calderíns la reculliren y l' hi erigiren una capella, hont ha seguit sent venerada desde aquella fetxa.

* * *

Altra llegenda típica es la del *Cristo de Balaguer*. En un dia de riuada 's vejà baixar Segre avall aquella imatje ab un ciri encès á cada má. Al arri-

bar á Balaguer s' acostá á la bora hont va deturar-se. Hi acudí la comunitat á trèurela del riu, però la imatge va apartarse; hi acudí el bisbe, la imatge tampoch deixá tocar-se; la mare abadesa de las monjas de Balaguer no va ser més afortunada. Solzament quan una novicia s' abocá al riu, el Sant Cristo s' acostá y permeté que las mans d' aquella verge la treguessin de l' aygua.

Per lo demés may va saberse d' hont venía la imatge ni may se trobá ningú qu' en part del món l' hagués vista.

* * *

Altras llegendas semblants he sentit referir de Sant-Cristos, que no podría especificar; però com á barceloní y atenent á la importancia especial qu' en aquet llibre he concedit á las tradicions propias de Barcelona, consignaré la del *Cristo de Lepant* qu' en sa capella de la Catedral se venera.

Refereix la tradició qu' aquesta imatge rematava la proa del baixell que muntava Don Joán d' Austria en la memorable batalla y que durant tot' ella va ser punt de mira especial de las baterías turcas.

Una bala de canó li anava tan ben dirigida que li haguera destrossat el costat si á la vista de tothom no s' hagués arquejat el Cristo per evitarla.

Aquesta posició un xich violenta es la qu' ha guardat sempre més, en testimoni del miracle; en memoria del qual, y en agraument de la victoria alcansada sobre la flota turca, Don Joan d' Austria féu present de la imatge á la nostra Catedral, hont li fou dedicada una capella.

* * *

No vull fer menció dels Cristos que ploran, que suhan, que sangnan, ni d' aquells altres quals unglas y cabells creixen á la vista de las devotas; això ya no es tradició, això es historia.

Y de mal gènere, conforme ho han demostrat alguns cassos ocorreguts en els nostres días.

Las Mares de Deu

SI atravessant el poble de Caldetas — Caldas d' Estrach—vos en pujeu riera amunt arribareu á la Capelleta del Remey, capelleta minúscula construida al demunt d' una cova més minúscula encare.

En aquesta cova va ser descuberta la imatge de la Mare de Deu, que més tart va anomenarse del Remey, y que va ser trasladada al altar major de la iglesia, venerantse en la dita capelleta una copia de la verdadera y que probablement per ser el lloch hont la sagrada imatge s' aparegué y per lo reduhit y silenciós qu' es aquell humildíssim santuari sembla despertar més íntimament la fe del poble.

La llegenda d' aquella imatge es la següent:

Un mosso d' una antiquíssima casa de Caldetas fent pasturar els bous per las boras de la riera havía notat que 'l bestia se li entaforava de prefe-

rencia entre unas rocas, costantli Poblet y Santas Creus trèurelen.

Tant va cridarli á la fi l' atenció aquella insis- tencia per part dels bous en deturarse en un lloch desprovehit de pastura, que acostantshi un dia, va trobarlos furgant ab potas y morro en un forat qu' entre las rocas s' obría. Ya més intrigat el mosso engrandí la boca del forat per veure què hi havia á dintre que tan ataleyats als bous tenía, y ab agradable sorpresa hi trobá una imatge.

« ¡ Una nina! — exclamá. — ¡ Com hi jugarán els baylets de casa! »

Y se la ficá al sarró. Però en arribant á casa seva per més que va buscarla no va trobarla. Al dia vinent, tot capficat encare de la extranya desaparició de la *nina*, qu' estava ben cert d' haverse ficat al sarró, enmená novament els bous á la pastura y ¡ ab quina sorpresa no trobá altre cop la *nina* dintre la cova tal com l' hi havia trobada la vigilia!

« Lo qu' es avuy no te 'm escaparás, » digué el bover.

Y ficántsela de nou al sarró la lligá fortament per un bras á la corda ab què 'l duya penjat á la espatlla.

De tornada á casa, pujá de punt sa sorpresa al veure que la imatge havia tornat á desaparèixer deixantli en penyora y sol el bras que tan fortament agarrotat havia.

Llavoras compregué que lo que li passava no era natural. Ne dongué coneixement al rector y en professó solemne fou anada á buscar la imatge y portada á la iglesia, d' hont desaparegué també dugas ò tres vegadas seguidas fins que se li erigi la capelleta esmentada posant en son altar un' altra imatge á semblansa d' ella.

Llavoras permanesqué en l' altar major d' hont no ha tornat á moure's.

Coneguda aquesta llegenda es coneguda á poca diferencia la de moltas y moltas imatjes de Verges Catalanas. Imagineuvos en lloch del mosso una pastora; en lloch dels bous algún altre bestia—fins garríns alguna vegada;—en lloch de cova, el solch obert per la rella, ó la soca vuyda d' un arbre hont acuden bronzint las abellas; de vegadas resplandors y músicas y perfums qu' anuncian la presencia d' alguna cosa extraordinaria; al fons trobareu sempre la mateixa llegenda. No obstant, repetiré lo qu' he dit ya al parlar dels Sant-Cristos: la materia 's

presta á ferne un estudi apart que resultaría tan voluminós com interessant baix molts punts de vista.

* * *

Ya qu' he parlat de la Verge del Remey de Caldetas, mencionaré á propòsit d' ella dugas creencias que las donas dels pescadors mantenen vivas.

Es la úna que: quan en temps de tempestat hi há en el mar alguna barqueta que té de naufragar la Mare de Deu plora. Llavoras, si alguna dona piadosa y acongojada vé á preguntarli per la sort del ser estimat que té en mar, ya sab que no ha de tornar-lo á veure.

L' altra creencia es: que quan alguna barca corra un gran perill mar-endintre, la imatge de la Verge apareix espurnada d' aygua de mar y constel-lada d' arena; com si surtís del mar de combatre ab las onadas. Però llavoras no hi há que témer: la Verge ha combatut y ha surtit victoriosa; la barca está salvada.

Campanars

ELS CAMPANARS DE SANTA MARÍA DE BARCELONA

RECORDO haver sentit contar á las vellas que quan el famós huracá de 1829 si mal no recordo—aquell mateix que s' endugué l' estrella de la iglesia de Betlem, que pesa molts quintars, y com una fulla de plátano deixá anar á caure á fora 'l fossó de las murallas—els dos campanars de Santa María *varen anar aixts y aixts*. Y al dir aixó estiravan els brassos fent passar tantost el dret devant del esquerre, tantost l' esquerre devant del dret.

* * *

Y apropòsit. Això 'm recorda haver sentit contar que quan se va obrir el carrer de l' Espasería

varen ferlo de manera qu' enfilés els campanars de Santa María en la previsió de què si may per may queya el campanar de la part de llevant, caygués al llarch del carrer sense malmetre cap casa.

Confessem qu' es l' extrem de la previsió.

En quant al de la banda de mitjdia, que sembla que va quedar esquerdat de resultas d' aquell huracá, era la pesadilla dels que tenían parents ó amichs en el carrer dels Sombrerers, als quals devía sepultar aquet campanar en sa cayguda.

EL CAMPANAR DE CALAF

D' aquet campanar se diu *qu' es fet de perdius*, y com á explicació d' aquesta dita 's conta que: haventse proposat els calafíns construir un bon campanar y no tenint diners per ferho, varen determinar posar á contribució las perdius que tant abundan en aquella encontrada, á qual efecte, els diumenjes y festas, surtía tothom á cassar y s' enviavan á ciutat totas las perdius. Ab lo que reportá aquesta obstinada y fenomenal cassera va construirse 'l campanar segóns diuen.

Ignoro lo que hi haja de cert en tot això; lo que

sí sembla serho punt per punt, es: qu' havent recaudat els calafíns els diners necessaris per fer una bona carretera que 'ls unís ab Igualada, va assaltarlos, en el precís moment d' anarla á comensar, la idea de què desde 'l moment que tindrían carretera los hi arribarían ab més facilitat tropas allotjadas; per evitar lo qual van acordar gastar en un campanar tots els diners recullits per la carretera.

EL CAMPANAR D' ESPARRAGUERA

Es cèlebre perque *s' estira y s' arronça*, segóns diu una locució proverbial.

En la ignorancia del fet que puga haver donat lloch á tal dita, apunto la dita mentres un altre cronista més afortunat que yo logra esbrinarne el fet originari.

La creu de balas

EN las murallas de Barcelona —derribadas pel meu pare en 1854-55— y en el tros comprès entre el carrer de Sant Pau y el portal de Santa Madrona, hi havia una gran creu formada ab balas de canó empotradas á la muralla.

En realitat aquesta creu era un recort commemoratiu d' una bretxa qu' en tal lloch havían obert las tropas de Felip V en un dels atachs que sufrí Barcelona durant el siti.

Però el poble, més amich de lo extraordinari que de lo real, ya li havia aplicat sa llegenda. Fins á sa desaparició—y encare are fa poch temps ho he sentit referir—va dirse y creure's qu' aquellas balas clavadas perpetuavan una creu qu' á canonadas havia trassat Montjuhich en la muralla.

Pedras prodigiosas

M' han contat que á la ermita de Sant Mus — terme de Rubí— hi havían tres piláns hont els enamorats tiravan una pedra.

Si la pedra 's quedava al demunt del pilá era senyal de què abáns del termini d' un any havían de casarse. Si la pedra queya, el casament se tornava aygua-poll.

* * *

A dalt d' un turó immediat á Caldetas s' alsa un pilá dintre del qual se conserva, al darrera d' una reixa, una imatge de Santa Bárbara pintada sobre rajola de Valencia.

Seguint la mateixa práctica anteriorment citada, el jove y la noya quals pedras tiradas al pilá s' hi

aguantan, tenen per segur que veurán realisats abáns d' un any sos amorosos desitjos.

* * *

En els baixos d' una de las parets foranas de la iglesia de Martorell hi há una pedra més surtint que las altras y que la quitxalla anomena *pedra del diable*.

Els noys qu' acuden á aquell recó á jugar á la barrisca tenen bon compte de què cap bala toqui á la citada pedra, en la creencia de què la bala que hi toca 's parteix pel mitj.

Y aquesta superstició té d' original que, creada per la mateixa quitxalla, els grans la olvidan completament y la quitxalla la perpetúa.

Aquet capítol podria ser interminable. ¿Quina es la ciutat, poble, y fins edifici que no té la seva *pedra extraordinaria*?

Qui més hi sápigam més hi diga, però es segur que no més ab llegendas análogas podria umplir-se'n un llibre més gros qu' el de las set sivellas.

Pallars

UN fill de la Conca de Tremp acaba de dirme: «Bora al meu poble hi há l' estany de Montcortès; y recordo que sent petit havia sentit contar qu' allà hont es ara l' estany hi havia hagut altre temps el poble de Pallars.

»Fos per un cástich del cel, fos per lo que fos, lo cert es que un día el poble va enfonzarse ab tota la gent que hi havia dintre, no salvantse més qu' els pochos qu' en aquell moment n' eran fora y qu' al tornar — de missa els uns, de fira els altres — van trobarse, ab la sorpresa qu' es de creure, un estany allà hont poch abáns havían deixat el poble.

»Contan que quan el temps está ben serè y no bufa un alè d' ayre que fassi bellugar las ayguas, el que va ab una barqueta al mitj del estany veu las ruinas de Pallars; y no falta qui diu qu' en diadas

assenyaladas y festas grossas s' hi senten repicar campanas.

»Siga lo que siga, lo que sé es qu' allà hi há el senyoriu de Pallars, però no sé que d' aquet nom hi hagi per allí cap poble.»

Transcrich aquesta tradició tal com m' ha sigut contada, esperant que se 'm presenti ocasió de comprobarla.

Lo que d' ella 'm sorprèn es que, á poca diferencia, es la mateixa que m' ha sigut contada bora no poch dels llachs de Suissa y de Saboya.

La imatge profanada

ERA una masía rica y forta y poderosa. Cups y graners, porxadas y pallissas, corrals y estables, tot prosperava d' any en any, y d' any en any se feya més rica y poderosa la benhaurada hisenda.

¿Era això una gracia especial que li concedía el Sant que desde la capella de la masía vetllava sobre 'ls béns d' aquella piadosa familia?

Sigués com sigués, sobrevingué un dia un hereu que tingué la mala inspiració de treure de la capella la imatge del Sant y ferne un òbit pels porchs — y desde aquell dia el vent de prosperitat que havia bufat sempre sobre la hisenda va abandonarla.

Las vinyas y camps deixaren de llevar aquellas abundosas cullitas, varen anarse despoblant corrals y estables, la miseria semblá entrar en la casa; avuy

era venut un tros de terra, demá un altre. Y de tros en tros va anarse desfent la hisenda, y aquella masía, altre temps afortunada, va acabar sent—com es avuy—la casa més miserable del poble.

* * *

Aquesta tradició qu' he sentit contar á Sant Cugat del Vallès, l' he sentida contar també en altrats localitats y es probable qu' existeixi en moltas altrats hont no he sentit contarla.

Fins entre las tradicions asiáticas l' he trobada, ab la sola diferencia de què allí la imatge profanada es la de Buda.

Y aquesta universalisació es la que dóna carácter de poètica y fatídica llegenda á lo que podria molt ben ser una senzilla historia.

El círcul

Yo no sé si 'ls homes de ciencia saben qui va ser l' inventor del círcul; lo que sí sé es que 'l poble n' atribueix la invenció al ase de Caín.

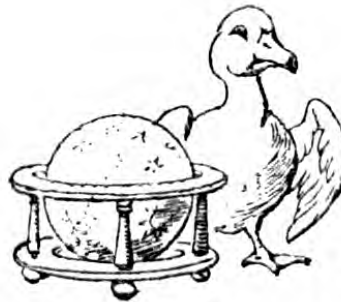
No m' atreviré á dir que fos aquell animaló 'l primer geòmetra conegut; no obstant, siga com siga, vos explicaré tal com m' ha sigut contat, de quina manera l' ase de Caín ensenyá á la humanitat la primera llissó de geometría.

Després d' haver treballat tot el matí, Caín fermá son ruch á la soca d' una figuera y 's tombá á l' ombra d' un altra.

Entretant l' ase, cansat de treballar, y ab més ganas de pasturar que d' estarse fernet, comensá á estirar el ronsal tan fort com pogué y á donar voltas y més voltas entorn del arbre, y tant voltá que ab els peus trassá un solch perfectament circular, qual centre era la soca de la figuera.

Despert en fi Caïn de sa mitjdiada, aná á desfermar al ruch, y no fou poch meravellat al veure la rodona que ab tanta habilitat havia trassat la bestiola.

Tant fou aixís, qu' estudiant com allò podia haver sigut fet, perpetuá la manera de trassar círculs girant sobre un punt ficso, sens qu' encare may á ningú se li hagi ocorregut ferho á la inversa.

La poda

EN els primers temps del món els ceps produhían qu' era un bé de Deu, però al cap d' uns quants anys, fou tal la ufana que havían posada que de rahims no s' en cantava gall ni gallina.

Irritats els homes contra aquesta inesperada calamitat, que no coneixían manera de combatre, abandonaren las vinyas als ases, que tan bona feyna van ferne com que aviat las deixaren sense pám-pols.

Al any vinent las vinyas treballaren; cada cep era un penjoll de rahims. Els homes obriren els ulls, y després de la brema abrahonaren de nou els ases á las vinyas, fins que més tart compregueren la necessitat de podarlas y la conveniencia de ferho per ells mateixos.

Y aquí teniu un' altra cosa bona que si las crònicas no menten ne devem la invenció als ases.

Brams d' ase

Y á propòsit d'ases.

Crech deber de justícia recordar que si als ases debem algúns del primers ensenyaments no ha d' acabar aquí l' agraïment de què són mereixedors, tota vegada que á n' ells deurem un dels últims.

El bram del ase té d' ésser pels mortals en cert modò trompeta precursora del Judici final, ya que se sab de bona tinta que «set anys abáns d' acabarse el món els ases deixarán de bramar;» per qual motiu sol dirse quan se sent un ase bramar que «el món té encara set anys de vida.»

El Rossinyol

QUAN el primer Rossinyol tingué la primera cria, rendit per las nits que duya perdudas en cantar amoretas á sa companya, massa satisfet tal vegada á la vista del fruyt dels seus amors, va deixar de cantar y va adormirse.

La nit devía ser esplèndida com nit de primavera; la Naturalesa plena de nova sava rebrotava per tots els nusos, y mentres el Rossinyol dormía, la mata de lligabosch hont s' havia adormit el Rossinyol s' afanyá á brotar. Y brotá de per tots cantóns y va créixer y créixer, entreteixint y entortolligant sos propis brots ab tanta pressa y tan espessament, qu' al matí vinent, quan el Rossinyol va despertar-se, 's trobá pres, més qu' en una gavia, en una presó sense surtida en la qual el confiat trovador morí de fam y d' anyorament.

En memoria d' aquet fet dolorós y desde aquell dia el Rossinyol, mentres cóva sa companya, passa las nits cantant — de por d' adormirse.

El Pardal

VEYENT á sos fills en estat de pendre volada, un Pardal vell els despertá un matí á punta de dia y 'ls parlá d' aquesta manera:

«Bon béch teniu ya per pèndreus la becada, y bonas alas per anar á cercarla; això vol dir, fills meus, qu' es hora de què 'm desembrasseu el niu que us ha vist néixer y cadascú se 'n vagi per allá ahont millor li sembli.

»No us deixaré partir, emperò, sense donarvos abáns algúns consells que deurán servos molt profitosos. Primerament dech dirvos que quan vejeu, pels camps, un home ab un bastó á la má, si es lluny res teniu que témer; però si s' ajup per cul·lir una pedra fugiu desseguida perquè vos la tiraríá...

—¿Y si ya la portés á la má?» interrompé un dels més novellets?

«Vés, fill meu — respongué 'l pare;— ya pots comensar á passar qu' á tu res tinch qu' ensenyarte.»

El Llop

A dos rabadáns, sorpresos per la fosca en la montanya, va eixirlos el Llop quan menos s'ho temían.

La mala bestia, ab els ulls foguejant y la gola oberta, se pará entre 'ls dos baylets sense saber á quin abrahonarse.

Però aquèstos, refets de la sorpresa, cullen cadascú una pedra, y tirántlashi ensemps li entraren una per la boca y l' altra per darrera.

Casualment las pedras eran fogueras y ab tanta furia 's toparen en el ventre del Llop que per darrera y devant li surtiren espurnas.

Espavordit el Llop apretá á fugir, y d' aquí vé, segóns contan, qu' el Llop s' esfereheixi tant y fugi corrents en veyent foch ó tan sols en sentint cridar:
¡foch á la quha del llop!

La Guineu y el Galápat

UN dematí la Guineu y el Galápat se trobaren en una fondalada. Una montanya que s' alsava al devant d' ells els privava dels primers raigs del Sol, que ya devía haver surtit de son llit d' onadas.

«¿Fem una juguesca?— digué l' astuta Guineu.

—¿Sobre què?—respongué el Galápat.

—Sobre quí será 'l primer que veurá 'l Sol.

—Feta.»

Sense perdre un instant la Guineu apretá á corre montanya amunt ben refiada de què 'l Galápat no podria seguir-la.

Quan arribá al cim y 's trobá de ple al Sol se girá y mirá al fons per veure derrotat á son contrincant. Mes ¡oh sorpresa! el Galápat, que no s' havia mogut de son lloch, feya ya una hora qu' estava de panxa al Sol; l' hora que havia perduda la Guineu pujant la ubaga de la montanya.

La Serp

Quí no sab que las Serps — tal volta siga *una mena* de Serps — portan sobre'l cap una pedra de gran virtut? Molts suposan que la tal pedra no es més qu' un carbuncle de grandíssim valor; altres, més entesos, s' atreveixen á dir qu' es la mateixa pedra filosofal que proporcionaría al quí pogués possehirla el compliment de tots sos desitjos inclús la immortalitat.

Siga una cosa ò una altra, lo que creu el poble es que la Serp quan baixa á una font á beure deixa la pedra á la boreta de la font, moment oportú per apoderarse'n l'atrevit que gosés intentarho.

Ignoro si algú ha lograt conseguirho may, però en cambi són moltes las historias que corren de boca en boca sobre desventurats que, no havent sigut prou amatents á fugir ab la pedra, han mort devorats ò escanyats per la Serp.

* * *

Molt general es també la creencia de què es tan golosa la Serp, de llet de dona, que á la vetlla s' introduheix en el llit de las donas que crían y mama tota la santa nit, ficant la quha en la boca de la criatura, que xucla inútilment, però que segóns diuen calla.

A aquesta estratagema s' atribuheix que moltes criaturas de mamella á qui 's veu mamar tot el día 's criin desneridas y acanyadas.

* * *

A propòsit de Serps, un' altra creencia, que també ha posat arrels molt fondas es la de què en envellint, las Serps posan cabellera.

Segóns uns, es una cabellera llarga y flotant semblant á cabellera de dona, que va creixent ab l' edat; segóns altres —els que volen ferse passar per sensats y fugen d' exageracións—la tal cabellera no es més qu' uns quans pels que cap á sas vellesas els hi surten á las Serps en la part inferior del cap.

Yo no he trobat ningú qu' afirmi haver vist Serps

ab cabellera, però sí molta gent que saben *vells que n' havtan vistas*.

* *

Y per acabar ab las preocupacions sobre las Serps apuntaré — no més que de passada per lo universal qu' es aquesta creencia y perquè m' apartaria del meu propòsit—qu' aquell que troba una pell de serp y la porta al demunt no té de témer cap desgracia, ans «la sort li surt pels ulls» com sol dirse.

El Basilisch

EL Basilisch es l' animal més espantós que ha creat la imaginació del poble; no obstant y ser molt antich son origen y universalment acceptada sa existencia, crech que té plassa marcada entre las creencias de la nostra terra per quan es vivent encara y pels detalls gráfichs que la caracterisan.

Segóns la tradició popular aquet monstre horrible—qual forma no he lograt que 'm precisés ningú—neix del ou post per un gall. Si al moment de rompre la closca mira al home, 'l mata instantáneament ab la mirada, si al revés l' home 'l mira abáns qu' ell no 'l veja, el Basilisch queda mort al acte.

Freqüent es qu' els galls en arribant á certa edat ponguin un major ò menor nombre d' ous, molt

inferiors en volum als de las gallinas, desprovehits naturalment de rovell y per lo tant estèrils; aixís y tot he vist moltes personas rompre ab horror un ou de gall tantost l' han descubert á fi d' evitar la formació del Basilisch.

Contra el Basilisch no hi há més defensa que presentarli un mirall. Reflexada pel vidre, la seva propia mirada 'l mata.

Els dos Gos

ENCARE que no siga d' origen catalá aquet quiento, he cregut oportú incloure'l en la present colecció, tota vegada que fa referencia á la nostra terra.

Més content que un gos ab un òs caminava un Gos ab una tallada de carn á la boca.

Un altre Gos, menos afortunat qu' ell y potser més afamat, va trobarlo en son camí y probá de moure'l á llástima á fi de què li dongués part de la carn que portava.

« Germanet, li deya; tinch una fam que m' aixeca. Apiada't de mi. »

Però l' altre Gos, estrenyent més las dents, seguía son camí sense apiadarse.

« Germanet,—tornava 'l seu company—mira que fa tres dias que rodo per aquestos deserts sense trobar una engruna per treure el ventre de pena. »

Tot era en vá; el cor del usurer no s' enterní gota. Llavoras l' afamat probá de cambiar de táctica y apelá á la astucia.

« Escolta, germanet;—va dirli ab veu insinuant posántseli al costat— me sembla que t' he vist en alguna banda. Tu no ets pas d' aquí. ¿Vols dirme qu' ets?...»

Llavoras l' altre, cedint al orgull patri, exclamá ab tota la boca: «¡Catalá!» y per dirho deixá caure, naturalment, el tall de carn, del qual s' apoderá immediatament el tunante fugint camas-ajudeume.

Avergonyit el Gos catalá partí darrera d' ell, y pensant xarparlo en són propi llas li preguntá al aconseguirlo:

« Escolta, amich; m' he descuydat de preguntarte una cosa: y tu ¿qu' ets?

—¡Navarrrrro!» respongué l' altre estrenyent las dents y apretant á corre.

El memorial dels Gossos

AFLIGITS els Gossos de veure el despreci y mals tractes de tota mena ab què 'ls homes recompensan sa fidelitat y bons serveys, se reuniren en congrés per suplicar á Deu que 'ls millorés la seva sort en la terra.

El Congrés acordá al efecte redactar un memorial en què ab las frases més comedidas y commovedoras y ab las rahóns més persuasivas s'enterés á Deu del tristíssim estat en què 's trobavan y del amillorament de sort que pretenían.

Cumplerta aquesta formalitat, s'entregá el memorial al més corredor de la assamblea, el qual el cargolá, se 'l posá sota la quha, apretá aquèsta entre las camas y partí á tota pressa.

Fos per lo que fos — que ningú ha pogut saberho may — tothom el va veure partir, però ningú l' ha vist tornar encare.

Es de creure qu' el Congrés esperá molt temps ab impaciencia, que 's disolgué més tart, que moriren un per un els individus que 'l componían, qu' han desaparegut després moltes generaciós...

Però lo cert y positiu es que avuy dia encare, quan se troban dos Gossos corren á mirarse sota la quha l' un á l' altre en la esperansa de topar ab el missatjer que torna ab la resposta.

* * *

En sa BOTÁNICA POPULAR cita en Cels Gomis una tradició qu' explica d' un altra manera l' origen d' aquesta costum.

Reunits tots els Gossos per fer un gran ápat, van enviar un d' ells á buscar un xavo de safrá; però aqueix no va tornar maymés y encara avuy el buscan.

Aquesta tradició yo no l' havía sentida contar, però m' ha recordat que sent criatura havía sentit dir al veure un gos qu' en ensumava un altre: «li ensuma el xavo» ò «li mira si du el xavo». Lo qual fa creure qu' el protagonista d' aquesta llegenda

degué partir ab el xavo sota la quha, com va fer ab el memorial el protagonista de l' altra.

* * *

Nota. — Acaba d' assegurar-me una vella que l' objecte de la reunió dels Gossos va ser demanar á Nostre Senyor qu' els concedís el dò de la paraula.

La precaució dels Gossos

Y ara que parlem de Gossos. Tothom coneix la desventurada aventura d' aquell Gos que al practicar un dels més ineludibles debers imposats per la Naturalesa va desplomárseli al demunt una paret al peu de la qual se trobava.

No han olvidat tan trágich aconteixement els gossos que l' han sucsehit, y per xò es que tots ¡però tots! al arrimarse á una paret ab igual objecte, lo primer que fan es aixecar la cama per apuntalarla.

La precaució dels Gats

TOTS haureu observat qu' els Gats abáns de menjar sacuden violentment la presa que estrenyen ab las dents; però es possible que no tots sapiguen el motiu d' una práctica tan particular y tan relligiosament observada. Aquet motiu l' explica una terrible llegenda.

Un Gat rondant de nit— com tots els d' aquesta rassa rondayre— trobá en un pilot d' escombrarías un bossí apetitós al qual clavá 'ls uyals y engolí ab avidès. ¡Mes ay! pèrfidament adherit al bon bossí s' hi trobava un cascabell que á cada moviment que el Gat feya li trincava dintre 'l ventrell d' una manera sinistra.

El pánich que aquet remor insòlit produhía en sos companys nocturns cada vegada que cambiava el Gat de posició, arribá á tal extrem, que convocats

tots els Gats en una teulada al clar de la lluna, s'obrí discussió sobre quina podria ser la causa que posava en alarma á tota la tribu tantost compareixia son company.

Si ser  aix , si ser  all , hip tesis sobre hip tesis, veient que res se treya de la discussió, el Gat més vell acord  que s' esventr s al malaventurat, en gracia   la perduda tranquilitat de tota la gatada.

Y en efecte, se li obr  el ventre y aparegué el cascabell mitj embolicat encare en un tros de carn mal mastegada. D' aquí deduh  el consistori per quin modo 's trobava aquell cascabell en semblant lloch. Y all  mateix s' acord  per unanimitat que cap Gat s' empassaria maymés una caixalada, sens que ab ns no hagués fet trincar degudament lo que an s   menjarse per conv ncers de qu  no conté cap cascabell.

Y heus aquí perquè, ab ns de menjar, els gats sacuden violentment la presa que tenen entre dents.

Xauxa

DE cap manera deu confondres aquesta terra imaginaria ab la no menos imàginaria *Jauja* dels castelláns. Aquèsta es la patria llegendaria de las delicias, dels desitjos satisfets, de las llamaduras á dojo, el paradís dels sentits, el *desideratum* de la mandra y de la bona vida. No, la Xauxa catalana no es res d' això; la nostra Xauxa es senzillament la *terra dels tontos*, com ho demostran las innombrables anècdotas que 's contan d' aqueix beneyt país — beneyt en tota l' extensió de la paraula.

Per exemple:

* * *

Un soldat, un pelegrí, un viatjer, en fí lo que vulgueu, va arribar un dia á Xauxa,

Lo primer que va veure va ser una munió de gent atafarada, cridant, suhant, gesticulant com si treballessin en alguna obra penosíssima y de la més alta importancia. Habentshi acostat el nostre viatjer, no vejé sinó que tota aquella gent gastava inútilment las sevas forsas per fer entrar á la cort un garrí.. cul arreras.

« ¿Però què feu, bona gent? — va dirlos.

— Fa una pila de dias qu' estém escarrasantnos per fer entrar aquet garrí y no podem lograrho.

— ¿Y per què voleu que hi entri cul arreras?

— ¡Còm cul arreras! ¡ab el morro endevant, tal com está, va surtirne y aixís té d' entrarhi; però no hi há manera!»

El viatjer va fer apartar á tothom, girá de morro á la cort el garrí y aquèt, tot sol y ab un parell de gambadas, va ficarse á dintre ab gran admiració de tothom que ho va veure.

* * *

Passant per devant d' una casa sentí el mateix viatjer plors y exclamacions tan adoloridas, que guiat

pel seu bon cor se 'n entrá á la casa y preguntá el motiu d' aquella jeremiada.

«¡Si 'ns en passa una que 'ns té trasbalsats á tots! Aquet minyó — qu' es el promès de la noya — li ha dut l' anell de prometatje; però com l' anell es massa estret y are no se 'l pot treure, no tenim altre recurs que serrarli el dit.»

Llavoras, prenent el viatjer la serra de las mans del cirurgiá que 's disposava á fer la amputació del dit, va serrar l' anell deixant ab tal acció admirada á tota la familia, que no trobava prou paraulas per ensalsarlo y benehirlo.

* * *

Havent adquirit gran renom per son talent en resoldre els cassos més dificultosos, nostre viatjer va ser cridat á una altra casa.

« Si no 'ns trayeu d' aquèsta ya no sabem cóm arreglárnosho. Aquí tenim aquet banch ab aquet bony que veyeu, que fa de molt mal sèurehi. Li hem fet unturas de tota mena, li hem fet perfums de totas herbas, li hem posat tota lley de cataplasmas...

¡y res! Ni 'l bony se 'n va ni s' amoreix lo més mínim.»

L' extranger va agafar un ribot y passantlo pel banch li va treure aquell bony refractari á tota medicina.

Nou entusiasme y novas enhorabonas.

* * *

Un altre dia, al passar per devant de la iglesia, va quedarse sorprès mirant uns quants xicotets que posavan uns cabassos al sol, devant de la porta. Els baylets permaneixían quiets una bella estona, fins que, de cop-y-volta, tirantse al demunt dels cabassos, els tancavan y se 'ls enduyan corrent á dintre la iglesia. Al cap de una estoneta tornavan á sortir y tornava á comensar la maniobra, que duya trassas de may acabar.

Intrigat el viatjer, va acostarse als baylets y va preguntarlos quin era aquell joch, que per la gravetat ab què 'l feyan més que un joch semblava una tasca de la més gran trascendencia.

«No es cap joch, li van respondre. Es que la iglesia es tan fosca que 'l senyor rector ens ha enca-

rregat qu' umplim cabassos de Sol y 'ls hi portem á dintre; ya 'ls umplim els cabassos, però quan són ben plens, per molt que correm á tancarlos y á ficarnos á dintre, el Sol sempre s'ens escapa. Ya no sabem què més ferhi: però lo mateix es ser á dins de l' iglesia com trobar buyts els cabassos. »

El foraster esclafí una riallada; demaná eynas, foradá las parets de la iglesia y el Sol va entrarhi de per sí mateix ab gran satisfacció y maravella de rector y feligresos.

* * *

Com la casa hont posava no era sobrera de cambras, va tocarli al nostre home dormir en el quarto del hereu.

Ya comensava á trencar el són quan sent qu' aquèt se lleva poch á poquet y comensa á saltar y á aporrnarse el cap á cops de puny. ¡Y pica que pica! ¡Y salta que salta!

El foraster, creyent qu' el jove s' entregava á un acte de desesperació, li preguntá què tenía.

« No es res, no es res; — li respongué l' hereu — dormiu descansat. »

¡Dormir descansat! ¡Costava poch de dir! però ¡quí dorm ab aquell repicar de talóns y apunyegarse la clepsa!

A la fi l' home, impacientat, obligá al jove á parlar, el qual li confiá sa pena, que no era altra sinó qu' al sentdemá devía casarse y la porta de la iglesia era tan baixa y ell tan bon mosso que no podía passarhi. Per això probava si á forsa de picar de peus y d' aplansonarse el cap lograva enxiquirse lo suficient per poder entrar per la porteta.

«¡Mare de Deu!—exclamá el foraster embafat de tanta bestiesa.—¡Y per què no m' ho dèyau abáns y faría un' hora que tots dos dormiríam! Fiqueuvos al llit y dormiu sense amohinarvos; yo vos prometo que demá vos faré entrar á la iglesia.»

Y en efecte, al sentdemá, á l' hora de la cerimonia, un cop arribats á la porta de la parroquia, el foraster no va fer més que posar la má al clatell de nuvi, y fentli acotar el cap, l' hereu estupefacte passá sense obstacle per sota la llinda.

* * *

Una de las cosas que més li havían cridat la

atenció desde el primer dia qu' obrí 'ls ulls en aquella terra, era sentir de bon matí crits y laments á fora el carrer y saber qu' en tal casa hi havia un mort y en tal altra un ferit; y això 's renovava tots els dias.

Enterat de la causa que tantas víctimas causava cada matinada, va saber qu' els homes, un cop vestits de mitj en amunt, se posavan las calsas d' aquesta manera: las donas surtían á la finestra suspenent á fora el carrer ab els brassos estirats las calsas dels seus marits ò dels seus fills: aquèstos pujavan á la teulada y 's deixavan caure de camas dintre las calsas. Si no prenían bé la mida ò si ab la batzegada las calsas s' escapavan de las mans de las donas, els homes anavan á parar al carrer hont s' estrellavan ò á lo menos se rompían alguna cosa si no s' en desllorigavan un' altra.

De manera qu' el posarse las calsas era un perill qu' afrontavan heroycament cada matí y may per may s' els havia ocorregut qu' aqueixa operació pogués efectuar-se d' altra manera.

Quan el nostre home estigué al corrent del cas, no va poder menos d' indignarse y agafant devant de tothom unas calsas s' assegué en una cadira y se

las ficá com qui no fa res, sense ni remotament posar en perill la seva existencia.

Desde aquell' hora va ser considerat com el Mesías salvador de Xauxa.

* * *

Una tarde, al passar per davant de la iglesia, va sentir á dins uns plors y exclamacions que trencavan el cor.

« ¡Per forsa en passa alguna de molt grossa! »
Y va precipitarse á dintre.

Però no vejé sinó que haventse acabat uns funerals tothom permaneixía molt ordenadament assegut en els banchs, y, això sí, plorant á llágrima viva.

Atribuhintho l' home al dolor qu' experimentavan els presents per la pèrdua del finat, va acostarse al cap del dol á preguntar quí era el difunt que tan apenats els deixava.

« No es això, — li van respondre. — Es que com tots hem vingut vestits de negre are no 'ns en podem anar d' aquí perquè ningú coneix quinas són las sevas camas.

—¡Això ray! exclamá; aviat vos las faré conèixer.»

Y agafant un bastó comensá á repartir bastonadas á tort y á dret per sota 'ls banchs y tothom comensá á botar y á surtir precipitadament de la iglesia, agrahintli cordialment que hagués fet reconèixer á cada hú las sevas camas trayentlos d' aquella trista situació en què desde el matí penavan.

* * *

Y heuse aquí *la terra de Xauxa*, segóns la tradició catalana; altrás anècdotas podría afegir á las citadas, ya que no són las únicas que s' en contavan, però deu posarse esment en no confóndrelas ab las *mataronadas*, que tenen un carácter molt genuí y ben diferent si s' observa, d' aquèstas. Nó, no confonguem: una cosa es Mataró y un' altra es Xauxa.

El ganivet

UNA vegada un pastor va assentarse al peu d' un arbre per fer las deu horas.

Al efecte, treu del sarró un pa y un ganivet y apuntalantse aquèll al pit va disposarse á tallarse una bona llesca, ab tanta forsa que passant el ganivet al través del pa, va partir el pa, el pastor y l' arbre hont estava arrimat. Y no pará aquí la desgracia sinó qu' ab la furia que duya, el ganivet, passá per demunt de Barcelona, tallá uns quants pals dels barcos anclats en el port y aná á parar á Mallorca.

Aquesta lamentable historia 's recorda en sò d' alerta al qu' empunya fortament la ganiveta per llescar el pa que contra el pit s' apuntala.

La carbassa

SOL dirse que las dugas cosas que conservan més la escalfor són: la llet y la carbassa. Respecte de la segona 's conta aquesta feta.

Uns mariners de la nostra costa, estant á punt d'anarse'n á Mallorca, van menjar carbassa. Haventlos-en quedada un' olla van ficarla al barco y van ferse á la vela.

Donchs bé, quan van arribar á Mallorca... la carbassa encara cremava.

« ¡Y això qu' en aquell temps no 's viatjava ab vapor sinó ab rem y vela! » sol afegir el que ho conta.

Tant se m' en dóna cuyt com cru

No hi há modisme que siga nat perquè sí, tots tenen la seva historia — ò quan menos la seva llegenda. Desgraciadament de tants modismes com té la nostra llengua pocas són las historias ò llegendas qu' han arribat á nosaltres per donarnos la clau d' aquellas paraulas enigmáticas y que tan familiarment, no obstant, de generació en generació van perpetuantse.

¿No coneixeu la llegenda d' aquet modisme, que sol ser l' exclamació del desenganyat, del desilusionat ó del indiferent?

Un Llop va robar un xay d' una remada y va endurse'l montanya-amunt dret al seu cau. Ya fosquejava y desde allá dalt vejé el Llop com al fons de la vall els pastors encenían un bon foch é hi posavan un xay á coure.

« Quan ells ho fan — pensá el Llop — pot molt ben ser que ho fassin perquè la carn es millor cuyta que cruha. Probemho.»

Y arrossegant el xay mort fins á la bora del barranch, hont batía la resplandor de la foguera dels pastors, li deixá una estona.

Quan li semblá que ya devía estar á punt, ò tal vegada quan vejé qu' els pastors se disposavan á menjar, va treure el ventre de pena paladejant cada caixalada.

Però un cop hagué acabat y després d' aixugar-se el morro ab dos cops de llengua, exclamá:

« Dirán lo que voldrán; lo qu' es á mí... *tant se m' en dóna cuyt com cru.*»

Las canonadas de Lleyda

SEMBLA qu' en tots temps el castell de Lleyda ha sigut el més abandonat, el més desprovehit, el més pobre dels castells d' Espanya.

Un dia va presentarse á Lleyda un general y va entrar á la ciutat sense qu' el castell li fés las salvas d' ordenansa.

Enfurismat penetrá el general á la fortalesa y s' encará ab el governador, que surtí á rebre'l ab la serenitat de quí no té res que reprotxarse.

«¿Per què no s' han disparat á ma arribada las salvas de reglament?» esclamá 'l general, trayent foch pels caixals y blandint la mangala.

« Per moltes rahóns — respongué tranquilament el governador del castell. — La primera perquè no tenim pólvora.»

Y no cregué necessari manifestar las altrás.

Aquesta anècdota sol retreure's en la província de Lleyda, sobre tot quan un foraster pregunta pel castell ab el natural respecte qu' el sol nom de fortaleza imposa.

S' usa també comi á proverbí.

El mercat de Calaf

EL mercat de Calaf havia sigut altre temps un dels mercats més importants de Catalunya; no obstant, no es pas á la concurrencia que cridava, ni al diner que feya córrer á lo que deu sa celebritat.

Nó, no es sa importancia mercantil sinó un incident extraordinari quí li doná la fama que va perpetuantse de sigle en sigle.

Calaf es un país fret, tan fret qu' els seus hiverns se consideran dels més rigorosos, y ab tot y serho tant, ne vingué un tan soptat, tan superior á tots els haguts y per haver, que un día de mercat, quan tota la plassa era plena de bestia y de compradors, sobrevingué una gelada tan horrorosa que las paraulas se glassavan al surtir dels llavis.

Tothom tractava y contractava, tothom dema-

nava y ofería, però no se sentía res; ¡y cóm havia de sentirse si, com vos dich, al moment de brotar se glassavan las paraulas!

Però 'l día aná avansant, cobrá forsa el Sol y á la fi comensá el desglás per allá á mitj día; y aixís com s' aná desglassant l' aygua s' anaren desglassant las paraulas, ¡totas las paraulas que durant tot aquell matí havían anat glassantse per la plassa!

¡Ah, fillets de Deu! ¡vos l' imagineu el rebombori que 's produhí de cop y volta?

«¿Quánt d' aquet matxo?—¡Compreume aquet porch! — ¡Tres unsas! — ¡Vintiquatre doblas! — ¡Aquet parell de bous queda per mí! — Ya vos el podeu mirar per tots cantóns. — Set unsas. — ¿No tira pas cossas?— ¡Ni mitja dobla menos!» etc., etc.

Es á dir, qu' entre las paraulas que 's desglassavan y els crits dels que volían parlar y no podían ferse sentir, va resultar tal xiriboy y tanta confusió que no va haverhi manera de ferse entendre.

Y segóns uns, el *mercat de Calaf* va acabarse á garrotadas; segóns altres, fugint tothom ab las mans á las orellas.

*

«Qui no 't conega que 't compri»

TAL vegada són contats els que coneixen la font d' aquesta frase tan extesa que s' ha fet proverbial y que no hi há ningú que no haja usat per demostrar la desconfiansa que li inspira algú que vol enganyarlo.

Hèusela aquí, donchs.

Tan ríchs d' ingeni com pobres de bossa anavan de camí dos estudiants, si 's vol de Cervera. Devant d' ells caminava un bon pagès que arrossegava, més que no menava, un rúch pel ronsal; tanta era la fatiga ò la mandra de la bestiola.

Ab un cop d' ull els estudiants se varen entendre. S' acostan sens fer remor al rúch, y mentres l' un se repenja al ronsal ab la mateixa resistencia del animal, l' altre estudiant desfá 'l ronsal del cap del rúch y s' el lliga al coll. Entre-

tant el burro havia quedat en llibertat; el primer estudiant li salta al demunt y desapareix ab ell, mentre l'altre continuava repenjat al extrem del ronsal y marxant al pas del bon pagès que suhava la gota negra.

En fi, aquèt se deturá un moment per aixugarse la suhor, y al girarse per increpar al qu' ell creya ruch ¡quina no fou sa sorpresa al veure's en lloch del ruch un estudiant que ab la cara més llastimosa del món se 'l mirava sens badar boca!

« ¡Ave María puríssima! — exclamá; — home ò dimoni ¿quí ets? »

Llavoras l' estudiant, ab accent compungit, li contá que havent comès feya ya molt temps una falta gravíssima, Nostre Senyor l' havia transformat en ase y com á ase li havia fet sufrir miseria y garrotadas fins aquella hora en què 's veyá redimit de sa pena.

¿Què havia de fer el bon home? Commogut y casi ab llágrimas als ulls va deslligarli el ronsal y li torná la llibertat, no sense encarregarli en gran manera que procurés fer bondat d' aquella hora endevant.

L' estudiant partí, després de donarli las gracias,

y es excusat dir que corregué á reunirse ab son company delliberant desferse del ase á la primera ocasió, com aixís varen ferho venentlo á uns gitans que anavan á fira.

En quant al pagès, necessitant forsosament un ase, á la fira va fer cap, hont entre 'ls primers ases que mirá reconegué el seu. ¡Y no havia de reconeixé'l! ¡També semblá reconeixé'l la bestiola ab un moviment d' orelles!

Però 'l pagès, acostántseli ab una rialleta inclement, li digué, pegantli dos copets á las ancas:

«¿Tan aviat has tornat á ferne un' altra?. . ¡Qui no 't conega que 't compri, que yo 't conech de sobra!»

«¿Per márfegas!»

AIXÍS se sol dir al que respòn fora de temps á lo que se li ha preguntat. L' origen d' aquesta exclamació sembla ser el següent:

Feyan el mateix camí dos viatjers, molt enraonador l' un d' ells, molt aixut de paraulas l' altre.

Caminant, caminant, varen toparse ab una recua carregada á seny de palla de blat de moro.

«¿Per què pot servir tanta palla de blat de moro com traganan?» preguntá el primer viatjer á son company.

Veyent que no obtenía resposta, repetí la pregunta, però tan infructuosament com la primera vegada. Fos que son company no 'l sentís, fos que estigués entregat á altrás caborias, no li va respondre ase ni bestia com sol dirse.

Per allá á mitjdía trobaren un' altre recua més

numerosa que la primera y carregada de palla de blat de moro lo mateix qu' aquèlla.

« Però ¿per què pot servir tota aquesta palla de blat de moro que traginan? »

Son company li contestá ab el mateix silenci, y l' enrahonador ni torná á badar boca ni pensá més en la palla.

Arribats el vespre á un hostel, soparen, demanaren llit — que un per tots dos varen donarlos'en — y varen ficarshi rendits de fatiga.

Però en el precís moment en què l' enrahonador havia agafat el primer sòn, son company el toca, el desperta y ab la major naturalitat li diu tot acotxantse:

« Per márfegas. »

A la lluna de Valencia

HE sentit contar á un vell, que *antiguament* — ya veyeu que la fetxa no deixa lloch á dup-tes — hi havia extramurs de Valencia un hostel anomenat de *La Lluna*. Els caminants qu' arribavan á Valencia després de tancats els portals, no tenían més remey que quedarse á fer nit al hostel, es á dir: *á la lluna de Valencia*.

De lo qual vé que s' apliqui aquet modisme als que no logran arribar al fí que s' havían proposat.

Y si no es veritat podria serho.

«¿Al primer sant?...»

VAREN toparse fent el mateix camí un Cristiá y un Moro; el Cristiá anava á peu y el Moro muntat en una somera.

Feya un sol qu' estabellava las pedras, aixís es que, compadit el Moro de veure al seu company treure un pam de llengua, va oferirli la seva cabaladura. El Cristiá no va fersho dir dugas vegadas.

Desitjós d' entrar en conversa per distraure la monotonía del camí, tot caminant el Moro preguntá á son camarada:

« Després de Deu adoreu als Sants ¿no es aixís?
¿Vols dirme quíns Sants són aquèstos?

— Sant Pere, digué 'l Cristiá.

— ¡ Bon home! respongué 'l Moro.

— Sant Johán.

— ¡ Bon sant! »

Y aixís aná 'l Cristiá anomenant sants y més sants, obtenint sempre del Moro respostas d'aprobació y respecte.

Quan aquèll se cansá ó acabá son repertori preguntá á aquèt:

«Y ¿quíns són els Sants qu'adoreu vosaltres?

—¡Mahoma! digué 'l Moro ab tota la boca.

—¡¡Fotlo!! exclamá 'l Cristiá.

—¡Ah, *al primer Sant me 'l fotetz? ¡Baixetz de la burrica!*»

* * *

Aquesta frase final s'ha fet proverbial, sent de notar que s'ha conservat la antiga desinencia dels verbs sens may alterar-se.

He pensat algunas vegadas, recordant aquesta tradició—que considero indubtablement de la edat mitja—que ¡quí sab si 'ls epítets aplicats pel Moro als dos sants de què 's fa menció, no han servit de base á aquella corrandá tan popular:

*Sant Pere, bon home,
Sant Johán, bon sant,
van per las tabernas
tastant el vi blanch.*

«¡Bona nit, cargol!»

DE la següent manera s' explica l' origen d' aquesta exclamació que, encara que sol aplicar-se sense com va ni com costa, s' usava abans per senyalar una contrarietat imprevista.

Al mitj del dia, anava un borni á buscar cargols, y— cosa poch acostumada —'ls buscava entre unas etzebaras. El cas es que, ab la precipitació y afany de cullirne ún tal vegada de primera, va clavarse una punxa d' etzabara al únich ull bo que li quedava y que per desgracia va buydarse.

Llavoras va ser quan el borni exclamá:

«*¡Bona nit, cargol, que per mí ya es vespre!*»

¡Que bailen!

Quí es que de burlas ò de veras no ha l lensat un cop en sa vida aquet crit subversiu?

Y ¡quánts pochs deuen ser els que sápigán que aquet crit nasqués de llavis reals y qu' el seu lloch de naixensa fos Catalunya!

Fernando VII vingué á Barcelona en el mes de Desembre de 1827 y s' entorná á Madrit després de la Pasqua del any següent; en aquet viatge l' acompanyava sa esposa la Reyna Amalia

Al passar per Cervera, hont hi havía la famosa Universitat, se detingueren els augustos viatjers surtintlos á rebre de pontifical el claustre universitari. Y dich de pontifical, perquè tots aquells doctors vestían las mucetas y els capirots y borlas de tants y tan vistosos colors que verdaderament feya festa y semblava propi per alegrar la vista.

Tantost encarats ab sas magestats catòlicas comensá un tiroteig de discursos y més discursos que portava camí de no acabar may, fins que, impacientada la reyna Amalia — senyora, segóns sembla, tan ignorant com devota — y havent pres tot aquell corteig per una muixiganga va dir á Fernando, no tan en veu baixa que no ho sentissin sos acompanyants:

« *Bien, ¡ que bailen! ¡ que bailen!* »

Aquesta frase, junt ab l' equivocació que l' havia motivada, va estendre's per Cervera ab la llestesa del llamp. No trigá gayre á ser el crit de befa ab què 'ls estudiants apostrofavan als catedràtics y en dias de bullanga 's convertí en un verdader « desperta ferro. »

Y desde llavoras, no tan solzament no ha mor-sinó qu' ha crescut y s' ha popularisat; y sinó responguin els militars y capelláns y monjas y autoritats — de municipals á ministres — que tantas ocasions tingueren de sentirlo desde la revolució de Septembre (1868) fins á las jornadas de la República.

Y no ha mort encara; l' exclamació de la reyna Amalia sembla palpitari en tots els llabis espanyols.

No es tot hu parlar ab el Rey ò ab sa gerra

PRÒXIMAMENT al mateix temps degué pendre origen aquesta frase, que lográ ferse proverbial en temps dels nostres avis y qu' encara yo he sentit emplear com á proverbí.

A Mallorca 's nombrá una comissió que devía passar á Barcelona á fer alguna petició al rey Fernando, y 's designá per dirigir la paraula al Rey la persona més autorisada de las que componían la comissió.

Era aquèlla un respectable senyor de la més rancia noblesa, el qual, pesant tota la gravetat de la missió que li estava confiada, va voler prepararse bé per surtir ab lluhiment de sa empresa.

Al efecte, guarní en la sala més gran de son

casal un trono, ab dosser y tot, en el qual colocá una gerra ventruda revestida de manto é insignias, y devant de la qual anava tots els dias ab la solemnitat deguda, á recitar son discurs, ni més ni menos que devant del Rey devía ferho.

Al principi, imposat per l' aparato, las camas li flaquejavan, se li nuhava la veu y se li embrollava el discurs en la memoria; però ab temps y paciència s' hi familiarisá tant, que per fi, cedint á las instancias de sos companys de comissió, senyalá el dia de la marxa en la més cumplerta seguritat — seguritat de que féu gala durant tot el viatge — de surtir ayrosíssim de son difícil paper.

¡Mes, ay! tantost se trobá á presencia del Rey van flaquejarli las camas y se li entortolligá la llengua de tal manera, qu' en la impossibilitat de dir res, tingué de substituirlo per eixir del pas, aquell de sos companys que 's cregué més apte ò que més aviat perdé la paciència.

Al baixar l' escala del palau, y responent á las befas dels companys, el bon home no sabía resendre altra cosa per disculparse:

« ¡No es tot hu parlar ab el rey ó ab sa gerra! »

El Cristo de Sort

SORT es un poble de la Conca de Tremp, y els fills de Sort parlan tots ab el nas, es á dir, com si s' apretessin el nas ab els dits com qui sent pudor.

L' origen d' aquet defecte — que sembla un cástich — l' explican aixís els pobles comarcáns:

El poble de Sort havia encarregat á un escultor de Barcelona un Cristo que devía estrenarse el dia de la festa, lo qual no fou possible malgrat els bons desitjos d' uns y altres. Devant de la impossibilitat, els de Sort hagueren recurs á un pastor enginyós y hábil conegut segurament per fer ninots de fanch, al qual encarregaren que se surtís del pas com pogués mentres pel dia de la festa els tingués fet un Cristo per posar al altar major.

L' home posá mans á l' obra y no disposant

ni de temps ni d'eynas á propòsit féu un Cristo de pega; el pintá lo millor que sapigué y el colocá al altar, hont voltat de llums qu'era una gloria, l'admirá tota la població el dia de la festa.

Però ab l'escalfor de tants llums com á son voltant cremavan, la pega s'aná estobant y el Cristo derritint, tant, qu'en son lloch no quedá més que una pastarada, una... ¡còm diré!

Y al acabarse la funció, després d'haver soportat per llarch temps els efectes d'una pudor extraordinaria, quan els fidels aixecaren el cap... s'adonaren ab sorpresa de què 'l Cristo havia fugit.

«Ha fugit y 'ns ha deixat... la mostral» exclamá algú.

Y tapantse 'l nas, surtí apressuradament de la iglesia tota la concurrència, cridant ab una veu de nas irreverent qu'el Cristo «havía fugit y...»

En cástich de qual irreverència, desde aquell dia —segóns dihuen els pobles de la Conca de Tremp — els fills de Sort parlan ab el nas.

Befas de pobles

EN commemoració del fet anterior, la quitxalla dels pobles de la Conca de Tremp, en veient algú de Sort, el fan enfadar cridantli, apretant-se el nas entre 'ls dits:

«¡Nero, nero de Sort!»

Aixís també per fer enfadar als de Sant Pol de Mar s' els crida: «¿Quín' hora es?»

Y contan qu' aquesta pregunta y l' enfado consegüent són fills de què á Sant Pol varen fer un rellotje de sol; y perquè l' aygua no l' esborrés varen posarli al demunt una teulada, qu' el guardava de la pluja, es cert, però també del sol.

Als de Vich s' els retreu el *saborall*.

Sembla qu' á Vich la familia que matava porch guardava un os, que passant per torn de l' una casa á l' altra, servía per donar *substancia* al caldo.

Aquest os era el famós y proverbial *saborall de Vich*.

Las ánimas poch caritativas recordan als de Mataró aquella áliga també proverbial. Sembla qu' en aqueixa ciutat varen fer una magnífica áliga d' escultura per durla á la professó. Però sembla que la tal áliga prengué unas proporcions tan desmesuradas y va ser feta en un local tan reduhit qu' un cop estigué llesta no hi hagué manera de trèurela.

Y ¡no toquem al capítul de Mataró! No vull ser yo qui perpetúi aquell sambenet que desde el temps de la velluria pesa demunt d' una de las més industriosas y avansadas ciutats de Catalunya, á la qual

la tradició s' ha complascut en acumular totas las patotxadas hagudas y per haver.

Solzament me concretaré, en defensa dels matornins, á consignar qu' el motiu de *Caps de bou* que s' els ha donat no prové de las ditas patotxadas, com infundadament podria creure's, sinó d' una causa més fútil. Prové senzillament d' un portal dòrich que hi havia á Mataró, en quals metopas campejavan els clássichs *caps de bou* típichs d' aquell ordre d' arquitectura.

* * *

Aquesta llista podria prolongarse indefinidament. ¿Quín es el poble que no té 'l seu motiu ò 'l seu sambenet de què 'l fan víctima els pobles ve-híns d' ell en particular? Falset per la *comedia*; Montoliu pel *secret*, que set horas al volt varen sentirlo; Marmellá pels *aspergis*, que *si no s' hi coneixen avuy s' hi coneixerán demá*; Masquefa hont *casan ruhi ab ruhi*; Manresa hont *se perden las pantorrillas*; Sanahuja hont quan plou *se posan sota la pluja*; Lleyda, que *si hi vas, cap ò cabellera hi deixarás*; Sarral, hont *la gent es bona gent, la*

vila bona vila, però si 'n trayem tot lo dolent no hi quedarà res de bo...

¿Y què dirèm de 'l'arrassa, *mala rassa*; Llers, *bruixas*; Biosca

*vila xica y mal composta,
té un castell dalt de la costa;
si 'l castell cau
Biosca adeu-siau.*

¿Y de *Sant Benet de Bajes* que

*si estás dejú no hi vajas,
perquè si dejú hi vas
dejú t' en tornarás.*

¿Y de *Granyena* hont tots són *juheus*,

*á Cervera butiflers,
y á Gomés tots ne són lladres
qu' al terme no hi deixan res...*

Però ¿què més? ¿còm no s' ha de burlar un poble d' un altre poble, quan aquí, dintre de la mateixa Barcelona, un barri s' ha burlat sempre dels altres barris, cada parroquia de las demás parroquias?

¿No 's deya, per ventura, qu' el dia de la seva festa els parroquiáns de Santa María la solemnisan *menjant sèmola á la grahella?*

Y ¿no 's revenjavan aquèstos dihent qu' els del Pí celebravan la festa de la seva parroquia *menjant fideus refins ab sucre?*

¡Oh! aquella sèmola á la grahella y aquells fideus refins ensucrats ¡si n' havían tingut de ressonancia á Barcelona en temps dels nostres avis!

Repeteixo, donchs, qu' aquesta llista fóra interminable; continúila quí vulga que yo m' en rento las mans per considerarla antipatriòtica si els ditxos són falsos y d' un pessimisme esglayador si fossin veraders, lo que 'm resisteixo á creure.

Francesadas

LAS freqüents relacions que, ya per la proximitat dels dos pahissos, ya degudas á las repetidas guerras é invasions, han existit sempre entre Catalunya y Fransa, han fet que no pocas locucions francesas se vulgarisessin en nostra terra, qu' els hi ha sapigut donar una interpretació més ò menos còmica.

Aquí van alguns exemples.

* * *

«Els francesos tenen especial devoció á dos sants y á un frare, als quals invocan á cada pas en sas conversas: Sant Fa són (*sans façon*), Sant Sere moní (*sans cérémonie*) y el Pare Exempla (*par exemple*).»

* * *

« Un altre personatge tan considerat com misteriós es *En Rut*. Suposo que deu ser un andarín.

Viatjeu per Fransa, baixeu de la diligencia, vos poseu á menjar... desseguida compareix el majoral cridant desaforadament: *Mussiús, ¡En Rut! (en route!)*

Tothom s'afanya á pagar y 's precipita á las portas per veure En Rut... En Rut ya ha passat, ya es quí sab en hont. Y á la parada vinent torna á succehir lo mateix, y en totas se repeteix la mateixa escena. Tothom corre per veure En Rut... però el ditxós Rut corre tant, qu' aquesta es l' hora en què yo crech que ningú ha lograt veure'l.»

* * *

« A Fransa, en trobantse dos coneguts entaulan el següent diálech:

— *Comment ça va-t-il?* — *Fort bien.*

Que vé á dir:

— ¿Què tal las sabatas? — *Fortas y bonas.*»

* * *

«¿Vols anar á Fransa y no sabs parlar francès? això ray. Del pa d'ígasne *peng*, del vi *veng* y del barret *xapó*; lo demás, si fa no fa, com nosaltres.»

* * *

«Qu' els francesos del barret en digan *xapó*... passi. Lo que no pot anar ni ab curriolas es que d' una truyta en digan una *maleta* (*omelette*), d' un lloro un *perruquer* (*perroquet*) y d' un mort un *tracacer* (*trépassé*).»

«¡M' en fot de la virolla!»

AQUESTA frase tan popular, tan proverbial, — anava á dir tan clàssica — y tan extesa per tota Catalunya, es, no obstant, tan moderna que conta totjust mitj sigle d'existencia. Tots coneixem avuy son origen, però ¿el recordará la generació que 'ns empeny? Per lo que puga ser apuntemla.

Dirigint el mestre don Mariano Obiols l'ensaig d'una òpera en el *Liceo xich* ò Teatro de *Montesión*, se servía del bastó á manera de batuta y ab tal calor marcava el compás, qu' á un cop de bastó donat contra 'l pupitre va saltarli la virolla.

«Miri, mestre, que li ha saltat la virolla del bastó, — va dir un músich disposantse á cullirla.

— ¡M' en fot de la virolla!» va cridar el mestre sense interrompre's.

¡Poch se pensava ell qu' en aquell moment acabés de produhir la més popular de sas obras!

El llibre de la felicitat

A Sant Boy hi havia á las derrerías del sigle passat un metje, poch timorat, com solen serho els metjes, y al qual un petit incident féu casi llegendari. Lo que vaig, donchs, á contarvos es pura historia, però de tal manera impresioná la imaginació del poble, que no trigá en ser contat com una maravellosa y antigua llegendenda.

No passava may el metje de Sant Boy bora un pagès treballant, suhant y fentshi com se sol dir ab el béch y las unglas per afanyar son miserable jornal, que no li digués ab una rialleta maliciosa:

«Si haguessis llegit un llibre que tinch á casa, poch t' escarrassarías més en ta vida!»

Tant y tant prodigá aquesta broma — que com á tal la prenía tothom venint d' ell — que més tart ò més dejorn, sospitá algú que devía possehir algún

llibre de màgica qu' ensenyava de fer fortuna sense treballar ò contenía algùn sortilegi per procurarse la felicitat á poca costa. En una paraula: un llibre de bruixería. Y no faltá quí un hora ò altra delatés á la Inquisició al posseidor d' aqueix llibre. Llaboras, com ara, 's veu bé que no faltavan envejosos; però llavoras, més qu' ara, sobravan supersticiosos y crèduls.

En fi, una nit, mentres el bon metje dormía, s' aturá á sa porta un cotxe al qual se vejé obligat á pujar y aquella nit dormí en la Inquisició de Barcelona. Y no hi dormí aquella nit sola sinó moltes altres ja que fins al cap d' uns tres mesos no fou enmenat á declaracións devant del Tribunal del Sant Ofici.

Al sentir la acusació de què possehía un llibre de bruixería, respirá el bon home y exclamá:

«¿Y per això m' he estat tant temps tancat á pa y aygua? Vajin á casa meva y en tal indret trobarán el llibre causa de la meva desgracia.»

Y en efecte, el cos del delicte 's trobá en el lloch indicat per son amo y fou presentat al Tribunal de la Inquisició.

Total: aquell talismán era un llibre vell, un vo-

luminós quadern de paper blanch, en totas y cada una de quals páginas una má ignorada s' havia entretingut á escriure invariablement aquesta sentència:

Si vols viure felís feste frare.

El llibre fou cremat probablement y el metje posat en llibertat, però en mal hora torná á Sant Boy. El recort de sa llarga permanencia en las presóns de la Inquisició, las fábulas á què havia donat origen el llibre misteriós li enagenaren tota estima y consideració, y malvist y malvolgut de tothom se vejé obligat á partir, Deu sap hont, perduda sa reputació y sa fortuna.

Interpretacions populars

EL *cant del gall* sol traduhirse per aquestas paraulas: « ¿Qui 'm farà foch? »

* * *

El de la *primavera*, aquest aucellet precursor del bon temps, se traduheix per:

« Xiu, xiu, xiu,
primavera tota estiu.

* * *

El de la *guatlla* per: « set per vuyt! set per vuyt! »

* * *

El del *grill* per: « rich, rich, rich... »

* * *

El repich de las *campanas* tocant á bateig, per

«No es nen, qu' es nena,
no es nen, no es nen...»

ò bé segóns las circunstancias:

«No es nena, no es nena,
no es nena, qu' es nen.»

* * *

A Cervera — que com es sabut va posarse al costat de Felip V en la guerra de Successió, mereixent per tal motú els cerveríns el sobrenom de *butiflers*, — interpreta aixís la quitxalla el toch de las campanas:

«Bim, bom,
tots ne som
de butiflés,
la campana també ho es.»

* * *

El toch tradicional de las *trampas*, que precedeixen las professóns de Corpus á Barcelona, se traduheix:

«Tram-pas, tram-pas,
tot són tram-pas
tram-pas, tram-pas,
tram-pas són.»

* * *

La *Marxa dels Comtes* que toca l'orquestra dels cegos de Barcelona en la professó de Corpus, se suposa que canta aquesta lletra:

«Carat l
cusí,
carat, qu' anem bonichs:
anem tots nets
y planxadets... etc.»

* * *

Las quatre inicials S. P. Q. R. (*Senatus populus que romanus*), qu' ostenta en son pendó el capitá Manaya que *mana els armats* en las professóns de Setmana Santa, s' interpretan aixís: «Soldat Pollós, Qoquí (*coquí*), Ronyós.»

Y també aixís llegintlas al dret y després al revés:

«Sastres Pobres Que Robeu
Robeu Que Pobres Sereu.»

* * *

El toch de retreta qu' á sò de timbals anunciava als nostres pares —escampats á las tardes pels volts

de Barcelona á respirar l' ayre lliure de fora-murallas—qu' anavan á tancarse els portals, se traduhía aixís: « En-treu, gats! en-treu, gats! »

* * *

Algúns dels versículs de las *absoltas* que cantan els capelláns devant del mort, se traduheixen per: « Tira el llansol, ya es nostro... »

* * *

Del Jesús de pedra qu' está assegut demunt de la porta principal de Santa María del Mar de Barcelona, ab las mans obertas y separadas, se diu que « está esperant que passi pel portal una *verge*, per ajuntarlas y picar de mans. »

* * *

Igualment l' Ángel que remata l' Aduana « farà sentir el sò estrident de sa trompeta el dia que per sota d' ell passi una *verge*. »

Aquestas dugas tradicions—relativament moderna la segona y probablement de la edat mitja la primera — farían entendre que la virginitat es mercancia molt escassa á Barcelona.

* * *

L' actitut de las dugas estatuas que flanquejan el portal d' entrada de la casa de la Ciutat de Barcelona (la de Fivaller ab la má extesa y la de Don Jaume senyalant ab l' índice la porta) se traduheix per medi del següent diálech:

Fivaller: Cauen gotas.

Don Jaume: Fiquemnos á dins.

* * *

Y encara que d' última hora, s' ha popularisat ab la velocitat de la centella la xusca definició de las tres estatuas de Colón, López y Prim qu' en línea recta semblan guardar Barcelona per la banda de mar:

«El que va descobrir l' Amèrica.

El que va explotarla.

El que la volía vendre.»

Personatjes històric / llegendaris

EN CARRIÓ DE LAS ULLERAS.— Hortolá qu' á principis d' aquet sigle tenia un hort en el carrer de Sant Pau en el tros qu' ara correspòn aproximadament al carrer de Mendizábal fins al d' en Robador. Tenia al hort algunas cinias y penjadas á la paret en llarga rastallera las *ulleras* d' espart que 's posan als animals per rodar la cinia.

«*Direm an en Carrió que 't deixi las ulleras.*»
«*Posa't las ulleras d' en Carrió*» s' aplicava irònicament al que no sabia veure ò compendre alguna cosa per demés clara y comprensible.

* * *

FRARE GAIG.—Frare del convent del Carme, qu' á principis del present sigle tenía de vespres una classe de dibuix lineal. Anava tan brut qu' el seu nom va ferse proverbial per indicar la bruticia. Aixís se deya al que anava brut de roba: «*Vas més llardó que Frare Gaig.*» «*Dus més llantias que Frare Gaig.*» «*¡Ets un Frare Gaig!*»

* * *

EN BERNAT XINXOLA.—Fuster lliberal del carrer del Carme, qu' en la bullanga de 1841 va ser nomenat secretari d' una improvisada Junta de defensa. Las alocucions y proclamas que publicava aqueixa junta acabavan ab la frase sacramental *Patria y llibertat*, seguida de la firma del Secretari *Bernat Xinxola*. Tal vegada lo singular d' aquet nom contrastant ab las paraulas precedents va produhir un efecte tan còmic que durant molts anys— y encare avuy per tradició—no podía pronunciarse la paraula *llibertat* sense afegirhi immediatament *Bernat Xinxola*.

* * *

EL CABO PRENYAT.—Durant el primer ters d' aquet sigle va alcansar gran popularitat en tota Catalunya la llegenda del Cabo Prenyat. Era aquè — més ben dit *aquesta*— una minyona que al esclatar la primera guerra civil y no volent abandonar á son amant, que partía en campanya, s' allistá també y passant durant molt temps com á soldat y havent realisat actes de bravura alcansá els galóns de cabo; fins que un desmesurat y sempre creixent abultament de ventre—d' hont nasqué 'l nom de *Cabo Prenyat*—y que 's terminá per un part, vingué á revelar el secret y á vulgarisar una historia que si no fos autèntica semblaría una variant de la de la famosa Papesa Joana.

* * *

EL BECO DEL RECÓ.—Aquet fondista tan popular en el primer ters del sigle, proverbial més tart, protagonista d' algunas cansóns y qu' ha sigut causa de què 'ls fondistas hagin sigut batejats á Catalunya ab el nom italiá de *becos*, era un *beco* italiá—Zanné

de nom — qu' establí una fonda en la reconada que forma el carrer dels Capelláns; d' aquí vingué que del seu establiment se 'n digués á *ca' l Beco del recó*. Allá acudían tots els bons paladars de Barcelona, desitjosos de gaudirse d' una bona taula; en els *grans* dinars donats per las *grans* familias de la capital tenia qu' intervenirhi el *Beco del recó*.

He sentit contar al meu pare que sent l' avi arcalde de barri, va compareixe á casa un individuo á exclamarse de què després de haver ben sopat á *ca' l Beco del recó* y no tenint un clau per pagar el gasto, el Beco se li havia quedat el barret. Això era al any 29.

* * *

EN JAUME BABA.—Era un cèlebre beneyt, gros y petitó, inofensiu y pacífich, molt endressat y bant sempre — de lo qual li provenia el sobrenom ab què 'l conexia tot Barcelona per allá als vols del any 20.

Concurría puntualment y molt formal á totas las professóns de Corpus, hont ocupava casi *el primer lloch* no tan solzament per sa immensa popularitat

sinó perquè anava devant de tothom, fins de la Creu. Darrera las trampas ya se sabia, venia en *Jaume Baba* ab el seu pitet blanch, com una criatura, distintiu característich d' aquell popular babós. El seu nom va quedar proverbial passant á ser sinònim de *babau*, *beneyt*.

L' HOLA-VOS.—Era un ximple d' altra especie que corria per Barcelona per allà 'ls anys del 30 al 40. Abordava á tothom ab la invariable fórmula de *¡hola vos!* D' aquí vingué que al veure'l li cridés la gent *¡hola vos!* frase qu' acabá per ser el nom ab què tothom el conexia. Fos per divertir-se ab ell, fos espontáneament l' Hola-vos representava paper en totas las bullangas d' aquella època turbulenta y *bullanguera* per vici.

Dir á algú *¡hola vos!* equivalia á dirli ximple.

EL MORO BENANI.—Moro real y verdader que vestit de moro—ab turbant, gech curt y calsas bom-

batxas—feya freqüents viatjes d' Orient á Barcelona hont era cèlebre pels perfums, sabóns, pastillas y essencias que venía. No tenía establiment obert; però á la fonda del Falcó, hont posava, anavan á trobarlo las senyoras de la més alta societat que tenían en gran estima els seus articles, més qu' els que venían de Fransa. L' arribada del Moro Benani corría com una exhalació entre 'l món elegant barceloní del primer ters d' aquet sigle. Anava també á expendir sa mercancía á las casas més aristocráticas, hont era molt ben rebut per sa finura y cortesía.

Era un home petitó, bellugadís y parlant bé 'l castellá. El seu nom — qu' el poble transformá en *Manani*—va ferse proverbial y equivalent á *Moro*.

En Frederich Soler té escrita una sarsuela que porta el seu nom, però qual protagonista ni d' aprop ni de lluny té res de comú, que yo sápigam, ab el verdader *Moro Benani*.

EL PEIXATER.—Peixater de carn y ossos, simple *tirador d' art* qu' en las que podríam anomenar

derreras bullangas de Barcelona (1850 pròximament) y tal vegada gracias al furor causat en aquell temps per *La Mutta di Portici*, el populatxo va erigir en capithost. No va passar de ser un Massaniello de per riure, per més qu' en dias de rebombori capitanejava las turbas, ab la barretina al cap, arremengat de calsas y descals de peus, muntat á caball y ab una bandera á la má. Sa popularitat — frenètica, vertiginosa durant una curta temporada — va ser de las més efímeras y es probable qu' aquell *patrici*, qu' en tals y tals diadas havia umplert ab son nom tota Barcelona, degué morir olvidat y tirant l' art com un simple *peixater*.

Sic transit gloria mundi.

MOSSÈN SERÁ.—Capellá beneytó de figura mesquina y caricaturesca, que per allá 'ls anys de 1860 á 80 corría per Barcelona conegut de tothom y befat de totas las criaturas.

Sembla qu' en sa joventut y gracias al seu parentiu ab un ministre va arribar á obtenir el nom-

brament de canonje, al qual no faltá més que la firma. La noticia d' aquet nombrament causá tan còmica sorpresa á Barcelona que comensá á corre la veu de: *¡ Mossèn Vallhonestá serà canonje!* exclamació que 's reduhí aviat á *Mossèn serà*; y aquèt va ser el nom ab què s' el conegué fins á la fi de sos dias.

Se presentava á las casas hont sabía que hi havia un mort, per resar responsos al difunt y vetllarlo. La quitxalla y gent divertida, abusant de sa imbecilitat, l' atrassavan de l' una casa á l' altra dihentli que hi havia un cos present. Per més qu' els de la casa protestessin no era fácil convèncer á Mossèn Será de què havia sigut víctima d' un engany, posantse moltes vegadas á dir responsos al replá de l' escala, d' hont no s' el podía allunyar sinó donantli una llimosna.

Tant arribá á ser el burlot de la gent y dongué lloch á escenas tan poch edificants qu' el bisbe Costa y Borrás va cridarlo á son palau hont li passá una repulsa, durant la qual li repetí varias vegadas qu' era el *desdoro* de la classe. L' infelís Mossèn Será anava dihent després per tot arreu:

«Algú m' ha posat mal ab el Senyor Bisbe;

algú m' haurá llevat el fals testimoni de què yo *jugo*. El cas es qu' el Senyor Bisbe m' ha tirat una colla de indirectas parlantme del *dos d' oro* y torna ab el *dos d' oro*.»

Aquesta frase «*es el dos d' oro de la classe*» va ferse proverbial y després de trenta anys subsisteix encara.

Posteriorment — durant el período revolucionari de 1868 á 73 — el crit de *¡Mossèn Serà!* passá á ser un crit subversiu l lensat per la quitxalla — y no sempre quitxalla — als capelláns qu' anavan pels carrers en temporadas de xafogor política; s' aparellava als crits de *¡bòlit!* *¡martell!* *¡barrina!* etc.

EL BRUT DEL BORN. — Ximple *popular* que vagava per Barcelona per allá á la meytat del sigle. No recordo ni he sentit contar d' ell cosa que valgui la pena, però el seu nom va ferse proverbial y equivalent á *brut*.

* * *

EL XATO DEL ENCANT.— No puch dir d' ell gran cosa més que del anterior, son contemporá y rival en celebritat de carreró. Son nom quedá proverbial y continúa sent sinònim de *ximple*.

* * *

Més tart alguns altres ximpls ó farsants han obtingut més ò menos popularitat—com *En Venid, venid, caritativos* (cego que comensava ab aquestas paraulas sa cansó postulant); *L' Angel primero* (beneyt que per allá l' any 1869, quan las Constituyents espanyolas buscavan un rey per tota Europa, una empresa socarrona ensenyava en una barraca de la plassa de Catalunya revestit de las insignias reals y assegut en trono); *En Fornell de Llerona* (que 's suposava descubridor y apòstol de la Verge de Llerona, qual nom escribía sistemàticament per las cantonadas entre altrs paraulas y dibuixos incoherents); *El Noy de Tona*, *En Y era bó*, etc.

¡Mes ay! aquestas celebritats han sigut passat-

geras com bocanadas de fum y els seus noms, no logrant ferse proverbials, han anat desapareixent ab ellas sense haver traspasat — la major part — un círcul molt reduhit.

Avuy dia, caygudas las murallas—que com una cintura de ferro tancavan Barcelona en temps dels nostres pares y feyan que un nom, una frase, repercutint d' esquerra á dreta sense poderne surtir prengué més ressonancia y penetrés fins als recóns més amagats — la popularitat d' un ximple, d' un exaltat, d' un embaucador, es escombrada immediatament per l' ayre que tan lliurement entra y surt; sobre tot per l' ayre de Madrit que 'ns porta noms cèlebres d' allá com el del *Perro Paco* ò *Lola la billetera*, y que, mal que pesi al catalanisme, semblan imposarse més qu' els que neixen á casa.

No obstant, també aquèstos s' evaporan sense deixar rastre, com las sarsuelas y las *peteneras* vingudas d' allá ò falsificadas aquí—que de tot hi há á la vinya del Senyor—y noms arribats de més lluny, com els de Zola y Daudet, Wagner y Gounod, Edison y Pasteur venen á copar tota la popularitat qu' els nostres passats prodigavan als idiotas.

«Altres temps altres aucells» com deya Heine;

el sigle xx s' acosta y solzament ell podrà jutjar al nostre sigle. Però nosaltres, que som la malla d' enllás entre la centuria passada y la qu' está á punt de arribar, venim obligats á recullirli materials per què puga jutjar ab tota imparcialitat als nostres pares y á nosaltres.

ÍNDICE ALFABÉTICH

A

Abellas (Las)..	20
Adam y Eva..	23
Agusti (Sant)..	96
A la lluna de Valencia..	258
«¡Al primer sant?...»	259
Anacoreta (L')..	134
Antichrist (L')..	133

B

Basilisch (El)..	226
Befas de pobles..	268
Benet (Sant)..	115
«¡Bona nit, cargol!»	261
Bou y la Mula (El)..	38
Brams d' ase..	216

C

Cadenera (La)..	44
Calva de Sant Pere (La)..	51
Campanars..	203
Canonadas de Lleyda (Las)..	249
Carbassa (La)..	246
Carreters (Els dos)..	64
Cassador de la Lluna (El)..	145
Catacumbas de Sant Just (Las)..	190
Catedral de Barcelona (La)..	185
Catedral de Tarragona (La)..	192
Círcul (El)..	213
Ciri del Dimoni (El)..	177
Creu de balas (La)..	206
Cristo de Sort (El)..	266

D	
Devota (La)	140
Día del Judici (El)	131
Día dels Morts (El)	127
Diners del Dimoni (Els)	179
Dona (La)	21
E	
Eixam (L')	62
Equivocació de Sant Pere (La)	59
Ermitá (L')	137
F	
Ferradura (La)	47
Font del Miracle (La)	119
Fort Farell (El)	170
Francesadas	273
G	
Gaig (El)	42
Ganivet (El)	245
Garrotadas (Las)	55
Gent de la por (La)	151
Gossos (Els dos)	229
Guineu y el Galápat (La)	222
H	
Herodías	33
Heretjias (Las tres)	141
Home dels arsos (L')	144
Home dels nassos (L')	168
I	
Imatge profanada (La)	211
Infern (L')	130
Interpretacions populars	280
Ivo (Sant)	78
J	
Joán (Sant)	36
LL	
Llibre de la felicitat (El)	277

Llop (El).	221
Llorenç (Sant).	98

M

Mal Cassador (El).	147
Mares de Deu (Las).	199
Martí y Sant Zenón (Sant).	113
Memorial dels Gossos (El).	230
« ¡ M' en f... de la virolla! ».	276
Menta (La).	39
Mercat de Calaf (El).	251
Miquel (Sant).	189
Miracle de Sant Mus (El).	122
Moysès.	31
Músich (El).	72
Mussol (El).	29

N

Negre (El).	26
Nit de Nadal (La).	126
« No es tot hu parlar ab el Rey ò ab sa gerra ».	264

O

Oreneta y el Rat-penat (La).	18
------------------------------	----

P

Pallars.	209
Pardal (El).	219
Patllari (Sant).	174
Patró Divendres (El).	149
Pedras prodigiosas.	207
Perdiu (La).	41
Pere y Sant Pau (Sant).	69
« ¡ Per márfegas! ».	256
Personatges del Nou Testament.	91
Personatges històrich-legendaris	285
Pobles del Camp (Els).	28
¡ Pobre Sant Pere!.	48
Poda (La).	215
Pont del Diable (El).	182
Precaució dels Gats (La).	234
Precaució dels Gossos (La).	233
Primer catalá (El).	67
Purgatori (El).	129
Pussas de Santa Eularia (Las).	188

Q	
<i>¡Que bailen!</i>	262
« Qui no 't conegui que 't compri »	253
R	
Rahims (Els)..	57
Rey d' Espanya (El).	77
Rich y el Pobre (El).	74
Romaní (El).	43
Rossinyol (El).	217
S	
Salt dels Sants Metjes (El).	117
Sant-Christos (Els).	195
Sarró (El)	81
Sega (La)..	49
Serp (La).	223
Serra (La)..	45
Sever (Sant).	100
Sever y Sant Medí (Sant).	103
T	
« Tant se me 'n dóna cuyt com cru ».	247
Terra (La)..	17
Tibidabo (El).	124
Tovallola de las Encantadas (La).	166
V	
Vicents de Llavaneras (Sant)..	112
Vicents Ferrer (Sant).	105
X	
Xauxa.	236

ÍNDICE GENERAL

DEDICATORIA.	5
PREFACI.	7
I. La Terra.	17
II. La Oreneta y el Rat-penat.. . . .	18
III. Las Abellas.	20
IV. La Dona.	21
V. Adam y Eva.	23
VI. El Negre.	26
VII. Els Pobles del Camp.	28
VIII. El Mussol.. . . .	29
IX. Moysès.	31
X. Herodías.	33
XI. Sant Joan.. . . .	36
XII. El Bou y la Mula.	38
XIII. La Menta.	39
XIV. La Perdiu.. . . .	41
XV. El Gaig.	42
XVI. El Romaní.	43
XVII. La Cadenera.	44
XVIII. La Serra.	45
XIX. La Ferradura.. . . .	47
XX. La Sega.	49
XXI. La calva de Sant Pere.	51
XXII. El Soldat castellá.	53
XXIII. Las Garrotadas.	55

XXIV.	Els Rahims.	57
XXV.	L' equivocació de Sant Pere.	59
XXVI.	L' Eixam.	62
XXVII.	Els dos Carreters.	64
XXVIII.	El primer Catalá	67
XXIX.	Sant Pere y Sant Pau.	69
XXX.	El Músich.. . . .	72
XXXI.	El Rich y el Pobre.	74
XXXII.	El Rey d' Espanya.	77
XXXIII.	Sant Ivo.	78
XXXIV.	El Sarró.	81
XXXV.	¡Pobre Sant Pere!.	84
XXXVI.	Personatges del Nou Testament.	91
XXXVII.	Sant Agustí.	96
XXXVIII.	Sant Llorenç.	98
XXXIX.	Sant Sever.	100
XL.	Sant Sever y Sant Medí	103
XLI.	Sant Vicents Ferrer.. . . .	105
XLII.	Sant Vicents de Llavaneras.	112
XLIII.	Sant Martí y Sant Zenón.	113
XLIV.	Sant Benet.	115
XLV.	El salt dels Sants Metjes.	117
XLVI.	La font del miracle.	119
XLVII.	El miracle de Sant Mus.	122
XLVIII.	El Tibidabo.	124
XLIX.	La nit de Nadal.	126
L.	El día dels Morts.	127
LI.	El Purgatori.	129
LII.	L' Infern.	130
LIII.	El día del Judici.. . . .	131
LIV.	L' Antichrist.. . . .	133
LV.	L' Anacoreta.. . . .	134
LVI.	L' Ermitá.	137

LVII.	La Devota.	140
LVIII.	Las tres heretjias.. . . .	141
LIX.	L' Home dels arsos.. . . .	144
LX.	El Cassador de la Lluna.	145
LXI.	El mal Cassador.	147
LXII.	El Patró Divendres.	149
LXIII.	La gent de la por.	151
LXIV.	La tovallola de las Encantadas.	166
LXV.	L' Home dels nassos.	168
LXVI.	El fort Farell.	170
LXVII.	Sant Patllari.	174
LXVIII.	El ciri del Dimoni.	177
LXIX.	Els diners del Dimoni	179
LXX.	El pont del Diable.	182
LXXI.	La Catedral de Barcelona.	185
LXXII.	Las pussas de Santa Eularia.	188
LXXIII.	Sant Miquel.	189
LXXIV.	Las Catacumbas de Sant Just.	190
LXXV.	La Catedral de Tarragona.. . . .	192
LXXVI.	Els Sant-Cristos.	195
LXXVII.	Las Mares de Deu.	199
LXXVIII.	Campanars.	203
LXXIX.	La creu de balas.. . . .	206
LXXX.	Pedras prodigiosas.	207
LXXXI.	Pallars.. . . .	209
LXXXII.	La imatje profanada	211
LXXXIII.	El círcul.	213
LXXXIV.	La poda.	215
LXXXV.	Brams d' ase...	216
LXXXVI.	El Rossinyol.	217
LXXXVII.	El Pardal.	219
LXXXVIII.	El Llop.	221
LXXXIX.	La Guineu y el Galápat.	222

XC.	La Serp.	223
XCI.	El Basilisch.	226
XCII.	Els dos Gossos.	229
XCIII.	El memorial del Gossos.	230
XCIV.	La precaució del Gossos.	233
XCV.	La precaució dels Gats.	234
XCVI.	Xauxa.	236
XCVII.	El ganivet.	245
XCVIII.	La carbassa.	246
XCIX.	«Tant se m' en dóna cuyt com cru.»	247
C.	Las canonadas de Lleyda.	249
CI.	El mercat de Calaf.	251
CII.	«Qui no 't conega que 't compri»	253
CIII.	«¡Per márfegas!»	256
CIV.	«A la lluna de Valencia»	258
CV.	«¿Al primer sant?...»	259
CVI.	«¡Bona nit, cargoll!»	261
CVII.	«¡Que bailen!»	262
CVIII.	«No es tot hu parlar ab el Rey ò ab sa gerra»	264
CIX.	El Cristo de Sort.	266
CX.	Befas de pobles.	268
CXII.	Francesadas.	273
CXIII.	«¡M' en f... de la virolla!»	276
CXIV.	El llibre de la felicitat.	277
CXV.	Interpretacions populars.	280
CXVI.	Personatjes històrich-llegendaris.	285

8/x 95

Apeles Mestres

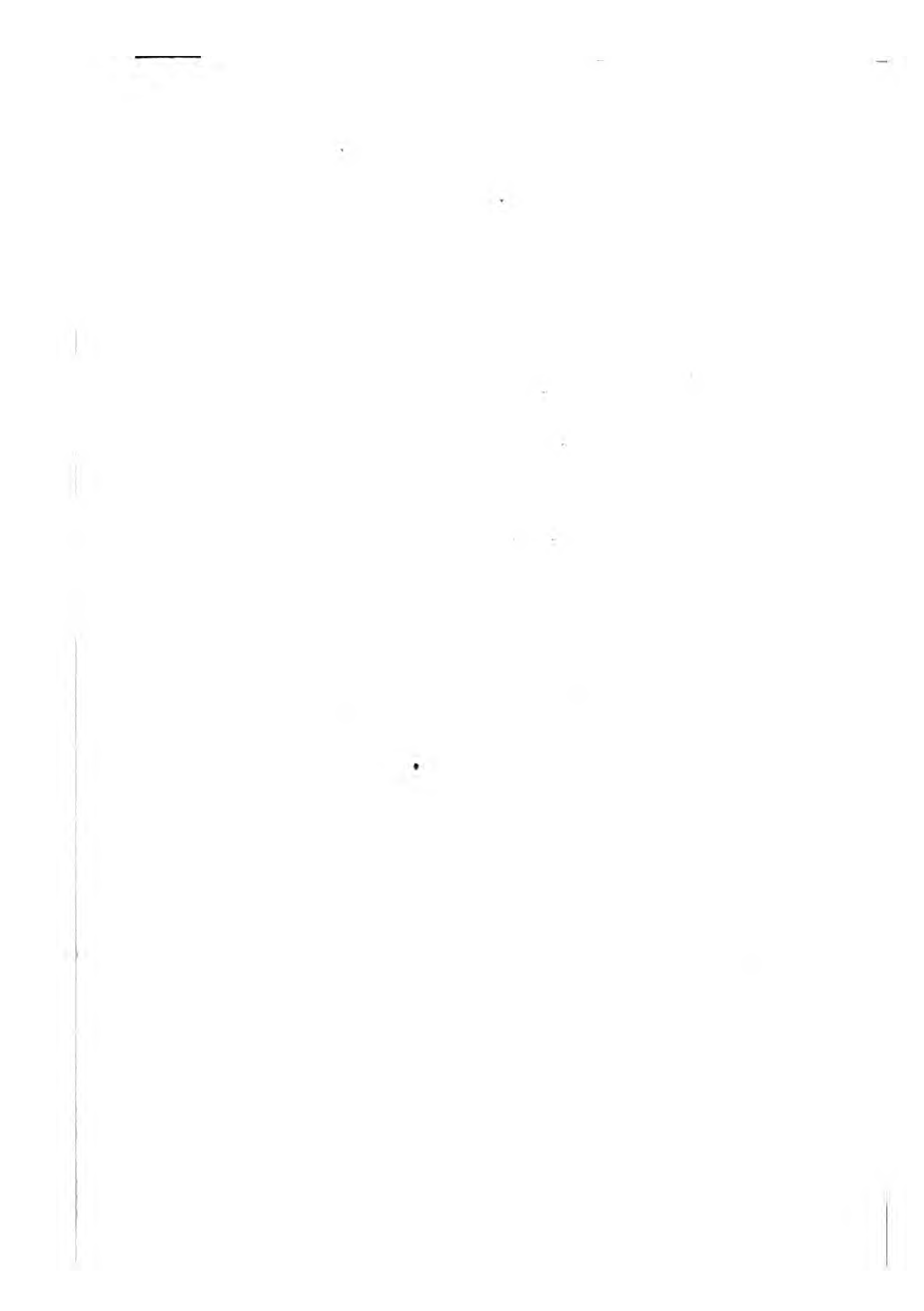
TRADICIONS

FOLK-LORE CATALÁ

(VOLUM PRIMER)

OBRAS COMPLETAS

DE

APELES MESTRES

	<u>Ptas.</u>
AVANT (<i>Agotada</i>).	1
MICROCOSMOS (<i>id.</i>).	0 50
CLAVÉ (<i>id.</i>)	1
LA NIT AL BOSCH (<i>id.</i>)	0 50
CANSÓNS ILUSTRADAS.	2 50
COROS.	1
L' ANIMA ENAMORADA. — Poema.	1
IDILIS (<i>Agotada</i>).	6
BALADAS.	6
CANTS ÍNTIMS (<i>Agotada</i>).	3
MARGARIDÓ. — Poema. — (3. ^a ed.)	2
LA GARBA.	3
GAZIEL. — Poema.	2
VOBISCUM (2. ^a ed.).	2
ESTIUET DE SANT MARTÍ. — Poema.	2
ODAS SERENAS (<i>Agotada</i>).	2
NOVAS BALADAS (<i>id.</i>).	2
EPIGRAMAS.	1
TRADICIÓNS CATALANAS.	3

—

